

**Національна академія наук України
Інформаційно-бібліотечна рада НАН України
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського**

**РОБОТА
БІБЛІОТЕК НАУКОВИХ УСТАНОВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
у 2024 році**

Інформаційно-аналітичний огляд

Випуск 30

Київ 2025

УДК 02:001.32(477)(048.8)«2024»

P58

Автори-укладачі

О. Л. Сокур (1.3), *Г. І. Солоїденко* (вступ, 1.1, додатки)

Т. Л. Кулаковська (1.2, 1.4, 1.5)

Відповідальні редактори

О. М. Василенко, канд. іст. наук, *Г. І. Солоїденко*, канд. іст. наук

Рецензенти:

Т. А. Остапенко, в. о. директора Національної наукової медичної бібліотеки України,
заслужений працівник культури України

О. З. Клименко, завідувач відділу наукових видань Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського, канд. іст. наук, доцент

Затверджено до друку вченою радою

Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

(протокол № 6 від 24.06.2025 р.)

Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України у 2024 році : інформ.-аналіт. огляд / НАН України, Інформ.-бібл. рада НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського / автори-укладачі : *О. Л. Сокур*, *Г. І. Солоїденко*, *Т. Л. Кулаковська*; відп. ред. *О. М. Василенко*, *Г. І. Солоїденко*. – Київ, 2025. – Вип. 30. – 198с.

Випуск продовжує серію інформаційно-аналітичних видань «Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України у ... році», підготовлених за матеріалами звітів бібліотек. Подано нові законодавчі акти, нормативно-правові та інструктивно-методичні документи, представлено аналітичні матеріали і консультації фахівців НБУВ, бібліотек наукових установ НАН України, вміщено інформацію про методичні видання, підготовлені фахівцями НБУВ (1995–2024).

Видання адресоване працівникам бібліотечно-інформаційних підрозділів наукових установ НАН України, фахівцям бібліотечної галузі.

УДК 02:001.32(477)(048.8)«2024»

P58

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського,
© Інформаційно-бібліотечна рада
НАН України, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	6
I. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК НАУКОВИХ УСТАНОВ НАН УКРАЇНИ	
1.1 Формування бібліотечно-інформаційних ресурсів	10
1.2 Збереження бібліотечних фондів	23
1.3 Бібліотечно-інформаційне та довідково-бібліографічне обслуговування	30
1.4 Матеріально-технічна база бібліотек	39
1.5 Кадрове забезпечення діяльності. Підвищення кваліфікації фахівців	40
II. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	
Загальні правила користування Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського	48
Правила користування послугами служби електронної доставки документів	62
Професійний стандарт «БІБЛІОТЕКАР»	66
III. АНАЛІТИЧНІ МАТЕРІАЛИ ТА КОНСУЛЬТАЦІЇ	
Пестрецова Л., Білько Є. Стан документообміну Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського з науковими установами НАН України і порядок його проведення (2020–2024)	90
Ятченко А., Степанова М., Шульга І. Централізоване надходження зарубіжних видань до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек наукових установ НАН України (у період воєнного стану 2022–2024 рр.)	97
Рибак Є. Дари як важлива складова формування фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (2020–2024 рр.)	104
Іваненко С., Шидловська М. Особова бібліотека академіка Бориса Євгеновича Патона у фондах науково-технічної бібліотеки Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України	110
Мяскова Т. Приватні бібліотеки в БД «Історико-культурні фонди НБУВ»: досвід створення	118
IV. ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ	
Про День міжнародної злагоди і культурного розмаїття	125
<i>Указ Президента України від 27.12.2024 р. № 883/2024</i>	
Деякі питання надання громадянам України державної допомоги на придбання книг	126
<i>Постанова Кабінету Міністрів України від 3.12. 2024 р. № 1385</i>	
Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 р. № 72 «Про затвердження Державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні»	138
<i>Постанова Кабінету Міністрів України від 3.05.2025 р. № 632</i>	

Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках	142
<i>Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 р. № 1351-р</i>	
Про затвердження плану заходів на 2025–2026 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. <i>Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.03.2025р. № 374-р</i>	143
Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках	145
<i>Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.03.2025 р. № 293-р</i>	
Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025–2026 роки	147
<i>Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 травня 2025 р. № 457-р</i>	
Про історичну інституційну спадкоємність Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника	148
<i>Постанова Президії НАН України від 16.04.2025 № 131</i>	
Про внесення змін до Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України щодо застосування ліцензій відкритого доступу	152
<i>Розпорядження Президії НАН України від 13.06.2024 № 352</i>	
Про план утвердження гендерної рівності та недискримінації в Національній академії наук України	161
<i>Розпорядження Президії НАН України від 26.09.2024 № 530</i>	
Про затвердження Переліку державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей	162
<i>Наказ Міністерства культури та інформаційної політики від 25.07.2023 № 400</i>	
Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організаційної діяльності з питань безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я на підприємствах, в установах і організаціях, які належать до сфери управління Міністерства культури та інформаційної політики України	165
<i>Наказ Міністерства культури та інформаційної політики від 13.06.2024 № 428</i>	
Про створення Офісу підтримки відновлення при Міністерстві культури та інформаційної політики України	170
<i>Наказ Міністерства культури та інформаційної політики від 15.07.2024 № 486</i>	
Верховна Рада України ратифікувала Нікосійську конвенцію ради Європи <i>Опубліковано 25 лютого 2025 р.</i>	174

V. МЕТОДИЧНІ ВИДАННЯ ПІДГОТОВЛЕНІ ФАХІВЦЯМИ НБУВ

Методичні видання (1995–2024)	176
-------------------------------------	-----

VI. ДОДАТКИ

<i>Додаток 1. Основні показники роботи бібліотек наукових установ НАН України у 2024 р.</i>	186
<i>Додаток 2. Відомості про рух фондів бібліотек наукових установ НАН України у 2024 р.</i>	188
<i>Додаток 3. Перелік бібліотек наукових установ НАН України (алфавітний)</i>	189
<i>Додаток 4. Перелік бібліотек наукових установ НАН України (територіальний) .</i>	192
<i>Список скорочень</i>	196

ВСТУП

Тридцятий, ювілейний, випуск Інформаційно-аналітичного огляду «Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України у 2024 році», підготовлений співробітниками відділу науково-методичної роботи НБУВ, інформує про діяльність бібліотек мережі у третій рік повномасштабної російської воєнної агресії, вміщує нормативно-правові та інструктивно-методичні документи, пропонує фахівцям для перегляду аналітичні матеріали, консультації, бібліографічний список методичних видань підготовлених Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського (далі – НБУВ) за період незалежності.

Матеріал у виданні згруповано за шістьма розділами. У першому розділі «Інформаційно-аналітичний огляд діяльності бібліотек наукових установ НАН України» аналізується робота бібліотек, які подали звіти до Інформаційно-бібліотечної ради НАН України, за підрозділами: формування бібліотечно-інформаційних ресурсів; збереження бібліотечних фондів; бібліотечно-інформаційне та довідково-бібліографічне обслуговування; матеріально-технічна база бібліотек; кадрове забезпечення діяльності; підвищення кваліфікації фахівців.

Станом на 01.01.2025 р. у 82 бібліотеках працювало 153 особи, у т. ч. на бібліотечних посадах 140. У 75 % бібліотек наукових установ штат становив 1–2 співробітники. У понад 50 % бібліотек фахівці працювали на 0,75, 0,6, 0,45, 0,3, 0,25 посадового окладу, виконуючи відповідні обсяги роботи. Залишились без бібліотечних співробітників інститути енергетичних машин і систем, імпульсних процесів і технологій, проблем реєстрації інформації, філософії, хімії поверхні, ядерних досліджень. Були скорочені штатні одиниці у бібліотеках ФТІНТ, Інституту ядерних досліджень. Перебували у відпустці за кордоном співробітниця бібліотек інститутів радіофізики і електроніки, сорбції та проблем ендоекології.

Слід зазначити, що в умовах війни, запровадженого воєнного стану в Україні, обмеження фінансування наукових установ, постійних повітряних тривог і обстрілів більшість бібліотек вимушено працювала за скороченим графіком та у дистанційному режимі, що позначилося на всіх показниках роботи за звітний період.

Надходження до фондів бібліотек наукових установ у 2024 р. продовжили зменшуватися і становили 8,6 тис. прим., також зменшився показник загальної кількості фонду до 8208,4 тис. прим. документів. Упродовж року книгозбірнями обслуговувалось 13,5 тис. користувачів, які відвідали бібліотеки 51,2 тис. разів, і яким було видано 122,4 тис. прим. документів.

У цей надскладний час збройної агресії Росії проти України послуги користувачам надавалися як дистанційно, так і у визначені адміністраціями дні, активно впроваджувалися формати віддаленого обслуговування: електронна доставка документів, фотографування та сканування документів і передавання їх користувачам електронною поштою.

Для багатьох бібліотек наукових установ характерною була часткова зміна діяльності, бібліотекарі долучалися до роботи в архівах, інформаційних, видавничих відділах, відділах кадрів, приймальнях, забезпечували прибирання своїх приміщень. Упродовж року бібліотекарі брали активну участь у підготовці річних звітів, наукових збірників установ, документів та матеріалів з акредитації аспірантур. Активізувалася діяльність бібліотек з відстеження кількості публікацій вчених та їхніх цитувань, проіндексованих у Scopus та Web of Science.

Про активну наукову роботу прозвітували співробітники науково-інформаційних відділів інститутів літератури, історії України, бібліотекарі інститутів електрозварювання, археології, надтвердих матеріалів, Державного природознавчого музею. Зокрема, монографію С. Козак «Злочини Кремля очима української діаспори» і покажчик «Бібліографія праць доктора філологічних наук Шумило Наталії Микитівни» видали співробітники науково-інформаційного відділу Інституту літератури. Два каталоги видань Інституту історії України НАН України за 2020-й і 2021-й рр. та «Український історичний журнал: систематичний покажчик (2017–2021 рр.)» – співробітники науково-інформаційного відділу Інституту історії України. Чотири бібліографічні покажчики «Зварювання і споріднені технології» – фахівці Інституту електрозварювання. Бібліографічний покажчик «Публікації співробітників Інституту надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля НАН України в зарубіжних виданнях 2014–2024» – завідувача бібліотеки Н. Колодницька. За активної участі бібліотекарів Інститут археології видав брошуру «Наказано не знати: українські археологи в лещатах тоталітаризму».

Слід відмітити у 2024 р. відбулося поповнення штату одним співробітником у бібліотеці Інституту електрозварювання, отримання по одному комп'ютеру бібліотеками інститутів геофізики, геологічних наук та НІАЗ «Ольвія», виділення коштів на оновлення комп'ютера для бібліотеки Інституту зоології. Окремі ремонтні роботи здійснювалися у бібліотеках інститутів: електрозварювання, органічної хімії, проблем кріобіології та кріомедицини, Радіоастрономічного. Бібліотека Державного природознавчого музею Отримала грант від Німецького культурного центру «Гете-Інститут на реалізацію проєкту «Створення цифрової колекції найцінніших книжкових видань».

Попри воєнні дії, активною у звітному році була робота з підвищення кваліфікації бібліотекарів. Зокрема, було проведено 4 методичні семінари, інформація про які висвітлювалася на порталі НБУВ та у публікаціях рубрики «Хроніка наукових подій» журналу «Бібліотечний вісник». Бібліотекарі наукових установ долучалися до організації занять з підвищення кваліфікації, які проводить НБУВ, брали активну участь у бібліотечному житті країни та світу, про що регулярно інформувалося у групі «Мережа» застосунку Viber. Позитивом звітнього року стало також зростання кількості бібліотек, які ведуть свої сторінки на веб-сайтах установ та у Фейсбучі.

Адміністрації установ вживали заходи для збереження бібліотечних колективів, фондів та їхньої матеріально-технічної бази. У звітному році зазнало руйнувань приміщення Інституту радіофізики та електроніки, зокрема постраждали двері, вікна, бібліотечний фонд не зазнав втрат, але потребує серйозної санітарної обробки, яка продовжуватиметься і у 2025 р. Як і у попередні роки, бібліотеки наукових установ відчували дефіцит площ для зберігання своїх фондів, але додаткових приміщень не отримала жодна з них.

Згідно із розпорядженнями НАН України, у 2024 р. були перейменовані інститути: Інститут проблем машинобудування отримав нову назву Інститут енергетичних машин і систем НАН України (Харків); Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій та систем – Інститут інформаційних технологій та систем НАН України (Київ).

Бібліотекарі брали активну участь у волонтерській діяльності, зокрема, у роботі пунктів з розподілу і доставки гуманітарної допомоги, осередків з плетіння маскувальних сіток, надавали допомогу внутрішньо переміщеним особам. Збирали інформацію про участь співробітників установ у бойових діях, організували виступи у засобах масової інформації та соціальних мережах, донатили кошти для Збройних Сил України.

Інформативність першого розділу поглиблюють додатки 1-2, таблиці основних цифрових показників роботи бібліотек та додатки 3-4, що можуть бути використані як довідковий апарат для пошуку необхідної інформації про кожен із 90 бібліотек наукових установ НАН України.

У другому розділі представлено інструктивно-методичні матеріали, зокрема «Загальні правила користування НБУВ», «Правила користування послугами служби електронної доставки документів», Професійний стандарт «Бібліотекар».

До видання увійшли аналітичні матеріали та консультації: Л. Пестрецової, Є. Білько «Стан документообміну Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського з науковими установами НАН України і

порядок його проведення у 2020–2024 рр.): А. Ятченко, М. Степанової, І. Шульги «Централізоване надходження зарубіжних видань до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек наукових установ НАН України (у період воєнного стану 2022–2024 рр.)», Є. Рибачка «Дари як важлива складова формування фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (2020–2024 рр.)», С. Іваненко, М. Шидловської «Особова бібліотека академіка Бориса Євгеновича Патона у фондах науково-технічної бібліотеки Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України»; Т. М'яскової «Приватні бібліотеки у базі даних «Історико-культурні фонди НБУВ : досвід створення».

У четвертому розділі «Законодавчі та нормативно-інструктивні документи» подано повні тексти документів, затверджені упродовж 2023–2024 рр. і є важливими та необхідними у роботі бібліотек.

З метою ознайомлення бібліотекарів з методичними виданнями, підготовленими НБУВ за майже тридцятилітній період, вміщено їх бібліографічні описи з електронними адресами.

Матеріали збірника адресовані працівникам бібліотек наукових установ НАН України, студентам, аспірантам, науковцям, які вивчають діяльність бібліотечної галузі та роботу бібліотек.

I. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК НАУКОВИХ УСТАНОВ НАН УКРАЇНИ

1. Формування бібліотечно-інформаційних ресурсів

Надходження документів у 2024 р. з багатьох об'єктивних причин зменшились порівняно з 2023-м і становили 8,6 тис. прим. документів. Це пояснюється насамперед воєнним станом, діючим в Україні, та зниженням фінансування як наукових установ, так і бібліотек. Зменшення відбулося за всіма джерелами надходжень припиненням купівлі нової літератури, скороченням передплати в більшості бібліотек, відсутністю книгообмінних зв'язків та можливостей формувати фонди документами на електронних носіях.

Станом на 01.01.2025 р. фонди бібліотек наукових установ НАН України налічували 8208,4 тис. прим. (8253,2 тис. у 2023 р.) документів., у т. ч. іноземних видань – 2448,3 тис. прим. (2436,8 тис. прим. у 2023 р.). Обмінні фонди становили 3 % від загальної кількості фонду й налічували 279,3 тис. прим. Упродовж останніх воєнних років спостерігається падіння показника загальної кількості фонду. Це зумовлено тим, що вісім бібліотек не надали звітів, а також відсутністю показників надходження документів до бібліотек, які залишилися без фахівців та тимчасово не працюють.

У 2014 р. до фондів академічних бібліотек надійшло 8,6 тис. прим. документів у 2023-му – 10,4 тис. прим. Більшість бібліотек у своїх звітах зазначили, що у 2024 р. надійшло набагато менше видань ніж у попередні роки, що пов'язано з війною, недостатнім фінансуванням, зменшенням видавничої діяльності наукових установ.

На понад 300 прим. поповнилися фонди чотирьох бібліотек, більше як на 200 прим. – дев'яти, більше як на 100 прим. – 16 бібліотек, понад 50 прим. отримали 24 книгозбірні. Найбільше видань отримали бібліотеки інститутів: фізико-хімічного – 738 прим., археології – 412 прим., літератури – 341 прим., хімії високомолекулярних сполук – 377 прим. Найменше, до 5 видань – бібліотеки інститутів електронної фізики, загальної та неорганічної хімії, НІАЗ «Ольвія», Полтавська гравіметрична обсерваторія.

Загальна кількість отриманих іноземних видань залишилась майже на рівні попереднього року і становила 1,0 тис. (у 2023 р. – 1.1 тис. прим.). Найбільше зарубіжної літератури надійшло до бібліотек інститутів: археології – 254 прим., зоології – 96 прим., історії України – 72 прим., електрозварювання – 70 прим., математики – 63 примірники. Понад 50 прим. отримали 6 бібліотек. Не отримала жодного зарубіжного видання 51 бібліотека (у 2023 р. таких було 54).

З фондів бібліотек у 2024 р. було вилучено 6,0 тис. (у 2023 р. – 14,9 тис.) документів. Провели списання застарілої, маловикористовуваної, зайводублетної та втраченої читачами літератури 13 бібліотек (у 2023 р. таких було 14). Найбільші списання з основних фондів здійснили у 2023 р. бібліотеки інститутів: колоїдної хімії та хімії води – 1776 прим., надтвердих матеріалів – 1573 прим., кібернетики – 863 прим., ринку та економіко-екологічних досліджень – 457 прим., фізики – 366 прим. З обмінних фондів 19 бібліотек було списано 9,7 прим. документів. Найбільше видань з обмінних фондів списали та передали до інших установ, бібліотеки інститутів: історії України – 5361 прим., Національного ботанічного саду – 1153 прим., політичних і етнонаціональних досліджень – 972 прим., археології – 877 прим., математики – 485 примірників.

Також відмічено падіння показників за джерелами надходження документів – такими, як передплата, книгообмін, купівля. Зокрема, дари становили 67 %, книгообмін 15 %, передплата 13 %, купівля 0,7 %, інше 4,3 %. З 82 бібліотек, що надали звіти за 2024 р., лише 33 % бібліотек отримували поточні надходження, решта поповнили фонди за рахунок дарів від благодійних установ і науковців.

Традиційно найбільшу частину надходжень становили дари. Повідомили про отримання літератури лише за єдиним джерелом надходження (дари) бібліотеки інститутів: народознавства – 200 прим., енциклопедичних досліджень – 133 прим., Одеського археологічного музею – 123, держави і права – 104 прим., соціології – 85, української археографії – 79, фізіології – 67, Криворізького ботанічного саду – 60, фізико-механічний – 53, всесвітньої історії – 49, монокристалів – 48 прим., сходознавства – 39, чорної металургії – 20, регіональних досліджень – 18, прикладної фізики та електронної фізики по 10 примірників. Як зазначено у звіті бібліотеки Одеського археологічного музею, її книжковий фонд поповнився за рахунок подарунків від музеїв, закладів вищої освіти, різних фондів та приватних осіб. Не отримали жодного видання за таким джерелом надходження, як дарунок, 10 бібліотек.

Найбільші за обсягом дарунки у звітному році отримали бібліотеки інститутів: фізико-хімічного – 707 прим., археології – 375 прим., літератури – 316 прим., теоретичної фізики – 224 прим., мовознавства та зоології по 216 прим., історії України – 196 прим. Як зазначено у звіті бібліотеки Фізико-хімічного інституту, гарні показники комплектування бібліотечних фондів за останні два роки досягаються завдяки надходженням документів з особистих зібрань науковців. Зокрема, надходження від користувачів становили книги минулих років у кількості 54 прим./54 назви на суму 4 529 грн. Завідувачка

бібліотеки наголосила, що особливістю надходжень дарів з особистих зібрань провідних вчених є багаторічні збірки зарубіжних журналів, матеріали та тези доповідей вітчизняних і міжнародних конференцій, з'їздів, симпозіумів.

Бібліотека Інституту археології повідомила, що комплектування фондів у 2024 р. відбувалося традиційними шляхами – передусім за рахунок дарунків та документообміну. У кількісному вираженні надходження були набагато нижчими за попередній рік – усього 412 прим. книг та періодичних видань (790 прим. у 2023 р.).

Протягом року до основного фонду бібліотеки Інституту літератури надійшло 316 прим. документів, до обмінного – 171. Отримано в дар 306 прим. у т. ч. від колективу Ізмаїльського ДГУ, Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, відділу рукописних фондів та текстології Інституту літератури (бібліотека О. Білецького) та від 20 авторів-упорядників видань установи.

До бібліотеки Інституту теоретичної фізики надійшло 239 прим. документів, основним джерелом поповнення були дарунки, які становили 97 % від загальної кількості надходжень. Зокрема, президент НАН України, почесний директор Інституту А. Г. Загородній передав 33 прим. наукових монографій. Родина доктора фізико-математичних наук, члена Національної спілки письменників України М. Григорчука подарувала 133 прим. наукових та публіцистичних видань з його приватної книгозбірні. З цих книг, які містять власницькі екслібриси, буде сформовано 6-ту особову бібліотеку.

Бібліотека Головної астрономічної обсерваторії повідомила, що усі книжкові надходження були передані бібліотеці в дарунок і становлять близько 74 % від надходжень 2024 р. Бібліотека Інституту фізичної хімії отримала в дар від радника директора інституту, в минулому директора, академіка НАН України В. Г. Кошечка 96 книг. До бібліотеки Інституту зоології надійшло 7 цінних іноземних книг від співробітника, науковця, який працює за кордоном.

Бібліотека Радіоастрономічного інституту отримала в дар три іноземні журнали «IEEE Spectrum» (США), «IEEE Antennas Propagation Magazine» (США), «Revista Mexicana» (Мексика). Два зарубіжні журнали «CERN Courier» зі Швейцарії та «Optics photonics news» зі США поповнили фонди бібліотеки Інституту монокристалів.

Основні джерела поповнення фондів бібліотеки Інституту біохімії – це дари наукових співробітників, видавництв «Наукова думка», «Академперіодика» та передплата. У 2024 р. до фонду бібліотеки Інституту біохімії надійшло: 62 примірники журналів – в дар, 18 примірників журналів – по передплаті, крім того – 19 примірників книг, 5 дисертацій.

Бібліотека Інституту української мови отримала 252 прим., з них 216 становили дари, 36 прим. – книгообмін. Як зазначила завідувачка бібліотеки максимальне поповнення фондів відбувалося за рахунок подарунків науковців, і тільки невелика частина літератури була отримана з видавництв «Наукова думка», «Академперіодика», НБУВ.

Продовжувалося передавання бібліотекам наукових установ власних видань від учених, відомих діячів науки і культури. Бібліотека Інституту археології у 2024 р. отримала великий масив літератури – частини приватних бібліотек від іноземних колег (М. Шульца з Німеччини і Т. Меллорі з Великої Британії).

У 2024 р. фонди наукової бібліотеки Державного природознавчого музею поповнилися 175 документами завдяки вітчизняному та міжнародному книгообмінам, безкоштовним надходженням з НБУВ, «Наукової думки». Проте, найбільший відсоток становлять документи, подаровані бібліотеці колишніми та нинішніми працівниками музею: дари – 73,1 %, книгообмін – 24 %, з видавництв: «Наукова думка», «Академперіодика», НБУВ – 2,9 %. Бібліотека Інституту енциклопедичних досліджень отримала 129 прим. книг – це благодійні дари від окремих осіб (118 прим.) та видавництв «Наукова думка» і «Академперіодика» (10 прим.).

У звітному році 101 прим. книжкових видань отримала бібліотека Інституту електрозварювання. Це були подарунки від авторів-співробітників Інституту; від керівництва, видання, отримані від співпраці з іншими установами, вченими; безоплатні надходження за розпорядженнями Президії НАН України від видавництва «Академперіодика».

Бібліотека Інституту клітинної біології та генетичної інженерії отримала в дар 93 прим., у т. ч. від старшого наукового співробітника відділу біофізики і радіобіології О. М. Міхеєва – 3 прим. Поповнилась книгами особова бібліотека академіка О. О. Кришталія, а завідувач відділу Інституту фізіології П. В. Білан подарував бібліотеці 4 прим. книг та 14 журналів.

У фонді бібліотеки Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії є три колекції наукової літератури з питань хімії, екології, біології, фармакології. Це наукова література, яка була передана до фонду бібліотеки почесним директором Інституту, академіком В. П. Кухарем, а також наукові видання вченим Райнхарда Шмуцлера з Німеччини та Джузеппе Парато з Італії, які виявили бажання передати частину своєї літератури Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії.

Бібліотеки продовжували отримувати книжкові видання за державними цільовими програмами – проектами «Українська книга» та «Наукова книга»,

хоча у значно меншій кількості ніж у попередні роки. Бібліотеки інститутів демографії та проблем якості життя, технічної теплофізики, проблем реєстрації інформації, ринку та економіко-екологічних досліджень, газу повідомили, що у 2024 р. джерелами поповнення фонду були лише дари від видавництв «Наукова думка», «Академперіодика» та деяких редакцій.

Основними джерелами поповнення фондів бібліотеки Інституту гідробіології у 2024 р. були видання отримані за розпорядженням Президії НАН України щодо безкоштовної передачі книг з видавництв «Наукова думка» і «Академперіодика», а також книгообмін з такими науковими установами, як: Інститут рибного господарства НААНУ; Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного; Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена; Інститут колоїдної хімії і хімії води ім. А.В. Думанського; Instytut Rybactwa Srodladowego im. Stanislawo Sakowicza w Olsztynie.

Бібліотека Інституту демографії та проблем якості життя отримала 25 видань від видавництва «Наукова думка». Поповнення фонду бібліотеки Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії відбулося завдяки надходженню видань з видавництв «Наукова думка», «Академперіодика», Укрінформнаука, ДП «Прес-Центр». Всього надійшло 49 видань, з них 10 прим. – це періодичні видання. Фонд бібліотеки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень поповнився 89 виданнями, із них від видавництв «Наукова думка» і «Академперіодика» отримано 8 видань.

У 2024 р. бібліотека Інституту відновлювальної енергетики отримала всього 17 документів, з них дари становили 13 прим., книгообмін 4 прим., у т. ч. надходження від видавництва «Наукова думка» – 3 книги та ВД «Академперіодика» – 2. До фонду бібліотеки Інституту технічної теплофізики надійшло 12 книг, у т.ч. від видавництв «Наукова думка» – 6, від «Академперіодики» – 4 книги.

Надсилали свої видання до бібліотек наукових установ інституту: енциклопедичних досліджень, історії України, літератури, політичних та етнонаціональних досліджень, Національний ботанічний сад, Український мовно-інформаційний фонд та ін.

Важливим і обов'язковим джерелом поповнення фондів бібліотек є видання наукових установ та їхніх співробітників. Так, упродовж 2024 р. до основних фондів бібліотек надійшли наукові видання інститутів: кібернетики – 78 прим., мистецтвознавства, фольклористики та етнології – 40 прим., металофізики – 22 прим. Як зазначила у звіті бібліотека Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення, щороку зменшується кількість вузькопрофільної літератури, що надходить у фонди. Майже третину з них становили документи, видані

Інститутом, а основним джерелом надходження у 2024 р. були дари.

Через війну суттєво скоротилися надходження наукової літератури, зокрема матеріалів конференцій, з'їздів, збірників наукових праць тощо. Джерелами надходжень до бібліотеки Інституту мовознавства були подарунки від науковців, академічних інститутів, видавництва «Наукова думка» і «Академперіодика». Як зазначено у звіті бібліотеки, вперше за багато років надходження становили лише 72 прим., це 36 книг та 37 періодичних видань.

Продовжували надходити до фондів бібліотек автореферати дисертацій, дисертації, препринти, наукові звіти, документи для службового користування, але у меншій кількості ніж у попередні роки. Такими документами поповнилися фонди бібліотек інститутів: фізико-хімічного – 459 прим. авторефератів дисертацій та 16 прим. дисертацій; фізики конденсованих систем – 11 прим. авторефератів, препринтів дисертацій; теоретичної фізики – 4 дисертації та 6 авторефератів; чорної металургії – 9 звітів про НДР та 3 автореферати; радіофізики та електроніки – 6 звітів про НДР, 2 дисертації та 3 автореферати; проблем моделювання в енергетиці – 3 дисертації та 5 авторефератів; біохімії та ФТНТ по 5 дисертацій. Як повідомила завідувачка бібліотеки Інституту геології і геохімії горючих копалин основним складником фондів у звітному році були видання установи – дисертації, автореферати, звіти та журнал «Геологія і геохімія горючих копалин».

Важливим джерелом поповнення фондів академічних бібліотек є передплата. Через воєнні дії на території України та відсутність належного фінансування наукових установ значно знизилися обсяги надходжень періодичних видань до книжкових фондів переважної більшості бібліотек.

Лідер з передплати минулих років – бібліотека Інституту проблем матеріалознавства – у звітному році змушена була скоротити свій перелік періодичних видань до 18 назв. І як повідомила завідувачка бібліотеки, зменшення кількості назв зумовлено війною, адже певна кількість редакцій періодичних видань опинилася в зонах активних бойових дій. Про передплату періодики на рівні попередніх років і без ускладнень повідомили бібліотеки інститутів економіки та прогнозування, молекулярної біології і генетики, експериментальної патології, онкології та радіобіології, політичних і етнопонаціональних досліджень. Бібліотека Інституту літератури передплатила 15 назв періодичних видань; Інституту інформаційних технологій та систем – 12; хімії високомолекулярних сполук – 11; кібернетики – 10 назв журналів і 4 газети.

Зазначили у своїх звітах, що основний відсоток надходжень до бібліотек становили періодичні видання, бібліотеки інститутів хімії високомолекулярних

сполук – 85 %; геофізики – 84 %; фізико-технічного низьких температур – 77 %; біохімії – 76 %; експериментальної патології, онкології і радіобіології – 63 %.

Джерелами комплектування періодичних видань бібліотеки Інституту електрозварювання у 2024 р. були: дари від читачів, придбання фахової періодики спільно коштом бібліотекарів, надходження за міжнародним книгообміном від НБУВ та за книгообміном установи із зарубіжними редакціями профільних журналів. Загалом бібліотечні фонди поповнилися 11 назвами журналів іноземними мовами (58 прим.) та 13 назвами вітчизняних видань (53 прим.). Як зазначила у звіті завідувачка бібліотеки Інституту біохімії, основними джерелами поповнення фонду були періодичні видання. Зокрема, у 2024 р. було отримано 18 прим. журналів за передплатою та 62 прим. – в дар.

Бібліотека Радіоастрономічного інституту повідомила, що в кінці 2024 р. було проведено передплату періодичних видань, причому їх перелік значно розширився порівняно з минулими роками. Оформила передплату періодичних видань на 2025 р., а також електронні варіанти журналів «Foreign Affairs» (США) і «Euobserver» (Брюссель) бібліотека Інституту політичних і етнонаціональних досліджень.

Окремі бібліотеки отримали в дар наукові журнали – «Вісник НАН України», «Доповіді НАН України» і газету «Світогляд» від редакцій НАН України. Національний історико-археологічний заповідник «Ольвія» передплатив для бібліотеки два журнали «Археологія» і «Казна України».

Не передплатили періодики на 2024 р. 56 бібліотек, зокрема: археології, всесвітньої історії, газу, геохімії, мінералогії та рудоутворення, географії, електрозварювання, загальної та неорганічної хімії, історії України, клітинної біології та генетичної інженерії, колоїдної хімії та хімії води, математики, мікробіології і вірусології, мовознавства, надтвердих матеріалів, народознавства, сходознавства, теоретичної фізики, технічної теплофізики, української мови, фізики, фізико-механічний, фізичної хімії, хімії поверхні, Державного природознавчого музею, Фізико-технічного інституту низьких температур, Фізико-технологічного інституту металів та сплавів та ін.

Бібліотека Інституту геології і геохімії горючих копалин повідомила, що передплата періодичних видань не проводиться вже з 2021 р. у зв'язку з відсутністю коштів, а науковці задовольняють свої інформаційні потреби шляхом використання Інтернету та фондів Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника.

Утім, переважна більшість вітчизняних наукових журналів та газет, які передплачувалися установами у попередні роки, тепер є відкритими для

споживачів інформації в мережі Інтернет відповідно до принципів відкритої науки та у зв'язку з ухваленням «Положення про відкриту науку в НАН України», затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 12 червня 2024 р. № 350.

Передплата газет також продовжує щороку зменшуватися. Із 90 бібліотек лише 8 мали змогу передплатити 24 газети (у 2023 р. 12 бібліотек передплатити 32 газети). Найбільшу кількість газет передплатили бібліотеки інститутів: політичних і етнонаціональних досліджень – 10 назв; кібернетики – 4 назви; по 3 назви – бібліотеки інститутів держави і права, літератури, ринку та економіко-правових досліджень. Бібліотеки Національного ботанічного саду, Інституту відновлювальної енергетики на 2024 р. передплатили лише газету «Про бухгалтерський облік». А бібліотека Інституту української мови – одну газету «Слово просвіти».

НБУВ продовжувала забезпечувати бібліотеки наукових установ зарубіжною літературою, отриманою внаслідок міжнародного документообміну. Міжнародний документообмін, забезпечувалися в основному, виданнями НБУВ, а також періодичними виданнями установ НАН України, на які заздалегідь формувалося замовлення через ВД «Академперіодика» відповідно до запитів партнерів. Упродовж 2024 р. від наукових установ НАН України НБУВ отримала 670 прим. видань (крім книг, що надійшли з академічних видавництв відповідно до розпоряджень Президії НАН України). Найбільша кількість періодики надійшла з інститутів математики – 94 прим., археології – 85 прим.; всесвітньої історії – 63 прим.; Фізико-технологічного інституту металів і сплавів – 50 примірників.

Упродовж 2024 р. продовжувалася співпраця НБУВ з установами НАН України, які передають для обмінного фонду Бібліотеки власні видання з актуальної тематики, зокрема: Інститут історії України передав 84 прим.; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень – 141 прим.; Інститут літератури – 35 прим.; Український мовно-інформаційний фонд – 90 прим. 14-го тому «Словника української мови» та ін.

У рамках діяльності Міжнародної асоціації істориків права Інститут держави і права НАН України передав НБУВ 362 прим. видань правової і юридичної тематики, які були надруковані у різні роки. З них, 96 прим. направлено до фондів НБУВ, решту, 266 прим., передано до поточного обмінного фонду НБУВ для розповсюдження серед інших установ з науковою та культурно-просвітницькою метою.

У 2024 р. НБУВ отримала від партнерів з документообміну 358 назв (368 комплектів) періодичних видань, з них до фондів НБУВ передано 239 назв (239 комплектів), до фондів бібліотек наукових установ НАН України – 119

назв (129 комплектів). Найбільша кількість періодичних видань надійшла від бібліотек-партнерів з Польщі (104 наукові установи). Серед найактивніших партнерів з книгообміну слід відмітити бібліотеки університетів Варшави, Кракова, Вроцлава, Катовіце, Познані, Торуні та ін. У жовтні 2024 р., згідно з чинними двосторонніми домовленостями, було налагоджено щомісячне відправлення списків українських книг і періодичних видань НБУВ зарубіжним партнерам з книгообміну.

Відділ науково-технічної інформації Інституту історії України за книгообміном передав 884 прим. видань установи до закладів вищої освіти, наукових установ, бібліотек, зокрема НБУВ, Національної історичної бібліотеки України, Національного музею історії України у Другій світовій війні 1941–1945 рр., Національного університету оборони України імені І. Черняхівського, Інституту політичних і етнонаціональних досліджень Українсько-американського благодійного фонду «Сейбр-Світло» та ін.

Крім обміну з НБУВ, бібліотеки намагалися самостійно обмінюватися своїми виданнями як з вітчизняними, так і зарубіжними установами. У 2024 р. 44 бібліотеки за книгообміном отримали 965 прим. видань, що становить 12 % від усіх надходжень, 38 бібліотек за документообміном не отримали жодного видання.

З 27 вітчизняними та зарубіжними організаціями оформила договори про безоплатний обмін журналом «Проблеми міцності» бібліотека Інституту проблем міцності. У 2024 р. до бібліотеки надійшло 122 прим. журналів, а дякуючи міжнародним зв'язкам наукових працівників Інституту, були отримані іноземні періодичні видання з Польщі – «Biuletyn Instytutu Spawalnictwa», Словаччини – «Kovove Materialy», Хорватії – «Metalurgija», Японії – «Journal of the Society of Materials Science». Бібліотека Головної астрономічної обсерваторії завдяки міжнародному документообміну отримала щорічник «The Astronomical Almanac for the Year 2024» (США) та журнал «Revista Mexicana de Astronomia y Astrofisica» (Мексика). Бібліотека Інституту гідробіології за документообміном з чотирма науковими установами України та двома зарубіжними отримала 38 видань, у т. ч. 2 іноземних періодичних видання.

Завдяки міжнародному документообміну бібліотека Інституту електрозварювання отримала зарубіжні періодичні видання з Італії, Польщі, Румунії, США – 5 назв періодичних видань, зокрема «Biuletyn Instytutu Spawalnictwa w Gliwicach», «Materials science and welding technologies», «Mechanical engineering», «Welding Material Testing», «Rivista Italiana della Saldatura». Бібліотека Інституту монокристалів децентралізовано отримала 11 прим.

наукових журналів, у т. ч. «CERN Courier» (Швейцарія) і «Optics & photonics news» (США).

Бібліотека Інституту радіофізики та електроніки розіслала іншим установам 55 прим. журналу «Радіофізика і радіоастрономія» за 19 адресами та 50 прим. монографії д-ра фіз. мат. наук В. І. Луценка «Remotesensing of the environment using the radiation of existing ground and space radio systems» за 22 адресами

У 2024 р. бібліотека Інституту українознавства продовжувала співпрацювати з Центром міської історії Центрально-східної Європи Львів (Україна), Національною асоціацією дослідників голодомору-геноциду українців (Київ), Національною бібліотекою імені Ярослава Мудрого, Львівською національною академією мистецтв, Львівським історичним музеєм, Інститутом мистецтв Київського університету імені Б. Грінченка, Комунальним закладом Львівської обласної ради, адміністрацією Державного історико-культурного заповідника «Тустань». Книгозбірня традиційно веде книгообмін з Львівською національною науковою бібліотекою України ім. В. Стефаника, Інститутом Івана Франка у Львові, Національним музеєм у Львові ім. Андрея Шептицького, Музеєм народної архітектури і побуту імені Климента Шептицького, Львівським історичним музеєм, Львівським музеєм історії релігії.

Уже не перший рік безкоштовно розсилає всі свої видання до інститутів Відділення економіки НАН України та здійснює обов'язкову розсилку в установи Економосвіти Бібліотека Інституту регіональних досліджень. Продовжила співпрацю з інститутами: прикладних проблем математики і механіки (Львів), проблем міцності (Київ), ядерних досліджень (Київ), монокристалів (Харків), Національним університетом ім. В. І. Каразіна (Харків) бібліотека ФТНТУ. Однак у її звіті було зазначено, що до фонду бібліотеки надійшло видань у два рази менше ніж у минулому році.

Бібліотека Інституту електродинаміки як і раніше продовжує співпрацю з бібліотеками інститутів радіофізики та електроніки, прикладних проблем механіки і математики, проблем машинобудування, Кременчуцького національного університету, Одеського національного політехнічного університету, Черкаського державного технологічного університету, університетів «Львівська політехніка», «Київська політехніка» та «Дніпровська політехніка». За 2024 р. до цих установ було надіслано 75 прим. видань з обмінного фонду бібліотеки та отримано 12 прим. періодичних видань.

Книгообмін з НБУВ, Державною науково-педагогічною бібліотекою ім. В. Сухомлинського, Інститутом славистики Чеської АН здійснювала

бібліотека Інституту мовознавства. 19 періодичних і 3 продовжуваних видання отримала бібліотека Інституту мікробіології і вірусології від бібліотек-партнерів за книгообміном з Одеси, Львова, Чернігова. Бібліотека Інституту електронної фізики тісно співпрацювала з бібліотекою Ужгородського національного університету, що сприяло задоволенню інформаційних потреб співробітників установи.

Не мали змоги оплатити пересилання літератури навіть у межах України, а здійснювали книгообмін лише в межах свого міста 30 % бібліотек.

Кількість документів, придбаних за кошти установ у 2024 р., становила менше одного відсотка від загальної кількості надходжень. Традиційно лише бібліотека Інституту політичних і етнонаціональних досліджень щорічно купує літературу в Товаристві «Наш Формат». У 2024 р. установою було придбано 9 прим. на суму 4027,30 грн. Повідомила про купівлю 4 прим. підручників та науково-методичних посібників для бібліотеки у зв'язку з акредитацією аспірантури бібліотека Інституту демографії та проблем якості життя.

У 2024 р. до бібліотек наукових установ надійшло 336 документів на електронних носіях, але отримали їх лише 5 бібліотек: Інститут інформаційних технологій та систем – 200 прим.; Інститут ринку та економіко-екологічних досліджень – 82 прим.; Головна астрономічна обсерваторія – 29 прим.; Фізико-хімічний інститут – 15 прим.; Інститут економіки та прогнозування – 10 прим.

До електронної бібліотеки «Штучний інтелект» Інституту інформаційних технологій та систем надійшло понад 70 електронних журналів. Бібліотека Інституту чорної металургії повідомила, що поповнювала свій фонд періодичних видань електронними журналами, а бібліотека Інституту української мови – електронними книгами, скачаними з Інтернету. Власний журнал «Теоретична та експериментальна хімія» бібліотека Інституту фізичної хімії отримує в паперовому та електронному вигляді.

У рамках підготовки створення інституційного репозитарію Інституту ринку і економіко-екологічних досліджень у 2024 р. було відскановано 82 наукових видання установи за 1979–2010 рр. Бібліотекарі разом зі співробітниками Інституту проблем кріобіології і кріомедицини відсканували монографії науковців за минулі роки та передали їх до НБУВ і Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка.

У звітному році продовжували поповнюватися та перерозподілятися обмінні фонди, що зберігаються у 53 бібліотеках. Видання наукових установ бібліотеки розповсюджували серед книгозбірень, ЗВО, організацій відповідного профілю. У 2024 р. до обмінних фондів надійшло 5,5 тис. прим. (5,7 тис. прим. – у 2023 р.), вибуло 9,7 тис. прим. (7,1 тис. – у 2023 р.). Загальний обмінний фонд

бібліотек наукових установ НАН України на 01.01.2025 р. становив 273,9 тис. прим. Найбільші обмінні фонди мають бібліотеки інститутів: археології – 52,2 тис. прим., математики – 41,3 тис. прим., історії України – 30,1 тис. прим., проблем матеріалознавства – 17,5 тис. прим., мистецтвознавства, фольклористики та етнології – 14,3 тис. прим., геохімії, мінералогії та рудоутворення – 12,5 тис. прим.

Найбільше видань у 2024 р. було передано до обмінних фондів бібліотек інститутів: археології – 922 прим., історії України – 770 прим., політичних і етнопонаціональних досліджень – 629 прим., регіональних досліджень – 563 прим. Активно працювали з обмінними фондами, зокрема вилучили та передали до інших установ, бібліотеки інститутів: історії України – 5361 прим., Національного ботанічного саду – 1153 прим., політичних і етнопонаціональних досліджень – 972 прим.; археології – 877 прим.; математики – 485 прим. документів.

Видавничу продукцію Інституту історії України, згідно з реєстром розсилання обов'язкових контрольних примірників та відповідно до рішення Вченої ради, було розповсюджено авторам, членам редколегій видань, передано до наукових установ, бібліотек закладів вищої освіти. Всього було розповсюджено 3437 прим.; по книгообміну – 884 прим.; Комунальному закладу позашкільної освіти «Київська Мала академія наук учнівської молоді» – 170 прим.; Управлінню культури та охорони культурної спадщини Черкаської обласної державної адміністрації – 656 прим. Згідно з розпорядженням Президії НАН України, тираж «Енциклопедії історії України» (у 2024 р. 214 прим.) розподілявся по архівах, бібліотеках, музеях, закладах вищої освіти на території України, а також за її межами, серед зарубіжних і вітчизняних установ, які дотичні до галузі історичної науки. Усього Відділ науково-технічної інформації Інституту історії України у 2024 р. розповсюдив понад 5 тис. прим. видавничої продукції установи у т. ч.

Бібліотека Інституту літератури передала в дар 319 прим. у т. ч. бібліотеці Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка, Державній науковій установі «Книжкова палата України імені Івана Федорова», КЗ «Обласна універсальна наукова бібліотека імені Т. Шевченка» Черкаської обласної ради, Музею Григорія Сковороди в Переяславі; Черноморському національному університету імені Петра Могили та ін. Бібліотека Інституту біохімії передала близько 100 прим. книг з особової бібліотеки академіка С. В. Комісаренка у фонд Національної наукової медичної бібліотеки України для поповнення колекції «Медична україніка».

Бібліотека Інституту відновлювальної енергетики у 2024 р. розповсюдила

271 прим. журналу «Відновлювальна енергетика» серед бібліотек і ЗВО, зокрема передала до Національної бібліотеки імені Ярослава Мудрого – 100 прим.; до бібліотеки Національного університету біоресурсів і природокористування – 75 прим.; до науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка НТУУ «КПІ» – 8 прим.; кафедрам НТУУ «КПІ» – 60 прим.; НБУВ – 28 прим.

До обмінного фонду бібліотеки Національного ботанічного саду надійшло 250 прим. журналу «Інтродукція рослин» за 2021–2023 рр., вибуло 1153 видання. Серед розповсюджених видань більшість становлять журнали «Інтродукція рослин» і «Путівник по ботанічному саду». Як повідомила завідувачка бібліотеки, в останні роки книги та брошури видаються працівниками саду маленьким накладом, тому передаються лише до основного фонду бібліотеки, а до обмінного не надходять. До резервного фонду бібліотеки Інституту фізики надійшло 44 прим. іноземних фахових журналів, ще 5 прим. журналів отримали за книгообміном з НБУВ.

Бібліотека Інституту електрозварювання передала з резервного фонду 26 видань: 2 видання в дар краєзнавцю з Хмельниччини П. Храпаку для подальших досліджень родоводу Патонів, 8 видань у дарунок іноземним делегаціям до 106-річчя НАН України, 16 в рекламних та інформаційних цілях для учасників Промислового форуму (Київ). Бібліотека Фізико-технічного інституту низьких температур з обмінного фонду передала до інших бібліотек 40 прим. періодичних видань.

Бібліотека Інституту народознавства допомагала поповнювати фонди бібліотек, які зазнали руйнувань, зокрема підбрала та надіслала літературу необхідного профілю до Харкова – 30 прим.; Запоріжжя – 74 прим.; Одеси – 79 прим. книг.

Продовжували лише накопичувати свої обмінні фонди бібліотеки інститутів: проблем матеріалознавства (обмінний фонд 17,5 тис. прим.), геологічних наук (обмінний фонд 12,5 тис. прим.), мовознавства (обмінний фонд 7,9 тис. прим.), гідробіології (обмінний фонд 7,4 тис. прим.), біохімії (обмінний фонд 4,8 тис. прим.), Головної астрономічної обсерваторії (обмінний фонд 3,4 тис. прим.).

У звітах бібліотек за 2024 р. відсутні відомості щодо передавання літератури до НБУВ на депозитарне зберігання. Ця робота вимагає значних трудовитрат, тому в умовах воєнних дій на території України та у зв'язку зі скороченим графіком роботи бібліотечних працівників у звітному році вона не здійснювалась.

Допомогу бібліотекам з питань формування фондів надавали керівники установ, члени інформаційно-бібліотечних рад та профспілкові комітети. В Інституті проблем кріобіології і кріомедицини поновлено склад Інформаційно-

бібліотечної ради та створено постійно діючу комісію з питань роботи з фондом бібліотеки. Дирекцією та Інформаційно-бібліотечною радою Інституту теоретичної фізики протягом року обговорювалися такі важливі питання, як: збереження фонду на паперових носіях та можливості його оцифрування; облаштування особових бібліотек; усунення заборгованості користувачів, які вибули зі штату установи та ін.

Звіт про роботу бібліотеки Інституту проблем міцності за 2024 р. традиційно був заслуханий і схвалений Вченою радою Інституту (Протокол № 1 від 09.01.2025 р.). На засіданні Інформаційно-бібліотечної ради Фізико-технологічного інституту металів і сплавів від 19 грудня 2024 р. було заслухано та схвалено звіт про роботу бібліотеки.

Адміністрація Інституту геологічних наук виділила кошти на передплату періодичних видань у кількості п'яти найменувань та придбала для бібліотеки високі драбини. Завдяки коштам виділеним профспілковим комітетом Інституту проблем міцності бібліотека передплатила на 2025 р. газету «СВІТ», за кошти дирекції отримала дане видання і бібліотека Інституту фізики напівпровідників. Завдяки активізації роботи адміністрації та інформаційно-бібліотечної ради Інституту органічної хімії у 2024 р. зменшилася читацька заборгованість користувачів.

Аналіз формування фондів бібліотек наукових установ НАН України у 2024 р. засвідчив, що, незважаючи на всі негаразди, фонди бібліотек наукових установ поповнювалися, хоча і в значно меншій кількості. А формування електронних ресурсів та оцифрування цінних і рідкісних видань у звітному році не отримало достатньої динаміки через слабку матеріально-технічну базу більшості бібліотек.

2. Збереження бібліотечних фондів

Пріоритетним напрямом діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу НАН України, до якого входять бібліотеки наукових установ, НБУВ як методичний центр академічної бібліотечної мережі, було забезпечення збереження і захисту фондів, зокрема цінних та рідкісних документів, колекцій, особових бібліотек видатних учених, котрі є базою інформаційного забезпечення української науки.

У 2024 р. продовжувалася реалізація, розроблених за результатами засідання Інформаційно-бібліотечної ради НАН України (червень 2023 р.), рекомендацій для керівників, бібліотечних працівників наукових установ щодо забезпечення збереження фондів під час війни, на випадок надзвичайних ситуацій, техногенних загроз. Це план роботи на найближчу та середньострокову перспективу, згідно з яким бібліотеки формували переліки цінних та

рідкісних видань; переміщували їх у захищені місця на випадок ракетних обстрілів, пожеж, аварій водопровідних та каналізаційних мереж тощо. А також по можливості розгортали роботу з оцифрування найцінніших документів із фондів. Приміром, в Інституті геології і геохімії горючих копалин було підготовлено перелік рідкісних і цінних видань, які зберігаються у фондах бібліотеки. Видання спаковані і розміщені у безпечних місцях.

У бібліотеці Інституту теоретичної фізики продовжувалася робота зі збереження та упорядкування фонду. До виокремлених у 2023 р. цінних документів додано та описано ще 10 книг. Зважаючи на виклики часу, варто зазначити, що ці видання (132 прим.) зберігаються у металевій шафі, основний фонд – у спеціально спроектованому книгосховищі з товстими стінами і лише однією зовнішньою стіною без вікон. Бібліотека обладнана металевими стелажми та каталожними ящиками, а всі важливі облікові документи постійно знаходяться в герметичному сейфі.

У зв'язку з загрозою ракетних ударів рідкісні видання (до 1800 р.) бібліотеки Державного природознавчого музею зберігаються в коробках з безкислотного картону у безпечному місці (за правилом 2-х стін). В Інституті історії України переміщено фонд довідкових видань та енциклопедій з читальної зали до книгосховища. Також виділено фонд цінних та рідкісних видань (643 прим.), що зберігається в шафах у закритому книгосховищі.

Частина бібліотек внаслідок відсутності відповідного матеріально-технічного, фінансового і кадрового забезпечення упродовж 2022–2024 рр. не розгорнула у необхідному обсязі роботу із забезпечення зберігання фондів. Так, у бібліотеці Національного науково-природничого музею станом на 01. 01. 2025 р. знаходиться 9 тис. прим. незареєстрованої та неопрацьованої літератури, яка зберігається в окремому приміщенні, але не може бути прийнята на баланс у зв'язку з відсутністю необхідної кількості стелажів в основному приміщенні бібліотеки. Оскільки у бібліотеці лише один працівник на 20 % посадового окладу (один день на тиждень), результативність такої роботи дуже низька, особливо щодо виокремлення приватних книжкових зібрань із загального фонду, їх опрацювання та забезпечення відповідних умов зберігання.

Зазначимо, що у 2024 р. руйнувань зазнали приміщення деяких установ та бібліотек, внаслідок чого їхні фонди потребували передислокації в інші приміщення, проведення ремонтних та санітарно-гігієнічних заходів. Так, 23 січня 2024 р. Інститут радіофізики та електроніки (Харків), зокрема й бібліотека зазнали руйнівних втрат внаслідок обстрілів. Приліт прийшовся на район розташування установи. Постраждали всі корпуси Інституту. Знову були

вибиті вікна, замінені у 2023 р. після попередніх обстрілів, пошкоджені двері, у стінах з'явилися тріщини. Тому робота співробітників була спрямована на ліквідацію наслідків руйнувань: вікна забивали або затягували плівкою, ремонтували двері, вставляли нові замки, прибирали скло, сміття. Згодом, коли Академія виділила кошти, почали закуповувати та встановлювати нові вікна. Але книгосховище та абонемент поки що залишаються без вікон. Вікно збереглося тільки в читальній залі. Бібліотечний фонд не постраждав, але він потребує санітарної обробки. З вересня по листопад, до настання морозів, було очищено від пилу частину книгосховища. Працівники здійснювали дрібний ремонт книг. Температурний режим упродовж року не відповідав ніяким нормам, підвищена вологість у приміщеннях, запиленість. Роботи з відновлення та ремонту приміщень продовжуватимуться й у 2025 р. В Інституті надтвердих матеріалів упродовж 2024 р. тривала робота з ліквідації наслідків ракетного удару 2022 р., відновлювалось скління вікон виробничих корпусів, ремонтувались деякі приміщення. Бібліотека, не постраждала.

В умовах постійної загрози обстрілів та ракетних атак бібліотеки наукових установ працювали у режимі, що відповідав ситуаціям: певний час вони були закриті, працювали у дистанційному режимі, неповний робочий тиждень, неповним кадровим складом, але намагались забезпечити виконання всіх заходів зі збереження бібліотечних фондів. Бібліотеки продовжували здійснювати заходи щодо: перевірки фондів, упорядкування і переміщення їх окремих частин, виявлення та вилучення фізично зношених (ветхих) видань, таких, що втратили актуальність, наукову та виробничу цінність, зайводублетних, маловикористовуваних; з дрібного ремонту, реставрації; оцифрування видань з метою формування страхового фонду цінних та рідкісних документів; санітарно-гігієнічного опрацювання фонду тощо.

Бібліотеками виконано значну роботу з переміщення фондів, упорядкування, перевірки розстановки (інститути зоології, геології, мінералогії та рудоутворення, соціології, історії, археології та ін.). Так, бібліотека Інституту зоології упродовж року здійснювала переміщення фонду філії через високу вологість до іншого приміщення бібліотеки. Бібліотекою Інституту соціології переміщено частину фонду, зокрема наукові праці співробітників установи, починаючи з 2000 р.

Бібліотеки значну увагу приділяли роботі з упорядкування фондів та оцінювання фізичного стану документів. У результаті вдалося виявити зношені та пошкоджені видання, що потребували ремонту і реставрації. Проведення якісних реставраційних робіт для більшості бібліотек утруднювалося відсутністю відповідного матеріально-технічного забезпечення. Як і у

попередні роки, бібліотеки ремонтували зношені та пошкоджені видання власними силами. Так, ремонт книг, періодичних видань здійснено бібліотеками інститутів: зоології (150 прим. книг), геохімії, мінералогії та рудоутворення (відремонтовано 84 прим. журналів та 49 прим. книг), надтвердих матеріалів (22 прим. книг) та ін.

Упродовж 2024 р. комплекс заходів щодо забезпечення зберігання, наукового опрацювання та реставрації унікальних документів виконано на найвищому фаховому рівні головним бібліотекарем І. М. Сусуловською у Державному природознавчому музеї м. Львова. Продовжувалася каталогізація фонду до 1939 р. іноземними мовами (науковий опис для довідково-бібліографічного апарату; забезпечення правильності їхнього розміщення, виявлення пошкоджених документів, що потребують ремонту. За звітний період оцифровано та розміщено на сайті музею 106 рідкісних книг, 560 карток старого блок-карткового каталогу, (формування якого розпочато у 1903 р.). Вони увійдуть до електронного видання «Блок-картковий каталог Наукової бібліотеки Державного природознавчого музею НАН України. Серія «Періодика». Каталог буде представлено на затвердження вченою радою музею у першому кварталі. 2025 р. Усі документи розміщені на новоствореному сайті за посиланням <http://lib.smnh.org/>. Ще 5 широкоформатних документів було оцифровано у Львівській національній науковій бібліотеці ім. Василя Стефаника у відділі інформаційного та комп'ютерного забезпечення. Цифрові копії зроблені з використанням обладнання, отриманого в рамках програми «Спільна спадщина під загрозою».

Завдяки реалізації проєкту «Реставрація та консервація стародруків природничої частини Поторицької бібліотеки, що знаходяться в Державному природознавчому музеї НАН України» у звітному році відреставровано 22 документи (рідкісні книги, дипломи, плани господарських угідь засновника музею). Для кожного документа виготовлено коробку з безкислотного картону. Проєкт реалізований співробітниками музею разом із Союзом родини Дідушицьких гербу Сас за фінансової підтримки Міністерства культури, національної спадщини та спорту Польщі в рамках програми «Охорона культурної спадщини за кордоном». Для продовження реалізації проєкту у 2025 р. було відібрано 30 документів, зроблено їх опис, сфотографовано фізичний стан та разом із польською стороною подано на конкурс.

Ще одним важливим здобутком працівника бібліотеки та науковців музею у 2024 р. стало отримання гранта від Німецького культурного центру «Гете-Інститут» при Посольстві Федеративної Республіки Німеччини в Україні на реалізацію проєкту «Створення цифрової колекції найцінніших книжкових

видань Наукової бібліотеки Державного природознавчого музею НАН України», який передбачає закупівлю додаткової техніки для оцифрування і можливостей його реалізації. В результаті буде оцифровано 60 рідкісних документів основного фонду бібліотеки та розміщено їх в інтернет-просторі.

У бібліотеці Інституту сходознавства було оцифровано 99 назв журналу «Східний світ» та 38 назв збірника «Сходознавство».

Поза брак в Інституті зоології необхідного для оцифрування унікальних фондів бібліотеки кадрового та технічного ресурсу, до виготовлення електронних копій українських видань Природничої Секції, які друкувалися на поганому папері та вимагають збереження, долучились з власної ініціативи науковці Інституту. Вирішується питання щодо розміщення цих ресурсів та надання доступу до них.

Необхідно зазначити, що переважна більшість бібліотек роботу з оцифрування видань розгорнути не змогла через відсутність належного матеріально-технічного та кадрового забезпечення. Приміром, у фондах бібліотеки Інституту українознавства є чимало рідкісних і цінних видань ХІХ–ХХ ст., які також потребують реставрації, але через відсутність коштів вони перебувають у жалюгідному стані. Серед них: збірники математично-природописно-лікарської секції НТШ, ЗНТШ та багато інших. Крім того, потребують реставрації 102 прим. цінних і рідкісних видань з особового фонду академіка НАН України Я. Д. Ісаєвича.

Важливими умовами зберігання фондів бібліотечної мережі НАН України було дотримання правил пожежної безпеки, санітарно-гігієнічних та температурно-вологісних норм. З цією метою здійснювались комплексні заходи з обезпилення, гігієнічної обробки, дезінфекції, контроль температурно-вологісного стану приміщень бібліотек, зокрема книгосховищ. На жаль, у більшості книгозбірень показники температурно-вологісного стану фондів в осінньо-зимовий період не відповідали установленим нормам, оскільки були перебої з енерго- та водопостачанням, спричинені обстрілами, фінансовими труднощами з оплатою цих послуг. Так, взимку не обігрівалось приміщення бібліотеки Інституту надтвердих матеріалів (252 кв. м). Робоче приміщення (31,2 кв. м.) – єдина кімната в бібліотеці, яка обігрівалась електроконвекторами. Але оскільки електроенергія часто була відсутня, температура становила +6-8 градусів, в окремі дні – +10. Влітку вона сягає +34 і більше. Постійно перебувати в таких умовах працівникам досить важко. Несприятливими були умови роботи бібліотеки Інституту географії, оскільки установа не користується центральним опаленням і в приміщеннях дуже холодно.

Як і у попередні роки, бібліотеки наукових установ відчували дефіцит площ для зберігання своїх фондів, але додаткових приміщень не отримала жодна з них.

Зазначимо, що ремонту потребували приміщення більшості бібліотек. Ремонтні роботи було здійснено, зокрема у бібліотеках інститутів: електрозварювання (стін і стелі); Радіоастрономічного (відремонтовано пошкоджені вибухом вікна, приміщення бібліотеки (стеля), але потребує ремонту дах, необхідно оновити меблі у читальній залі). У листопаді-грудні було відремонтовано читальну залу Інституту проблем кріобіології та кріомедицини. Замінено вікна у приміщенні бібліотеки Інституту органічної хімії.

Актуальним для більшості бібліотек залишається придбання стелажів та шаф для зберігання видань. Це питання не вирішувалося адміністраціями деяких наукових установ упродовж останніх років.

Перевірки частин фонду, окремих видів документів здійснено, зокрема, бібліотеками інститутів: біоорганічної хімії та нафтохімії (перевірка фонду, який знаходиться у корпусі № 2 установи); геофізики, (перевірено частину фонду іноземних журналів та деякі розділи книжкового фонду); електрозварювання (завершено перевірку особової бібліотеки академіка НАН України Б. Є. Патона); Фізико-механічного (перевірено фонд бібліотеки); соціології (обмінний фонд); кібернетики (перевірено 20 % основного бібліотечного фонду, втраченої літератури не виявлено).

Упродовж 2024 р. з фондів бібліотек було вилучено 6,0 тис. прим. (у 2023 р. – 14,9 тис. документів). Проведено списання застарілої, маловикористовуваної, зайводублетної та втраченої читачами літератури 13 бібліотеками (у 2023 р. – 14). Найбільші за кількістю видань списання з основних фондів здійснили бібліотеки інститутів: колоїдної хімії та хімії води – 1776 прим., надтвердих матеріалів – 1573 прим., кібернетики – 863 прим., ринку та економіко-екологічних досліджень – 457 прим., фізики – 366 прим. З обмінних фондів 19 бібліотек було списано 9,7 прим. документів (7,1 тис. – у 2023 р.). Найбільше видань з обмінних фондів списали та передали до інших установ, бібліотеки інститутів: історії України – 5361 прим., Національного ботанічного саду – 1153 прим., політичних і етнопонаціональних досліджень – 972 прим., археології – 877 прим., математики – 485 прим.

Питання збереження бібліотечних документів на паперових та новітніх носіях у сучасних умовах були у центрі постійної уваги Інформаційно-бібліотечної ради НАН України та НБУВ як науково-методичного та координаційного центру з цього напрямку діяльності: здійснювались наукові

дослідження, впроваджувались досягнуті результати в бібліотечну практику, оприлюднювались у наукових публікаціях та виступах на міжнародних конференціях, забезпечувалось підвищення кваліфікації фахівців тощо. Так, науковцями та фахівцями Центру збереження і оцифрування фондів НБУВ (керівник Ю. С. Ковтанюк, заступник генерального директора з наукової роботи, канд. іст. наук) у 2024 р. розпочато реалізацію відомчого наукового проєкту «Цифрова трансформація системи збереження фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського». Метою роботи є розроблення перспективного плану комплексної цифрової трансформації системи збереження бібліотечних та архівних фондів НБУВ, що становлять національне культурне надбання. За результатами дослідження розроблено та впроваджено практичні рекомендації із забезпечення збереження унікальних рукописних та книжкових документів перед копіювальними операціями відповідно до виду матеріального носія інформації, його фактичного фізичного стану, умов подальшого зберігання та використання. Для забезпечення збереження бібліотечних документів в оригінальному первозданному вигляді, упередження руйнування фондів у процесі сканування перевага надається різним способам превентивної консервації, а також виконанню комплексу санітарно-гігієнічних заходів, реставрації, виготовленню індивідуальних захисних пристосувань із спеціально підібраних нейтральних витратних матеріалів. Упродовж 2024 р. виконавцями НДР для окремих одиниць зберігання перед оцифруванням були запроваджені такі технологічні операції з консервації документів, із застосуванням яких процеси старіння матеріальної основи уповільнюються, а втрати міцності паперу документів мінімізуються.

Науковцями Центру розроблено проєкт першого етапу автоматизації контролю температурно-вологісного режиму в будівлі корпусу НБУВ по вул. Володимирській, 62 (сформовано технічні вимоги до відповідних пристроїв, створено різні варіанти технологічних схем розміщення пристроїв та їх об'єднання у мережу для централізованого накопичення показників у базі даних, розташованій на сервері, з доступом до неї через Інтернет, проведено моніторинг ринку датчиків і складових системи контролю з урахуванням конструктивних особливостей будівлі, вимог до бібліотечних приміщень, технічних характеристик приладів та матеріально-технічного забезпечення НБУВ, обрано один із варіантів – на базі датчиків Таро Т315, мережевого шлюзу Таро Н200, що дає змогу підключити мережу датчиків Ethernet-з'єднанням Інтернету. Експериментальне впровадження пілотного проєкту реалізується у відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій, оскільки фонди цього відділу є найбільшими за кількістю та площею сховищ для їх

зберігання в будівлі корпусу НБУВ по вул. Володимирській, 62.

Виконано експериментальні дослідження нових фунгіцидів з використанням спеціального обладнання акредитованої лабораторії грибостійкості та мікробіологічних досліджень технічних, медичних виробів і матеріалів Інституту мікробіології і вірусології імені Д. К. Заболотного НАН України у рамках пролонгованого договору про науково-практичне співробітництво між Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського та Інститутом мікробіології і вірусології імені Д. К. Заболотного.

Науково-методична робота з питань збереження бібліотечних документів на паперових та новітніх носіях у сучасних умовах була важливим напрямом діяльності Центру збереження і оцифрування фондів. Результати мають практичне значення для гарантування сталості фактичного фізичного стану матеріальної основи раритетних документів НБУВ та бібліотек наукових установ НАН України як у сучасних умовах, так і на перспективу. Їх використано для надання науково-методичних консультацій з питань консервації та дезінфекції архівних документів вітчизняним установам та організаціям.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що, в умовах війни забезпечення фізичного збереження ретельно сформованих упродовж десятків років галузевих фондів, до складу яких входять цінні та рідкісні видання, є пріоритетним і найважливішим напрямом діяльності бібліотек наукових установ. Воно отримувало підтримку, відповідно до конкретних можливостей і ситуацій, з боку адміністрацій та членів ІБР наукових установ. Стратегічними завданнями подальшого розвитку цього напрямку діяльності бібліотек є розроблення і реалізація програми оцифрування цінних, рідкісних документів підвищеного попиту, що зберігаються у фондах бібліотек наукових установ; забезпечення умов для зручного багатоаспектного використання оцифрованих документів професійною аудиторією, користувачами електронних мереж; створення та розвиток цифрових колекцій видань установ, забезпечення їхнього збереження.

3. Бібліотечно-інформаційне та довідково-бібліографічне обслуговування

У 2024 р. бібліотечно-інформаційне та довідково-бібліографічне обслуговування у бібліотеках мережі НАН України продовжувало здійснюватися в умовах повномасштабної російсько-української війни та запровадженого воєнного стану в Україні. Потрібно зазначити, що вимушений перехід на частково дистанційні форми роботи, скорочення робочого часу,

перебої з енергоживленням, хронічна відсутність коштів на закупівлю нових видань під час воєнного стану, а також низка обмежень у зв'язку з постійними повітряними тривогами і обстрілами негативно вплинуло на показники бібліотечно-інформаційного та довідково-бібліографічного обслуговування користувачів мережі бібліотек НАН України.

У звітному році загальна кількість користувачів бібліотек наукових установ налічувала 13506 осіб (порівнюючи з 2021 р. (до повномасштабної агресії) відбулося скорочення на 1996 осіб), із них з інших установ нараховувалося 1321 особа, а це на 313 осіб менше ніж у 2021 р.; відвідування становить 51263 (порівняно з 2021 р. зменшилося на 13868 відвідувань); відповідно зменшився й обсяг книговидачі – 122416 прим., що менше ніж до повномасштабної фази війни на 70562 примірників.

У звіті бібліотеки Інституту археології зазначено, що у 2024 р. жоден працівник книгозбірні не працював на повну ставку у зв'язку з недофінансуванням, що й вплинуло на виконання планових показників. Але робота була організована таким чином, що користувачі мали можливість послуговуватися фондами щодня. У зв'язку з тим, що не всі дослідники мають можливість фізично відвідувати бібліотеку, було ухвалено рішення активно використовувати запроваджені у попередні роки різні формати віддаленого обслуговування: сканування / фотографування окремих статей або частин документа та відправлення замовнику через зручний для нього канал, надання довідок у телефонному режимі тощо. Завідувачка бібліотеки Вікторія Колеснікова констатує значне скорочення кількості відвідувань зі сторонніх організацій (Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, Маріупольський державний університет, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського, Національний музей історії України та інші), а з-за кордону був лише один спеціаліст (Франція). Натомість збільшилася відвідуваність бібліотеки студентами і аспірантами (традиційно відвідували книгозбірню студенти-археологи Київського національного університету імені Тараса Шевченка та НаУКМА, а також студенти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича).

Упродовж 2024 р. користувачі активно заходили на сторінку бібліотеки Інституту клітинної біології та генетичної інженерії на офіційному вебсайті установи. За звітний рік сторінку книгозбірні користувачі відвідали 5 180 разів.

Як зауважує завідувачка бібліотеки Лідія Коваленко, «це трохи менше ніж у 2023 р. (5 733 відвідувань)». Але за увесь час існування вебсторінки бібліотеки на сайті установи загальна відвідуваність становить 47 720 користувачьких сесій.

Аналіз стану бібліотечно-інформаційного та довідково-бібліографічного обслуговування за звітами бібліотек наукових установ НАН України у 2024 р. засвідчив стійку тенденцію до зниження показників у цій ділянці роботи. До вже традиційних причин – відсутність або обмеженість купівлі нової літератури і передплати профільних журналів; звільнення / смерть бібліотекарів глибоко пенсійного віку, внаслідок чого бібліотека залишилася без бібліотекаря; звільнення співробітників установ тощо, додалися ще й нові, а саме: у зв'язку з недофінансуванням в установах та відповідно і бібліотеках упроваджено режим скороченого робочого тижня, відпусток за власний рахунок; відбулося припинення багатьох зовнішніх науково-інформаційних зв'язків через брак коштів. Всі ці чинники призвели до зниження основних кількісних показників – користувачів, відвідувань та книговидачі. Брак інформації про склад фондів академічних бібліотек у мережі Інтернет, відсутність технічних, технологічних, кадрових можливостей отримання документів шляхом електронної доставки або міжбібліотечного абонементу суттєво впливає на кількісні та якісні показники діяльності мережі. На превеликий жаль, ці сервіси так і не були реалізовані у бібліотеках мережі повною мірою.

Бібліотека Інституту біохімії задля підтримки науково-дослідної діяльності установи упродовж року активно використовувала різноманітні канали комунікації: електрону пошту, месенджери, повідомлення на бібліотечній сторінці на сайті Інституту, що дало змогу забезпечити оперативний доступ до потрібної наукової інформації.

Кількість онлайн замовлень, які бібліотека Інституту електрозварювання виконала у 2024 р., зросла на 34 % (з 21 до 32) при зменшенні обсягу замовлень у сторінках та значному збільшенні кількості використаних джерел, що свідчить про надзвичайну актуальність та затребуваність користувачами цієї послуги.

Найчисленнішими категоріями користувачів залишаються наукові співробітники – 8211 та спеціалісти установ – 2761 особа або 80 % від загальної кількості. Аспіранти становлять 847 осіб або 7 % (зберігається стійка тенденція скорочення цієї категорії користувачів). Категорія «Інші» становила 1365 користувачів або 13 % від загальної кількості (відбулося чергове зменшення). Найбільша кількість аспірантів-користувачів відвідали бібліотеки Інституту держави і права – 125 осіб, Інституту органічної хімії – 67, Інституту фізіології – 39, Інституту проблем моделювання в енергетиці

– 35. Взагалі немає користувачів-аспірантів в 11 бібліотеках мережі.

Найбільша кількість читачів користувалася фондами бібліотек інститутів проблем матеріалознавства – 650, електрозварювання – 581, органічної хімії – 441. Загалом на 01.01.2025 р. маємо такий розподіл: 25 книгозбірень обслуговували менше 100 користувачів, 35 – понад 100, 15 книгозбірень обслуговували понад 200 користувачів, шість – понад 300, по одній – понад 400, 500 і 600 читачів відповідно. Не надали відомості щодо кількості користувачів чотири книгозбірні.

У бібліотеках наукових установ НАН України за відсутності бібліотечних працівників або браком робочого часу така затребувана форма інформаційного обслуговування як міжбібліотечний абонемент (МБА) залишається мало використовуваною. Через значний відтік кваліфікованих бібліотечних працівників обслуговування за МБА у 2024 р. не здійснювалося у 37 бібліотеках, а у 19 залишилося по 1–3 абоненти. Загалом у звітному році цією послугою скористалося 396 абонентів, що майже удвічі менше порівняно з 2021 р., із них іногородніх – 63 (що також удвічі менше). Упродовж року з фондів бібліотек по МБА було видано 1008 прим. (у 2021 р. – 2488 прим.), зокрема 254 іноземні документи (у 2021 р. – 391). Кількість отриманих видань становить 1012 прим. Найбільше абонентів по лінії МБА обслуговує бібліотека ГАО – 36, у т. ч. 23 іногородніх; із фондів цієї книгозбірні видано 52 документи (у т. ч. 18 іноземних), отримано – 29. Бібліотека ГАО бере участь в інформаційному обміні у рамках світової мережі астрономічних бібліотек AstroLib: науковці активно замовляють статті у своїх колег з європейських астрономічних обсерваторій.

У 2024 р. бібліотеками наукових установ НАН України було виготовлено 13 465 сторінок копій, що майже на чверть менше ніж у 2021 р. Отримано з інших установ – 65. Загалом цей показник за роки російсько-української війни знизився на понад 80 %. Причини, що призвели до такого стану, залишаються незмінними: застаріла техніка, брак видаткових матеріалів, відсутність кваліфікованих кадрів, значні скорочення працівників у наукових установах НАН України. Найбільше копій у звітному році було зроблено бібліотекою ГАО – 3325, Інституту літератури – 1587, Інституту електрозварювання – 929. На жаль, ця послуга зовсім відсутня у 49 бібліотеках мережі.

У бібліотеках наукових установ НАН України традиційно ведуться алфавітні та систематичні карткові каталоги. У 2024 р. до алфавітного і систематичного каталогів та картотек було вліто 16 296 карток, що порівняно з 2021 р. менше майже на 60 %. Зокрема, до алфавітних карткових каталогів було вліто 8 400 карток, систематичних – 7 456, картотек – 440. Взагалі не

ведуть карткових тематичних картотек 25 академічних книгозбірень. У звітному році було відредаговано та уточнено 26 376 бібліографічних описів (у 2021 р. було відредаговано 81 660 карток). Як слушно зауважує завідувачка бібліотеки Головної астрономічної обсерваторії Н. Печерога: «удосконалений інформаційно-пошуковий апарат у бібліотеці допомагає мінімізувати витрати часу на пошук необхідної літератури».

Упродовж звітного року в бібліотеці Інституту біохімії продовжувалася робота з наповнення електронного каталогу, зокрема до бази даних було додано близько тисячі бібліографічних записів: вносилися дані про нові надходження книг і журналів, праці співробітників інституту за 2023 р., також продовжували пов'язувати записи бази даних електронного каталогу із зовнішніми об'єктами (Інтернет-ресурсами). Потрібно зауважити, що нині майже всі публікації співробітників Інституту біохімії мають посилання на повний текст або анотацію, що дає змогу користувачеві легко переходити від запису в електронному каталозі до електронного документа.

Бібліотека ГАО продовжила наповнення власних баз даних: електронного каталогу (17 870 бібліографічних записів), електронної картотеки публікацій співробітників (9 730 бібліографічних записів). У звітному році було зафіксовано 7 120 користувацьких звернень до ЕК та 10 285 звернень до е-картотеки. Електронний каталог, який наповнює бібліотека Інституту геотехнічної механіки, містить 27 798 бібліографічних записів. На жаль, у 2024 р. робота з переведення карткового каталогу в електронну форму практично була призупинена у зв'язку з перевезенням фонду бібліотеки ліквідованого Інституту проблем природокористування та екології. Упродовж звітного року ця література звірялася зі списком переданих документів, описувалася і бралася на баланс.

Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки Державного природознавчого музею має у своєму складі традиційні карткові каталоги і картотеки: алфавітний, систематичний, топографічний, старий блок-картковий каталог, а також електронний каталог, який постійно поповнюється новими бібліографічними описами.

Підготовка усних, письмових, віртуальних тематичних довідок, система індивідуального та групового інформування посідає важливе місце в організації обслуговування користувачів-науковців у бібліотеках мережі. Так, у 2024 р. на запити користувачів було підготовлено 104 тематичні письмові довідки, у 2021 р. таких було 222, у 2019 р. – 2000. Групове інформування здійснювалося для 707 абонентів, яким було розіслано 490 повідомлень, індивідуально інформувалися 962 користувачі, для яких упродовж звітного року було підготовлено 1 730 повідомлень.

«День інформації» – важливий захід, який бібліотеки наукових установ упродовж року провели 35 раз. Суттєве зменшення цього показника пов'язано, насамперед, з відсутністю кваліфікованих кадрів у бібліотеках наукових установ НАН України.

У звітному році певний обсяг робіт був пов'язаний з бібліографічним редагуванням списків використаних джерел до наукових статей, збірників, монографій, дисертацій, з індексуванням наукових матеріалів за УДК. За 2024 р. співробітниками бібліотек було проіндексовано за УДК 4 678 документів. Ця послуга є однією з найзатребуваніших в академічних бібліотеках і відсутність професійних бібліотекарів, здатних виконувати такі запити, унеможливило зростання цього показника.

Бібліотека Інституту археології звітує про індексування за УДК всіх статей до наукових журналів та всіх монографічних видань і збірників праць, які готуються в установі, а також до статей співробітників, що публікуються в інших виданнях (за запитом).

У 2024 р. бібліотека Інституту електронної фізики (Ужгород) тісно співпрацювала з науковою бібліотекою Ужгородського національного університету, що в умовах відсутності комплектування допомагає у задоволенні інформаційних потреб співробітників установи.

У звітному році працівники академічних бібліотек організували 323 виставки нових надходжень, на яких було представлено 6 594 видання. У зв'язку з вкрай низькими показниками нових надходжень ці виставки залишаються постійно діючими. Втім, на половину зменшилася як їхня кількість, так і кількість представлених на них видань. Усього на 217 тематичних виставках за профілем діяльності установ було представлено 8 751 видання.

Набувають поширення у мережі підготовка і публікація віртуальних виставок. Зокрема, бібліотека Інституту біохімії у 2024 р. організувала дві віртуальні виставки: до ювілею видатного біохіміка Р. В. Чаговця та нові надходження до бібліотечного фонду установи. Уся інформація розміщена на сайті інституту в розділі «Бібліотека» (збрала понад 6 тис. переглядів), а також на офіційній сторінці установи у Фейсбук.

Важливе місце у бібліотечно-інформаційній діяльності бібліотеки Інституту електрозварювання займає виставкова робота. У звітному році бібліотекарі продовжили оновлювати постійно діючу традиційну виставку нової періодики та книжкові виставки фундаментальних праць співробітників. Для ефективної комунікації з користувачами у 2024 р. бібліотека продовжила використовувати свою сторінку у Фейсбук. У відкритому доступі було розміщено буктрейлери книжкових виставок, презентації видань, відеоогляди книг, повідомлення,

інформацію щодо участі бібліотеки у волонтерському русі держави та у житті установи тощо.

У звітному році Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології та українська наукова спільнота відзначали 125 річницю від дня народження засновника Інституту академіка Р. Є. Кавецького. Бібліотека підготувала книжкові та фотовиставки (з використанням друкованих видань, які належали видатному вченому, архівних документів, фотографій, публікацій минулих років, присвячених пам'яті Ростислава Євгеновича Кавецького).

Працівниками бібліотек наукових установ було організовано 20 презентацій нових видань, зокрема шість таких заходів відбулося в Інституті історії України, чотири в Інституті гідромеханіки, по два – Криворізькому ботанічному саду, Інституті проблем моделювання в енергетиці, Інституті біоорганічної хімії та нафтохімії, Інституті літератури та Інституті експериментальної патології, онкології і радіобіології. Зокрема, бібліотека Інституту літератури провела презентацію альбому «На берегах Хоролу і Сули (Полтавські шляхи Тараса Шевченка)» у будинку-музеї Тараса Шевченка (Київ, 27 березня 2024 р.) та презентацію дослідження «Злочини Кремля очима української еміграції» (видання Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України, 2024). Захід відбувся за участі волонтерів у мобільному шпиталі ЗСУ (Сумська область, Лебедин, 25 жовтня 2024 р.).

Підготовка різних видів бібліографічних ресурсів має посідати вагоме місце в організації довідково-бібліографічної роботи бібліотек наукових установ НАН України, адже ці матеріали відображають науковий доробок установи за певний період, узагальнюють тематичні бібліографії, популяризують персональні напрацювання видатних науковців тощо. Упродовж 2024 р. працівниками бібліотек підготовлено лише 16 бібліографічних та один біобібліографічний покажчики, укладено 45 тематичних бібліографічних списків.

Для інформування наукових відділів актуальними матеріалами зі зварювання і суміжних процесів у 2024 р. працівники бібліотеки Інституту електрозварювання підготували чотири бібліографічних покажчики «Зварювання і споріднені технології». Також було підготовлено третій випуск бібліографічного покажчика «Докомплектування фонду науково-технічної бібліотеки Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона», в який увійшли матеріали за 2022–2024 рр. Загалом у покажчиках розкрито зміст 779 видань (576 журналів, 197 монографій та збірників праць, 6 дисертацій і авторефератів), зокрема 185 видань іноземними мовами, а також 350 публікацій співробітників установи у наукометричних базах даних Scopus, Web of Science, Google Scholar.

Бібліотека Інституту геофізики підготувала анотований бібліографічний

список «Нові надходження до бібліотеки у 2024 році» та опублікувала його на сайті установи у розділі «Бібліотека». Бібліотека Інституту літератури підготувала покажчик «Бібліографія праць доктора філологічних наук Шумило Наталії Микитівни». Бібліотекою Інституту надтвердих матеріалів підготовлено бібліографічний покажчик «Покажчик публікацій співробітників Інституту надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля НАН України в зарубіжних виданнях. 2014-2024 рр.», який включає 394 назви (електронна версія розміщена на сайті Інституту).

На жаль, у звітному році комісія з підготовки бібліографічного покажчика «Провідні вчені Інституту фізичної хімії імені Л. В. Писаржевського НАН України» призупинила свою роботу.

Доступ до ресурсів провідних постачальників наукової інформації залишається важливим напрямом науково-інформаційного забезпечення наукових установ НАН України. За посередництва Державної науково-технічної бібліотеки України наукові установи НАН України продовжили доступ до наукометричних БД Scopus та Web of Science, ScienceDirect – повнотекстової БД компанії Elsevier, міжнародного видавництва Springer Nature, БД видавництва рецензованої наукової літератури в галузях фармакології та медицини, технічних та суспільних наук Bentham Science. Також академічні установи мали безкоштовний доступ до повнотекстових електронних ресурсів на платформі Research4Life. Доступ надавався видавцями і компаніями у межах проєкту Research4Life за зверненням МОН України. Українським науковцям стала доступною більшість контенту платформи Research4Life, обсяг якого становить близько 200 тис. одиниць – журналів, книг, баз даних. Зазначимо, що через портал Research4Life надається доступ до електронних колекцій книг і журналів міжнародних видавництв Elsevier, Springer Nature, John Wiley & Sons, Taylor & Francis, Emerald, Sage Publications, Oxford University Press, Cambridge University Press, IOP Publishing та інші.

У звітному році, вже традиційно, великі обсяги роботи були здійснені бібліотекою Інституту археології (провідним бібліографом Іриною Черновол) у таких напрямках:

- консультаційна допомога;
- реєстрація користувачів у Scopus та Web of Science;
- створення і коригування профілю вченого у Google Scholar, ResearcherID/ Publons, ORCID;
- пошук та коригування авторського профілю у Scopus та Web of Science не лише співробітників Інституту археології, але й представників інших установ у разі звернення;

- пошук необхідної інформації та консультаційна допомога щодо особливостей користування міжнародними наукометричними базами даних Scopus та Web of Science;
- моніторинг варіантів прописування назви установи з метою коректного відображення її у профілі Інституту у наукометричних базах даних;
- відстеження за запитом адміністрації Інституту археології:
- кількісних показників публікаційної активності вчених установи у Scopus та Web of Science та наукових періодичних виданнях;
- кількості цитувань публікацій співробітників Інституту в проіндексованих у Scopus та Web of Science публікацій;
- кватилів журналів у Scopus та Web of Science та інформування про кватилі чи імпаکت-фактори журналів;
- інформування співробітників про індексування профільних періодичних видань міжнародними наукометричними базами даних та надання допомоги у пошуку таких видань для розміщення публікацій.

Також ця бібліотека проводить активну роботу з упорядкування наукометричних профілів учених і профілю Інституту археології у зазначених базах, регулярно здійснює моніторинг публікаційної активності співробітників установи для коректного відображення даних у наукометричних системах Scopus та Web of Science.

Традиційно бібліотека Інституту біохімії виступала координатором роботи з питань наукометрії, зокрема бібліотекарі систематично аналізували профілі співробітників Інституту, профіль самої установи. Для усунення некоректного відображення даних у наукометричних системах Web of Science, Scopus, Google Scholar, ORCID бібліотека систематично розсилає індивідуальні повідомлення співробітникам Інституту, проводить консультації, надає методичну допомогу.

У звітному році Американське фізичне товариство надало співробітникам ФГНТ можливість безкоштовно користуватися журналами Physical Review B, Physical Review Letters, Physical Review Online Archive, Review of Modern Physics.

Зазначимо, що у 2024 р. тривали роботи зі створення й представлення ЕК на порталі НБУВ бібліотеками наукових установ НАН України, зокрема зі зміною системного адміністратора НБУВ були перезаклучені договори з академічними установами щодо продовження співпраці на сервері бібліотеки. Проблеми із залученням академічних бібліотек до цього важливого напрямку роботи залишаються незмінними: брак професійних кадрів, застаріле комп'ютерне обладнання, відсутність організації технічної підтримки з боку керівництва установ.

Бібліотечно-інформаційне та довідково-бібліографічне обслуговування академічних бібліотек потребує нагального вирішення ключових питань: модернізації матеріально-технічного забезпечення, технологічної підтримки, програмного супроводу впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Їхнє вирішення сприятиме запровадженню ефективної співпраці бібліотек наукових установ НАН України.

4. Матеріально-технічна база бібліотек

Матеріально-технічна база переважної більшості бібліотек та науково-інформаційних підрозділів залишалася на рівні початку 2000-х рр. Такий стан справ фактично перешкоджає на належному рівні виконувати завдання і функціонувати як сучасні галузеві бібліотечно-інформаційні центри із забезпечення інформаційної складової наукового потенціалу установ НАН України. У 2024 р. незадовільний стан матеріально-технічного забезпечення бібліотечної діяльності значною мірою був пов'язаний з війною на території нашої країни, і як наслідок, істотно обмежував діяльність наукових установ. Варто зазначити, що адміністрації установ, відповідно до фінансових і матеріально-технічних можливостей, забезпечували функціонування бібліотек, зокрема комп'ютеризацію та технічне оснащення, протипожежний захист, охоронну сигналізацію, відповідні санітарно-гігієнічні умови, охорону праці.

У звітному році технічне оснащення бібліотек було вкрай слабким. За матеріалами звітів (зауважимо, 8 бібліотек звіти не надали) у бібліотеках на 01.01.2025 р. налічувалося 158 комп'ютерів. Понад 80 % комп'ютерної техніки є дуже застарілою (1995 р. – перше десятиліття XXI ст.). На ній неможливо виконувати на належному рівні роботу з інформаційного забезпечення наукової та науково-організаційної діяльності установ, зокрема в дистанційному режимі.

У 2024 р. по одному комп'ютеру отримали бібліотеки інститутів геофізики, геологічних наук та НІАЗ «Ольвія.»; Інституту мікробіології і вірусології – принтер. З 82 бібліотек 3 не мають ні комп'ютерів, ні будь-якої іншої техніки, ні можливості користуватися технічними засобами установи. В Інституті проблем матеріалознавства комп'ютерну та офісну техніку бібліотеки ще у 2021–2022 рр. було пошкоджено водою, нової не закупили. Відсутні технічні можливості для створення електронного каталогу. Співробітники використовують власні технічні пристрої, хмарні технології, що зручно при дистанційній роботі.

У 13 % бібліотек комп'ютери не підключені до Інтернету, понад 50 % бібліотек не підключено до локальної мережі наукової установи, а користування електронними ресурсами можливе лише у приміщенні бібліотеки.

Комп'ютеризовані робочі місця для користувачів обладнані у 34 % бібліотек. Приміром, у бібліотеці Інституту електрозварювання із наявного технічного оснащення було організоване окреме робоче місце для роботи із особою бібліотекою академіка НАН України Б. Є. Патона.

Лише окремі установи змогли закупити або отримати як гуманітарну допомогу технічні засоби для бібліотек. Адміністрація Інституту зоології виділила кошти на модернізацію одного комп'ютера. У бібліотеці Інституту проблем кріобіології та кріомедицини комп'ютери використовуються також для проведення вчених рад, конференцій, захисту дисертацій, семінарів та інших науково-організаційних заходів.

Принтери мають 60 % бібліотек, деякі книгозбірні послуговуються принтерами інших підрозділів установи. Сканери є у 30 бібліотек з 82. Ксерокси – у 19 бібліотеках, ксерокопіювальну техніку установ використовує 31 бібліотека. Три книгозбірні мають багатофункціональні пристрої (ксерокс+принтер+сканер). Одна бібліотека має обладнання для презентацій. У приміщенні бібліотеки Фізико-хімічного інституту встановлено потужний кондиціонер, який забезпечує влітку комфортні умови праці

Таким чином, матеріально-технічна база бібліотек слабка і не сприяє ефективному виконанню ними основної функції – інформаційного забезпечення наукової діяльності установ. Не вирішує питання і модернізація дуже застарілої комп'ютерної техніки. Бібліотеки поступово, упродовж останнього десятиріччя, продовжують перетворюються на сховища документів на традиційних носіях, при цьому обсяг нових надходжень видань щорічно зменшується, внаслідок чого фонди бібліотек втрачають актуальність. Пріоритетні напрями перебудови бібліотечно-інформаційної роботи пов'язані зі стрімким переходом до культури електронної інформації. У цьому контексті гостро постає питання інтеграції нагромаджених наукових ресурсів у мережеве середовище. Виконати означені завдання можливо, лише забезпечивши бібліотеки наукових установ сучасною технікою. Однак, в умовах війни, обмеженого фінансування та кадрового забезпечення у переважній більшості установ ці питання на належному рівні вирішити неможливо.

5. Кадрове забезпечення діяльності. Підвищення кваліфікації фахівців

Кадрове забезпечення. Упродовж 2024 р., в умовах воєнних дій, скороченого до критично мінімальних обсягів фінансування, переходу співробітників на неповний робочий тиждень, дистанційну роботу, відсутність електрики, Інтернету, опалення приміщень значно ускладнили роботу бібліотечної мережі. Адміністраціями установ вживалися всі можливі за таких

обставин заходи для того, щоб бібліотечні колективи могли працювати і виконувати покладені на них завдання із формування, опрацювання, використання і забезпечення збереження фондів; накопичення електронних ресурсів, упровадження дистанційного обслуговування користувачів.

Станом на 01.01.2025 р. у 82 бібліотеках працювало 153 особи, у т. ч. на бібліотечних посадах 140 осіб, 13 осіб входили до складу інших підрозділів. Три установи не мали штатних бібліотечних працівників. За сумісництвом виконання обов'язків було покладено на працівників інших підрозділів установи, зокрема відділу науково-технічної інформації, науково-організаційного відділу, на молодшого наукового співробітника тощо. Введено штатну одиницю бібліотекаря в бібліотеці Інституту електрозварювання. У понад 50 % бібліотек фахівці працювали на 0,75, 0,6, 0,5, 0,48, 0,3, 0,25 посадового окладу, виконуючи відповідні обсяги роботи.

Чисельність колективів бібліотек наукових установ становила від 8 до одного співробітника. Так, 75 % бібліотек мають штат 1-2 працівники, що не сприяє оперативному і у повному обсязі виконанню завдань з інформаційного забезпечення наукової роботи установ. Лише в штаті 3 % бібліотек працює по 5, 6, 8 фахівців. Більшість співробітників бібліотек наукових установ НАН України – пенсійного (60 %) або перед пенсійного віку, внаслідок чого актуальним залишається питання щодо формування кадрового резерву фахівців, які б володіли сучасними пошуковими засобами, вільно орієнтувалися в інформаційних потоках, мали навички з опрацювання та впорядкування інформації.

У бібліотеках наукових установ зберігається високий освітній та професійний рівень співробітників, який відповідає вимогам до фаху працівників, котрі виконують бібліотечно-бібліографічну та науково-інформаційну роботу. Понад 70 % спеціалістів працює у бібліотеках установ від 20 до понад 30 років, понад 80 % мають вищу галузеву або бібліотечну освіту, бібліотечні фахівці володіють іноземними мовами, мають досвід роботи з формування електронних ресурсів та доступу до БД, упродовж десятків років формують унікальні галузеві фонди установ.

Упродовж 2024 р. упорядкуванням профілю установи та бібліометричних профілів співробітників в наукометричних базах даних Scopus і Web of Science займалися, зокрема, працівники бібліотек інститутів біохімії, електрозварювання, органічної хімії, проблем матеріалознавства, фізики, археології та ін.

Бібліотечні працівники брали участь у науково-дослідній роботі установ. Фахівці науково-інформаційного відділу (бібліотеки) Інституту літератури

(завідувачка відділу М. Штолько) були виконавцями наукового проекту «Сторінками літературно-художніх журналів: хронологічний та систематичний покажчик змісту журналу «Вітчизна» (1933 – 2009 рр.)» (термін виконання 2022–2024 рр., КПКВК 6541030), у рамках якого досліджувалися питання українського бібліографознавства, періодикознавства ХХ–ХХІ ст. Отримані результати оприлюднено на міжнародних наукових конференціях, у наукових статтях. Працівники відділу брали участь у написанні статей до Української літературної енциклопедії.

Завідувачка бібліотеки Інституту електрозварювання С. Іваненко співпрацювала з науковими підрозділами та з редакційно-видавничим відділом установи, брала участь у дослідженнях у галузі бібліотекознавства, бібліографії, що їх здійснює НБУВ, в узагальненні та оприлюдненні отриманих результатів у публікаціях у профільних виданнях, доповідях на наукових заходах різного рівня. Підготовлені публікації, виголошені доповіді та виступи популяризують роботу наукової установи загалом та бібліотеки зокрема.

Більшість бібліотек наукових установ брали участь: у підготовці розділів річних звітів про видавничу діяльність інститутів; у науково-інформаційних та науково-організаційних заходах за тематикою діяльності установ; індексували за УДК наукові статті, дисертаційні роботи, нові наукові проекти тощо. Приміром, бібліотекарі Інституту біохімії у рамках роботи з РІТ НОД НАН України (розподілена інформаційна технологія підтримки науково-організаційної діяльності НАН України) долучилися до підготовки запитів на відкриття наукових проектів установи, створювали профілі співробітників та забезпечували доступ до системи РІТ НОД НАН України., а також виконували завдання, пов'язані з редагуванням цифрових посвідчень працівників інституту у домені nas.gov.ua системи ХРМ: створювали нові облікові записи, додавали фото до профілів, оновлювали записи про звільнення та укладання нових трудових договорів; подавали запити на отримання цифрових посвідчень для співробітників інституту.

У 2024 р. бібліотека Інституту геотехнічної механіки (О. Зайцева) підготувала розділ річного звіту про видавничу діяльність установи та відповідні статистичні форми. Продовжувалася робота з підготовки до друку випусків збірника наукових праць Інституту «Геотехнічна механіка». Співробітник бібліотеки входить до редколегії цього видання.

Завідувачка бібліотеки Інституту експериментальної патології, онкології та радіобіології П. Шкатула працює в меморіальному музеї академіка Р. Є. Кавецького і проводить екскурсії для відвідувачів.

Крім основної роботи, завідувачка бібліотеки Криворізького ботанічного

саду Т. Собко виконувала завдання з різних напрямів діяльності установи: вела сайт та сторінку у Фейсбук, робила фотографії на території саду, готувала матеріали до публікації; залучалась до проведення екскурсій тощо. Вона є також членом вченої ради установи та головою прокому. Т. Собко долучилась до реалізації нового напрямку діяльності Саду з терапевтичного садівництва – відновлення ментального здоров'я вразливих категорій населення: військовослужбовців та їх сімей, тимчасово переміщених осіб, літніх людей, дітей різного віку. Вона підвищила кваліфікацію з цього фаху за спонсорства Міжнародної організації збереження ботанічних садів (BGCI), отримала сертифікат з Терапевтичної хортикультури (терапевтичного садівництва) на семінарі у дендропарку Болестрашице (Польща), проводила масові заходи та екскурсії із застосуванням терапевтичного садівництва; працює у відповідній програмі Ботанічного саду Університету Північної Кароліни (США, Чапел-Хілл).

Завідувачка бібліотеки Інституту проблем матеріалознавства М. Майфет та її заступниця Н. Шевченко керували медичними формуваннями служби цивільного захисту установи, до цієї роботи було залучено весь бібліотечний колектив.

Підвищення кваліфікації. Важливим напрямом діяльності НБУВ як методичного центру для бібліотек наукових установ НАН України була організація підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів. Заходи з підвищення кваліфікації працівників цих підрозділів у звітному році організовувались відділом науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства НБУВ (завідувачка О. Сокур, канд. наук із соц. ком.) за всіма напрямками діяльності наукової бібліотеки, переважно дистанційно, частково у змішаному форматі. Перевагами такого формату були, по-перше, можливість доєднання до заходу з будь-якого гаджету, підключеного до Інтернету; перегляд інформації у зручний час; інтерактивне спілкування учасників заходів (дискусія в чатах, зворотній зв'язок з аудиторією), що сприяло більш глибокому засвоєнню навчального матеріалу; по-друге, масштабність охоплення зацікавленої аудиторії, зокрема й залучення до проведення заходів представників фахової міжнародної спільноти, що позитивно позначалося на ефективності роботи з підвищення кваліфікації фахівців. Варто зазначити, практика широкого використання дистанційного формату при проведенні заходів виявила й деякі недоліки, насамперед це стосується технічного оснащення зв'язку під час проведення заходів; формування у частини працівників необхідних навичок роботи в дистанційному режимі.

У звітному році проведено 4 семінари: «Цифрові можливості академічних

бібліотек», «Інформаційні ресурси наукових бібліотек: формування та доступ», «Оцифрування фондів наукових бібліотек: сучасний стан і перспективи», «Українська бібліотечна періодика: обмін досвідом та бібліотечна взаємодія». Традиційно учасниками заходів були не лише працівники бібліотечно-інформаційної системи НАН України, а й фахівці національних, наукових бібліотек, ЗВО, інших установ та організацій соціогуманітарної сфери, понад 100 фахівців на кожному заході. Всі виступи супроводжувалися презентаціями з цікавим ілюстративним матеріалом. Семінари широко висвітлювалися на порталі НБУВ та в публікаціях рубрики «Хроніка наукових полій» журналу «Бібліотечний вісник» .

У 2024 р. відбувся щорічний ювілейний 20-й семінар для завідуючих наукових бібліотек установ відділень загальної біології та біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України на тему «Розміщення бібліотечного фонду за правилами та за обставинами: позитив та негатив» організований завідувачкою бібліотеки Національного ботанічного саду Л. Ісаковою. Культурна програма семінару пройшла під гаслом «Природотерапія або екстрім-прогулянка в ботсаду під дощем».

Використовуючи можливості інтернет-сервісу Zoom, працівники бібліотек мережі брали активну участь у бібліотечному житті країни та світу. Так, упродовж року підвищували свою кваліфікацію шляхом участі у наукових та науково-практичних конференціях, семінарах, дискусіях на платформі різних наукових, науково-освітніх та інших установ і організацій, отримали відповідні сертифікати. Це, зокрема заходи, присвячені міжнародним програмам і проектам підтримки бібліотечної спільноти України у воєнний час, напрямам співпраці з зарубіжними установами, семінари, вебінари, організовані, зокрема, компаніями Elsevier, Clarivate, ДНТБ України, ВГО Українська бібліотечна асоціація та багатьма бібліотеками, науковими установами, фаховими організаціями.

Одним із важливих напрямів підвищення фахового рівня працівників бібліотечної мережі була участь у заходах, організатором або співорганізатором яких виступала НБУВ і які проходили онлайн або у змішаному режимі. Це зокрема: Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація. Інтеграція у міжнародний бібліотечний простір» (8–10 жовтня 2024 р.; 10 секцій, 4 круглих столи, 1 семінар), яка відбулася на базі НБУВ за участі представників міжнародної професійної організації Конференція європейських національних бібліотекарів (CENL), фахівців і науковців з 14 країн світу: Австралії, Австрії, Азербайджану, Болгарії, Великобританії, Канади, Литви, Польщі, Румунії, США, Туреччини, Угорщини,

Чехії, Шотландії. Метою цього міжнародного наукового зібрання було об'єднання зусиль науковців, бібліотекарів-практиків для дослідження процесів інтеграції українських бібліотек у міжнародний бібліотечний простір, визначення нових можливостей і викликів в умовах цифровізації та глобалізації, обговорення шляхів модернізації бібліотечної справи для забезпечення ефективної комунікації, доступу до знань у сучасному інформаційному суспільстві, оприлюднення результатів актуальних наукових пошуків, розроблення рекомендацій і пропозицій з удосконалення діяльності сучасних бібліотек. Міжбібліотечними заходами, що викликали підвищений інтерес бібліотечної спільноти, були кілька презентацій видань НБУВ, які збирали різноманітну аудиторію. Це книги «Україна проти Москви. 1917 рік», «Атрибуція й експертиза книжкових пам'яток: з досвіду Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», «Європейський гравірований портрет XVI–XIX ст. з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: дослідження, ілюстрований каталог: у 2 книгах», двотомне видання науково-бібліографічного покажчика «Українська революція і державність (1917 – 1921 рр.)», першого тому двотомника «Персональна справа Івана Чендея», а також презентація низки наукових видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського 2020–2024 рр. (понад 130 назв видань загальною кількістю понад 22 тис. прим.). Працівники наукових бібліотек, ЗВО брали участь у вебінарі «Британська бібліотека: історія та сучасність», на якому з лекцією виступила провідна наукова співробітниця Інституту бібліотекознавства Н. Стрішенець.

Фахівцям бібліотек наукових установ НАН України постійно надавались індивідуальні консультації у телефонному режимі, за допомогою е-пошти, створеної групи «Мережа» у Viber (збереження фондів, робота з їх обліку та упорядкування, надання доступу до зарубіжних БД наукової інформації, бібліотечно-інформаційне обслуговування користувачів, участь у бібліотечних і наукових заходах, міжнародних проектах тощо). Регулярно здійснювалось колективне інформування, зокрема щодо актуальних нормативно-правових актів, функціонування безкоштовних платформ із підвищення фахових компетенцій, програм і проектів міжнародної підтримки бібліотек.

Упродовж 2024 р. провідними спеціалістами наукових та бібліотечних підрозділів НБУВ постійно надавалась в онлайн-режимі консультативна допомога з питань організації наукової та бібліотечно-інформаційної роботи. На порталі НБУВ та у Фейсбукці оперативно оприлюднювалась інформація щодо проведення заходів з підвищення кваліфікації, участі в міжнародних конкурсах, стажуваннях, здобутті грантів, стипендій.

Патріотична активність бібліотечних колективів наукових установ НАН України. Упродовж 2024 р. бібліотеки продовжували надавати допомогу воїнам-захисникам, цивільному населенню, установам та організаціям, які зазнали руйнування та втрат.

У 2024 р. працівники бібліотеки Інституту електрозварювання продовжили брати участь у волонтерському русі нашої держави в умовах війни. Бібліотекарі долучалися до збирання коштів на потреби армії, для Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, яка постраждала 8 липня 2024 р. під час масованої ракетної атаки; долучилися до проєкту «Кришка FPV-шка» (зібрані кришечки йдуть на переробку та виготовлення українських FPV-дронів); публікували статті і виголошували доповіді про роботу бібліотеки в умовах війни, документували публікації і події, пов'язані із участю установи у допомозі військовим тощо. Всі заходи висвітлені на web-сторінках бібліотеки, Інституту, НАН України, в соціальних мережах та мережі Інтернет.

У бібліотеці Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення (завідувачка Т. Гречанюк) волонтерську культурно-просвітницьку діяльність працівники розпочали ще у 2014 р., а упродовж 2023 – 2024 рр. налагодили пошиття реабілітаційної білизни для поранених бійців. Традиційними стали відвідування поранених воїнів ЗСУ у військовому шпиталі м. Києва. У палатах відділення нетрадиційних методів лікування звучали вірші українських поетів у виконанні бібліотекарки С. Титової. Захисники мали змогу насолодитися концертними номерами та отримати позитивні емоції, улюблені книги, а головне, щиро подяку за те, що вони дають можливість українському народу жити і працювати.

В Інституті теоретичної фізики бібліотека (Н. Кузьменко) ініціювала збір макулатури серед співробітників Інституту. Частина отриманих коштів (1600 грн.) передано волонтерській організації Інституту «Фізики-Лірики» на нагальні потреби. Гроші за зібрану завідувачкою бібліотеки Національного ботанічного саду Л. Ісаковою макулатуру передані на потреби ЗСУ.

Звітний рік для працівників бібліотеки Інституту мікробіології і вірусології (завідувачка С. Сердюк) як ініціаторів та організаторів волонтерського руху в Інституті проходив під гаслом «Роби для Перемоги все, що можеш». Як і в попередній рік, працівники бібліотеки у тісній співпраці з Хотівським волонтерським центром виготовляли маскувальні сітки, плели теплі шкарпетки, збирали банки й картон для окопних свічок, в'язали «сидушки» для захисників, збирали і передавали кошти на матеріали для сіток. Загалом з початку волонтерської діяльності було виготовлено 117 захисних сіток загальною площею 3176 м². На кожен сітку кріпилась емблема Інституту – як символ

вдячності, любові і віри в захисників. Слова подяки – найвища нагорода для працівників, що надихає працювати ще більше і ефективніше.

Упродовж року провідна бібліотекарка Інституту клітинної біології та генетичної інженерії Л. Коваленко регулярно допомагала волонтерам Інституту у плетінні сіток, формуванні посилок для шпиталю, залучала інших співробітників до волонтерської роботи.

Таким чином, у 2024 р. збереження кадрового потенціалу в умовах війни, скорочення фінансування до критично мінімальних обсягів, переходу співробітників на неповний робочий тиждень; погіршення технічного забезпечення роботи було одним із завдань, які вирішували адміністрації наукових установ, вживаючи всіх можливих заходів для того, щоб колективи могли максимально адаптуватися до роботи в умовах війни і виконувати покладені на них завдання з інформаційного забезпечення потреб науки, збереження унікального фонду. НБУВ як методичний центр спрямовувала усі наявні науково-організаційні, інформаційні ресурси на систематичну роботу з підвищення кваліфікації співробітників бібліотек, піднесення рівня їх компетентності у використанні сучасних інформаційних технологій як безпосередньо у роботі, так і щодо інтеграції в інформаційне середовище. Виклики воєнного часу спонукали бібліотечну спільноту активно розвивати нові форми роботи, зокрема дистанційні. У цьому контексті за умов постійно зростаючих вимог до кваліфікації персоналу, було забезпечено безперервний процес навчання співробітників бібліотек наукових установ.

II. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА КОРИСТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ БІБЛІОТЕКОЮ УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Загальні правила користування Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського (далі – Правила) розроблені відповідно до Конституції України, інших чинних нормативно-правових актів України, зокрема законів України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про Національний архівний фонд та архівні установи», «Про культуру», «Про інформацію», «Про авторське право і суміжні права», «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», «Про захист персональних даних», Типових правил користування бібліотеками в Україні, Статуту Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та інших нормативних документів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Стратегії розвитку НБУВ на 2022-2025 рр. (далі – НБУВ або Бібліотека).

1.2. Правила є основним документом, який регламентує взаємовідносини між користувачами і Бібліотекою, визначає права й обов'язки користувачів і працівників НБУВ та є обов'язковими для виконання.

1.3. НБУВ – провідний загальнодержавний комплексний бібліотечно-інформаційний, науково-дослідний і культурний центр національного значення, державне сховище творів друку, рукописних та архівних документів на всіх видах носіїв інформації, що є складником світової культурної спадщини.

1.4. НБУВ здійснює бібліотечну, бібліографічну, науково-дослідну, науково-методичну, інформаційну, соціокультурну й освітню діяльність; надає бібліотечні й інформаційні послуги у прямому і віддаленому доступі; задовольняє універсальні інформаційні потреби суспільства і діє з метою розвитку вітчизняної та світової культури, науки й освіти.

1.5. Фонд НБУВ є національним науковим і культурним надбанням українського народу, невід'ємним складником світової культурної спадщини та перебуває під охороною держави згідно з чинним законодавством України.

1.6. Для рідкісних і цінних видань, а також історичних колекцій, унікальних

архівних і рукописних пам'яток, які зберігаються в НБУВ, установлюється особливий режим охорони, зберігання та використання згідно з чинним законодавством.

1.7. Фондами й послугами НБУВ можуть користуватися:

▣ усі громадяни України, які досягли повноліття, незалежно від соціального й майнового стану, расової та національної приналежності, статі, освіти, мовних ознак, віросповідання;

▣ колективні користувачі, юридичні особи незалежно від форми їхньої власності – через міжбібліотечний абонемент (далі – МБА), міжнародний МБА та шляхом дистанційного використання державних електронних інформаційних ресурсів у електронній формі (далі – електронних ресурсів), баз даних власної інформаційно-аналітичної продукції Бібліотеки й інших форм віддаленого доступу до фондів та інформації;

▣ іноземці й особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, користуються фондами та послугами НБУВ на загальних засадах;

▣ особи до 18 років, які займаються науково-дослідною роботою;

▣ усі громадяни України та зарубіжних країн для відвідування науково-організаційних, культурно-просвітницьких заходів, оглядових та тематичних екскурсій. Обмеження в користуванні фондами НБУВ встановлюється лише з метою збереження особливо цінних і рідкісних видань та у випадках, передбачених чинними нормативно-правовими актами України, зокрема, що регламентують використання окремих видів документів.

1.8. Юридична адреса НБУВ: просп. Голосіївський, 3, м. Київ, 03039.

Адреса офіційного вебсайта в інтернеті: nbuv.gov.ua.

Адреси НБУВ для користувачів:

корпус по просп. Голосіївському, 3, м. Київ, 03039;

корпус по вул. Володимирській, 62, м. Київ, 01601.

1.9. Користувачі НБУВ безоплатно можуть користуватися інформацією про склад бібліотечних фондів, у т.ч. інших бібліотек України, через систему каталогів і картотек, баз даних та інтернету; отримувати консультативно-методичну допомогу з пошуку та вибору джерел інформації на основі документних та електронних інформаційних ресурсів НБУВ.

1.9.1. Користувачі НБУВ можуть замовляти оригінали документів або їх електронні копії за МБА (ММБА), крім оригіналів документів спеціалізованих фондів НБУВ: газетного, архівного, рукописів, стародруків, історичних колекцій, музичних, образотворчих, картографічних видань, дисертацій; замовляти та отримувати у тимчасове користування документи із фондів НБУВ.

1.9.2. Користувачі можуть користуватися іншими видами додаткових

послуг, що пропонує НБУВ на платній основі. Види і вартість додаткових послуг встановлюються «Переліком платних послуг, які надаються НБУВ,» який затверджується генеральним директором НБУВ, на підставі чинного законодавства України (далі – Перелік платних послуг НБУВ).

1.10. Бібліотечне обслуговування користувачів НБУВ у приміщенні бібліотеки здійснюється через: систему читальних залів, міжбібліотечний абонемент, вебпортал, технічними засобами електронної комунікації.

1.11. Правила користування НБУВ схвалюються вченою радою Бібліотеки і затверджуються генеральним директором.

2. ПОРЯДОК ЗАПИСУ КОРИСТУВАЧІВ ДО НБУВ

2.1. Основним документом, який дає право користуватися читальними залами НБУВ у корпусах по просп. Голосіївському, 3 і по вул. Володимирській, 62, є постійний пластиковий читацький квиток встановленого зразка (електронний реєстраційний документ користувача), який оформляється в секторі запису читачів та контролю відвідувань у корпусі по просп. Голосіївському, 3 терміном на п'ять років.

2.2. Для запису до НБУВ фізичні особи:

2.2.1. Відповідно до п. 8 Типових правил користування бібліотеками в Україні фізична особа пред'являє документ, який посвідчує особу, та заповнює реєстраційну картку, де зазначає прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання, освіту, контактний телефон.

2.2.2. Бланк реєстраційної картки видається фізичній особі працівником НБУВ, який виконує оформлення користувача до Бібліотеки.

2.2.3. Користувачі, які мають науковий ступінь, додатково надають: диплом або копію диплома кандидата, доктора наук, посвідчення член-кореспондента, академіка.

2.2.4. Ознайомлюються з правилами та власноручним підписом у реєстраційній картці підтверджують зобов'язання їх виконувати.

2.3. Постійний читацький квиток, оформлення якого у вигляді пластикової картки є платною послугою і здійснюється відповідно до Переліку платних послуг НБУВ. Його виготовлення оплачується безготівково.

2.4. У разі втрати постійного пластикового читацького квитка користувач повинен заявити про це в НБУВ (звернутися до сектору запису читачів та контролю відвідувань). Для продовження користування НБУВ користувач може отримати дублікат постійного пластикового читацького квитка. Його виготовлення є платним і оплачується безготівково. Вартість виготовлення дублікату постійного пластикового читацького квитка встановлюється Переліком платних послуг НБУВ.

2.5. Тимчасовий читацький квиток видається у паперовому вигляді. Його оформлення здійснюється безоплатно.

2.5.1. Тимчасовий читацький квиток видається на термін до трьох місяців упродовж календарного року. Він є дійсним для роботи з фондами в корпусі по вул. Володимирській, 62 та просп. Голосіївський, 3.

2.5.2. Тимчасовий читацький квиток у корпусі по просп. Голосіївський, 3 видається у випадку неможливості з технічних причин виготовити пластиковий читацький квиток.

2.6. Перереєстрація користувачів здійснюється один раз на п'ять років. Користувач, який не пройшов перереєстрацію, не допускається до користування фондами НБУВ. При перереєстрації користувач особисто заповнює нову реєстраційну картку та безготівково оплачує вартість виготовлення нового постійного пластикового читацького квитка.

2.7. Разова безоплатна перепустка видається користувачам за пред'явлення документа, що посвідчує його особу, лише для ознайомлення з каталогами НБУВ, отримання консультативно-методичної допомоги, для відвідування науково-організаційних, культурно-просвітницьких заходів, оглядових та тематичних екскурсій. Разова перепустка не дає права користування бібліотечними фондами.

2.8. Тимчасовий читацький квиток і разова безоплатна перепустка дійсні лише за наявності документа, що посвідчує особу.

2.9. Особи до 18 років записуються до Бібліотеки на підставі письмового клопотання закладу освіти й у присутності одного з батьків або особи, під наглядом якої перебуває неповнолітній (я), про яку зазначено у клопотанні, за наявності документів, що посвідчують їх особу, та учнівських квитків школярів.

2.10. Персональні дані, надані користувачем при заповненні реєстраційної картки та занесені до бази даних «Читачі НБУВ», є конфіденційними. Використання персональних даних здійснюється лише працівниками НБУВ відповідно до їхніх посадових обов'язків – з дослідницькою, статистичною, науковою метою у знеособленому вигляді. Підписуючи власним підписом реєстраційну картку, в якій зазначено погодження на ознайомлення та використання (дотримання) Правил, користувач надає згоду на обробку власних персональних даних.

2.11. Реєстрація дистанційних користувачів, яким послуги надаються виключно через веб-сайт НБУВ, здійснюється без використання персональних даних.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ У БІБЛІОТЕЦІ

3.1. Обслуговування користувачів здійснюється тільки за наявності дійсного читацького квитка, термін дії якого не закінчився.

3.2. Для оперативного отримання видань із підсобних фондів читальних залів НБУВ ручкою синього або чорного кольору чи друкарським способом заповнюється замовлення встановленого зразка. Одноразово приймається не більше 10 замовлень.

3.2.1. У разі відсутності у підсобних фондах читальних залів необхідного документа користувачеві пропонується замовити його з фонду основного зберігання НБУВ.

3.2.2. Для отримання документів з фонду основного зберігання НБУВ ручкою синього або чорного кольору оформляється бланк замовлення встановленого зразка. Кількість прийнятих замовлень від одного користувача щогодини не повинна перевищувати 10 замовлень, із них два річних комплекти журналів, з розрахунку 12 номерів на одне замовлення.

3.2.3. Максимальна кількість одночасно броньованих документів з фонду основного зберігання становить 10 видань. Термін користування документами з фонду основного зберігання – 15 календарних днів (термін користування виданнями може бути подовжений до 25 календарних днів від дати замовлення за вимогою користувача).

3.2.4. Користувачеві видається одноразово не більше 10 документів та двох річних комплектів журналів. Кількість виданих документів записується у контрольний листок встановленого зразка. Користувач повинен перевірити правильність запису.

3.2.5. Видача документів у користування зі спеціалізованих фондів НБУВ регламентується Правилами користування відповідними читальними залами.

3.2.6. Документи зі складу колекційних зібрань, наявні у фонді основного зберігання НБУВ, видаються під заставу читацького квитка, бронюються на номері 15 календарних днів.

3.2.7. Надання в тимчасове користування документів з номерів інших читачів здійснюється протягом дня під заставу читацького квитка.

3.2.8. Документи, відсутні у фондах НБУВ та бібліотеках м. Києва, замовляються за міжміським та міжнародним міжбібліотечним абонементом. Замовлення приймаються у відділі МБА; обслуговування здійснюється за встановленим порядком. Отримані матеріали видаються для роботи лише в читальні зали.

3.2.9. Довідково-бібліографічне й бібліотечно-інформаційне обслуговування

здійснюється у відділі науково-бібліографічної інформації, читальних залах, залі каталогів.

3.3. Порядок обслуговування спеціалізованими фондами НБУВ (газетним, рукописів, стародруків, історичних колекцій, музичних, образотворчих, картографічних видань, дисертацій, бібліотекознавчої літератури, міжбібліотечного абонементу, Фонду Президентів України тощо) регламентується Правилами користування відповідними читальними залами.

3.4. Організація соціокультурних заходів (виставок, лекцій, зустрічей тощо) здійснюється співробітниками відділу соціокультурної діяльності та відділами – організаторами заходів.

3.4.1. Видача документів із тематичних виставок здійснюється співробітниками відділу соціокультурної діяльності та/ або відділами – організаторами виставок.

3.5. Користування електронними інформаційними ресурсами НБУВ у приміщеннях Бібліотеки здійснюється відповідно до Правил користування комп'ютерами в читальних залах.

3.6. Ксерокопіювання документів із фондів НБУВ є платним (сплачується безготівково) і здійснюється в Бібліотеці за умов дотримання вимог Закону України «Про авторське право і суміжні права» та згідно з Переліком платних послуг НБУВ.

3.6.1. Для фотокопіювання, оцифрування, кінозйомки не видаються документи, які потребують заходів стабілізації, реставрації та відновлення оправи. Рукописи, друковані видання до/після 1950 р., якщо вони входять до складу колекцій, дефектні, відреставровані документи, товщина корінця яких становить 4 см і більше або форматом А 3 і більше, ксерокопіюванню не підлягають.

3.6.2. Репродукування документів із фондів НБУВ з метою видавничої діяльності здійснюється лише на основі договору із заінтересованою організацією чи установою.

3.7. Проведення фото-, відео-, кінозйомок у читальних залах, приміщеннях, на території НБУВ є платним згідно з Переліком платних послуг НБУВ, здійснюється на підставі клопотання до дирекції НБУВ та її дозволу.

3.8. Документи для копіювання (ксеро-, фотокопіювання, зокрема власними технічними засобами, кіно-, телевідеозйомки зі спеціалізованих фондів, архівних фондів, документів з фонду основного зберігання) надаються на підставі бланку-заяви встановленого зразка та є платною послугою згідно з Переліком платних послуг НБУВ.

3.8.1. Користувач у бланку-заяві письмово зазначає шифр, назву

документів, необхідних йому для фотокопіювання та мету використання зображень. Відповідно до ст. 22, 23 Закону України «Про авторське право та суміжні права» дозволяється копіювання невеликих за обсягом документів; окремих уривків документів з дослідницькою та навчальною метою без права його тиражування. Допускається копіювання за умови, якщо Бібліотека має достатньо підстав вважати, що такий примірник використовуватиметься з метою освіти, навчання, власного дослідження.

3.8.2. Одночасно користувачеві для фотокопіювання власними технічними засобами видається: книг – до 10 примірників; журналів та газет – два річних комплекти. Кількість документів, виданих користувачеві для фотокопіювання упродовж дня, не обмежується. Видача документів для фотокопіювання власними технічними засобами зі спеціалізованих фондів НБУВ регламентується Правилами користування відповідними читальними залами.

3.9. Після завершення роботи з документами із фондів НБУВ, але не пізніше за 15 хв. до її закриття, користувач має повернути їх працівнику читального залу або на кафедру книговидачі з фонду основного зберігання. Повернення документів засвідчується підписом працівника та печаткою підрозділу.

3.9.1. Вхід користувачів до НБУВ, приймання замовлень, видача документів та інших матеріалів припиняється за півгодини до закриття Бібліотеки після попереджувального сигналу.

3.9.2. Залишити корпуси НБУВ необхідно не пізніше часу, зазначеного у Режимі обслуговування користувачів Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського, який затверджується генеральним директором НБУВ.

3.10. Довідки й інформація щодо режиму роботи НБУВ та її послуг надаються в корпусі по просп. Голосіївський, 3 за телефоном: +38(044) 524-81-36; у корпусі по вул. Володимирській, 62 за телефоном: +38(044) 235-41-96, а також через вебпортал НБУВ: nbuv.gov.ua.

3.11. Зміни режиму обслуговування користувачів Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського затверджуються генеральним директором НБУВ, оперативно доводяться до відома користувачів шляхом повідомлень на вебпорталі НБУВ та наочно у приміщеннях її корпусів.

4. ПРАВА Й ОBOB'ЯЗКИ КОРИСТУВАЧІВ

4.1. Користувачі мають право:

4.1.1. Відвідувати читальні зали, користуватися документами з фондів НБУВ та електронними інформаційними ресурсами.

4.1.2. Замовляти та отримувати за МБА та міжнародним МБА оригінали

документів та інші матеріали, відсутні в фондах НБУВ на умовах бібліотек-фондоутримувачів.

4.1.3. Отримувати безоплатно через систему каталогів НБУВ інформацію про склад бібліотечних фондів і консультаційну допомогу з пошуку бібліографічної та повнотекстової інформації.

4.1.4. Користуватися документами з тематичних виставок і виставок нових надходжень.

4.1.5. Відвідувати науково-інформаційні, соціокультурні заходи НБУВ: конференції, семінари, огляди, лекції, екскурсії та ін.

4.1.6. Звертатися з пропозиціями, побажаннями, зауваженнями та скаргами до представників адміністрації НБУВ з питань обслуговування у формі повідомлення електронною поштою, через вебпортал, запис у «Книзі відгуків та пропозицій», яка знаходиться на пункті запису читачів корпусів по просп. Голосіївському, 3 та по вул. Володимирській, 62.

4.1.7. Користуватися іншими видами додаткових послуг, зокрема на платній основі, згідно з Переліком платних послуг НБУВ.

4.1.8. За письмовим дозволом (перепусткою встановленого зразка) працівників пунктів запису читачів:

◆ вносити необхідні для роботи власні документи (методичні матеріали, навчальні програми, книги, періодичні видання тощо), які відсутні в фондах НБУВ;

◆ вносити власні технічні засоби: фотоапарати, диктофони, ноутбуки, нетбуки з автономним живленням, планшетні комп'ютери, безконтактні портативні сканери та користуватися ними без звукових сигналів.

4.1.9. Фотокопіювати безоплатно документи Національного архівного фонду, що зберігаються в НБУВ, власними технічними засобами відповідно до порядку, що затверджується наказом генерального директора НБУВ.

4.2. Користувачі зобов'язані:

4.2.1. Додержуватися виконання положень Правил, Правил користування читальними залами, Правил користування комп'ютерами в читальних залах та розпорядку роботи НБУВ.

4.2.2. Надавати достовірні відомості про себе при запису до НБУВ. Інформувати сектор запису читачів та контролю відвідувань НБУВ про зміну прізвища, контактного телефону, місця проживання.

4.2.3. Отримувати при вході до НБУВ контрольний листок, пред'являти його при одержанні документів і здавати при виході (навіть на короткий час) із відповідними позначками про їхнє повернення.

4.2.4. Пред'являти читацький квиток при вході й виході з НБУВ, замовленні

й отриманні документів, а також на вимогу працівників охорони, бібліотечних працівників.

4.2.5. При отриманні документів з бібліотечного фонду переконатися щодо відсутності в них дефектів. У разі їх виявлення повідомити працівника НБУВ.

4.2.6. Працювати з документами тільки у призначених для цього місцях. Нести відповідальність за документи, залишені без нагляду.

4.2.7. Дотримуватися норм авторського права при копіюванні бібліотечних документів, використанні створених, передплачених або отриманих у користування НБУВ баз даних та інших об'єктів інтелектуальної власності.

4.2.8. Дбайливо ставитися до отриманих у користування документів, бібліотечного майна, устаткування, програмно-технічних засобів комп'ютеризованих читальних залів.

4.2.9. Дотримуватися етичних норм спілкування, тиші, порядку, чистоти у читальних залах і приміщеннях НБУВ.

4.2.10. Своєчасно повертати надані Бібліотекою документи до кафедри видачі та прийому літератури, читальних залів, абонементу.

4.2.11. Користувач повинен при виході із зони обслуговування НБУВ (контрольно-пропускний пункт зали каталогів) черговому охорони (відділу воєнізованої охорони Департаменту поліції охорони (ДПО):

- ◆ здати контрольний листок з відмітками відділів, послугами яких він користувався, про повернення документів;

- ◆ пред'явити власні технічні засоби (фотоапарати, диктофони, ноутбуки, нетбуки з автономним живленням, планшетні комп'ютери, безконтактні портативні сканери) та здати перепустку на їх внесення;

- ◆ здати перепустку на внесені власні документи та пред'явити самі документи;

- ◆ пред'явити в розкритому вигляді власні сумки, папки, зошити, ділові папери для контролю.

4.2.12. У разі втрати читацького квитка або контрольного листка повідомити про це працівника пункту запису читачів.

4.2.13. У разі порушення Загальних правил користування НБУВ на вимогу працівників Бібліотеки надавати пояснення в письмовому вигляді.

4.2.14. Залишати в гардеробі верхній одяг (зокрема куртки, півпальта, пальта, плащі тощо), головні убори, портфелі, валізи, кейси, пакунки, рюкзаки, великогабаритні сумки, розмір яких перевищує 30x15x20 см). Гроші та цінні речі на зберігання до гардеробу не приймаються.

4.2.15. Виконувати вимоги працівників НБУВ, дотримуватися законних вимог працівників поліції, пожежної охорони у разі надзвичайних ситуацій (пожежі, аварії, повітряної тривоги, загрози терористичного акту тощо).

4.3. Користувачам не дозволяється:

4.3.1. Передавати іншим особам свій читацький квиток, контрольний листок і одержані у НБУВ документи й уповноважувати їх діяти від свого імені.

4.3.2. Використовувати читацький квиток, зареєстрований на іншу особу. Самостійно вносити зміни, виправлення, робити помітки в читацькому квитку та контрольному листку.

4.3.3. Вносити без дозволу працівників пунктів запису читачів до НБУВ особисті книги, періодичні видання, документи на електронних носіях. Видання, внесені без дозволу та виявлені при виході з НБУВ, вилучаються працівниками охорони ДПО разом із читацьким квитком і передаються працівнику пункту запису читачів для з'ясування.

4.3.4. Вносити предмети, які можуть пошкодити бібліотечні документи та бібліотечне майно.

4.3.5. Вносити документи, одержані для користування в читальних залах, до інших приміщень (зон відпочинку, туалетних кімнат, їдальні тощо) та за межі контрольно-пропускного пункту.

4.3.6. Вилучати картки з каталогів і картотек, робити на них нотатки, переставляти та виносити каталожні шухляди.

4.3.7. Псувати твори друку, інші документи з фондів НБУВ. Калькувати малюнки, креслення, карти тощо. Ксерокопіювати та сканувати документи, які мають незадовільний фізичний стан (зокрема відреставровані), документи з непрошитим блоком (клеєні), підшивки газет, документи обсягом понад 700 сторінок, рукописні матеріали, цінні та рідкісні видання, дисертації.

4.3.8. Копіювати у повному обсязі тексти документів. Копіювання рукописів, архівних документів, стародруків, рідкісних і цінних видань у повному обсязі здійснюється лише для підготовки до друку тексту пам'яток за спеціальним дозволом керівництва НБУВ.

4.3.9. Заходити до службових приміщень, користуватися без дозволу керівників відділів, службовими каталогами, картотеками, телефонами.

4.3.10. Порушувати тишу, створювати несприятливі для роботи умови в читальних залах і залах каталогів НБУВ, користуватися мобільними телефонами, іншими технічними засобами із застосуванням звукових сигналів у приміщеннях, де ведеться обслуговування.

4.3.11. Вживати їжу та напої у невідведених для цього місцях.

4.3.12. Палити та вживати алкогольні напої у приміщеннях НБУВ.

4.3.13. Відвідувати НБУВ у стані алкогольного сп'яніння, а також під дією наркотичних та психотропних речовин.

4.3.14. Вносити до Бібліотеки будь-які види зброї, бойові припаси до

зброї, вибухові, легкозаймисті, їдкі, отруйні та радіоактивні матеріали (речовини).

4.3.15. Відвідувати НБУВ у вигляді, що не відповідає нормам санітарії та особистої гігієни.

4.3.16. Розміщувати несанкціоновані рекламні матеріали, займатися торгівлею та іншою комерційною або агітаційною діяльністю в приміщеннях Бібліотеки.

4.3.17. Заходити до НБУВ з тваринами.

4.3.18. Залишатися у приміщенні НБУВ після закінчення роботи Бібліотеки, перешкоджаючи її своєчасному закриттю.

5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КОРИСТУВАЧІВ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ

5.1. Користувачі, які порушили Правила, а також Правила користування читальними залами, Правила користування комп'ютерами в читальних залах, несуть адміністративну, матеріальну, кримінальну відповідальність, передбачену чинним законодавством України.

5.2. Користувач повинен компенсувати (згідно з актом встановленого зразка) матеріальні збитки, завдані НБУВ у результаті недбалого користування документами й обладнанням.

5.3. Користувач несе особисту відповідальність за збереження бібліотечних документів, одержаних для користування. Якщо користувач утратив або пошкодив документ із фондів НБУВ, він повинен замінити його на ідентичний чи документ, визнаний Бібліотекою рівноцінним. У разі неможливості здійснити таку заміну, користувач повинен відшкодувати ринкову вартість документа, яку визначає комісія зі збереження фондів. Розмір відшкодування визначається Бібліотекою залежно від цінності документа.

5.4. За втрату або псування документа з фондів НБУВ неповнолітнім користувачем відповідальність несуть його батьки, заклад освіти чи установа, під наглядом яких він перебуває.

5.5. Користувачі, які завдали НБУВ непоправних збитків, позбавляються без можливості поновлення права користування Бібліотекою. Матеріали про злісне порушення правил користування Бібліотекою можуть бути передані до суду згідно з чинним законодавством України.

6. ПРАВА НБУВ ЩОДО ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ НБУВ

6.1. Визначає порядок та умови використання бібліотечного фонду, режим доступу до власних і запозичених інформаційних ресурсів, глобальних інформаційних мереж; види та типи документів, що видаються лише в читальних залах.

6.2. Визначає зміст, напрями й форми своєї діяльності, порядок роботи Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Розробляє та затверджує перелік користування бібліотечно-інформаційними послугами, зокрема платними послугами, які надаються НБУВ.

6.3. Затверджує, вносить доповнення та зміни до Правил.

6.4. Установлює терміни позбавлення права користування фондами НБУВ для користувачів, які порушили Правила або Правила користування читальними залами, Правила користування комп'ютерами в читальних залах.

6.5. Має право передати матеріали про порушення користувачами Правил для розгляду до поліції, суду.

6.6. Визначає згідно з чинним законодавством України види, розмір компенсації шкоди, завданої користувачами НБУВ, пені за порушення термінів користування документами.

6.7. Має право обмежити доступ до особливо цінних, рідкісних документів і колекцій, які включені до Державного реєстру національного культурного надбання, а також до архівних документів особам, які не мають соціально-правової, наукової, службової або іншої документально підтвердженої потреби.

6.8. Має право встановлювати пільги для окремих категорій користувачів (школярів, які займаються науково-дослідною роботою, студентів, пенсіонерів, маломобільних груп населення та інших).

6.9. Має право за розпорядженням дирекції припинити або скоротити час обслуговування користувачів у разі виникнення непередбачених обставин (аварії, відключення електро- та водопостачання, опалення, повітряної тривоги тощо), що перешкоджають нормальному функціонуванню НБУВ.

6.10. Має право змінювати режим обслуговування користувачів; переносити, за потреби, санітарний день – з останнього робочого дня місяця на інший, про що заздалегідь повідомляється на вебпорталі та наочно у приміщеннях корпусів по просп. Голосіївському, 3 та вул. Володимирській, 62.

6.11. Має право отримувати персональні дані користувачів при запису до НБУВ та обробляти їх з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних».

6.12. Має право здійснювати контроль за документами, що самостійно копіюються (оцифровуються) користувачами за допомогою власних технічних засобів.

НБУВ:

7.1. Забезпечує реалізацію прав користувачів НБУВ, установлених Правилами.

7.2. Формує бібліотечно-інформаційні ресурси, здійснює їхній облік, зберігання та раціональне використання згідно з чинним законодавством України.

7.3. Надає користувачам інформацію про склад свого фонду, консультативно-методичну допомогу з добору необхідних документів, оперативно інформує про нові надходження до Бібліотеки.

7.4. Удосконалює бібліотечне, бібліографічне, довідкове, інформаційне обслуговування, постійно вивчає інформаційні запити користувачів з метою їхнього найповнішого задоволення.

7.5. Забезпечує користувачів оперативною інформацією щодо всіх видів послуг, що надаються НБУВ, змін у режимі роботи НБУВ та її підрозділів і порядку обслуговування, термінів перереєстрації, змін та доповнень, які вносяться до Правил, Правил користування читальними залами та інших документів, які регламентують взаємовідносини НБУВ і її користувачів.

7.6. Не використовує персональні дані користувачів НБУВ без їх згоди та їх інформаційні інтереси з будь-якою метою, крім (знеособлено) дослідницької, статистичної та наукової. Забезпечує дотримання вимог Закону України «Про захист персональних даних».

7.7. Забезпечує етику та культуру бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів, створює комфортні умови у читальних залах і зонах відпочинку.

7.8. Забезпечує відповідні заходи безпеки у випадках виникнення надзвичайних ситуацій, проводить відповідне навчання працівників і користувачів, розташовує наочну інформацію щодо порядку евакуації.

8. РЕЖИМ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ

8.1. Режим роботи НБУВ може змінюватися згідно з розпорядженням генерального директора НБУВ. Інформування користувачів про ці зміни здійснюється через вебпортал Бібліотеки.

8.2. Санітарний день – останній робочий день місяця, який за потреби може бути перенесено на інший день місяця. Цього дня НБУВ користувачів не обслуговує.

ТЕЛЕФОНИ ДЛЯ ДОВІДОК

Корпус по просп. Голосіївський, 3	
Приймальня	+38 (044) 525-81-04
Пункт запису читачів	+38 (044) 524-81-37, +38 (044) 524-81-36
Черговий в алфавітному каталозі	+38 (044) 524-85-03
Черговий у систематичному каталозі	+38 (044) 524-85-03
Відділ науково-бібліографічної інформації	+38 (044) 524-25-96
Відділ організації та обслуговування основним фондам	+38 (044) 525-82-40
Пункт прийому читацьких вимог	+38 (044) 524-26-79
Відділ комплексної репрографії	+38 (044) 524-43-49
Відділ соціокультурної діяльності	+38 (044) 542-37-91
Відділ міжбібліотечного абонементу	+38 (044) 524-29-14
Корпус по вул. Володимирській, 62	
Приймальня	+38 (044) 244-43-86
Пункт запису читачів	+38 (044) 235-41-96
Інститут архівознавства	+38 (044) 288-14-31
Відділ фондів рукописної спадщини	+38 (044) 234-78-65
Відділ фонду юдаїки	+38 (044) 234-82-56
Відділ стародруків та рідкісних видань	+38 (044) 288-13-85
Відділ бібліотечних зібрань та історичних колекцій	+38 (044) 234-02-45
Відділ образотворчих мистецтв	+38 (044) 234-95-11
Відділ музичних фондів	+38 (044) 234-93-06
Відділ зарубіжної україніки	+38 (044) 235-05-24
Відділ формування та використання газетних фондів	+38 (044) 288-14-19
Відділ обмінно-резервних фондів	+38 (044) 235-13-78

Правила користування послугами служби електронної доставки документів

1. Загальні положення

1.1. Електронна доставка документів (далі ЕДД) – бібліотечна служба з надання віддаленим користувачам сканованих копій документів з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі НБУВ) згідно законодавства України про авторське право і суміжні права.

1.2. Замовлення на виготовлення електронної копії за допомогою сканування/ фотографування документа приймаються від віддалених користувачів НБУВ: юридичних (бібліотек, установ, організацій) та фізичних (персональних) користувачів (далі замовники) лише на документи, наявні у фондах НБУВ. Можливість виконання замовлення визначається фахівцями НБУВ у кожному конкретному випадку.

1.3. Термін виконання замовлення від 1 до 3 робочих днів з моменту отримання замовлення (в залежності від кількості та складності замовлень).

1.4. Пошук необхідних джерел здійснюють замовники за електронним каталогом (далі ЕК) та іншими каталогами, розташованими на Веб-порталі НБУВ. Приймаються також замовлення лише з бібліографічними даними про необхідний документ (автор, назва, джерело публікації), якщо замовнику не вдалося знайти документ за електронними ресурсами. Працівники відділу міжбібліотечного абонементу (далі ВМБА) здійснюють пошук з метою уточнення даних, проставляють реквізити запитуваного документа (шифр зберігання НБУВ) та направляють на виконання до відповідних фондів.

1.5. За умови відсутності запитуваного документа у фондах НБУВ, працівники ВМБА за допомогою пошукових систем Інтернет визначають наявність документа в бібліотеках України або бібліотеках зарубіжних та пересилають до них електронною або звичайною поштою запит замовника на виконання (за умови його згоди сплатити за послуги).

2. Організація роботи служби ЕДД

2.1. Для користування цією послугою, бібліотечній установі/організації необхідно заключити договір з інформаційно-бібліотечного обслуговування за ЕДД.

2.2. Юридичним та фізичним особам надаються електронні копії з документів, на які минув строк виключного авторського права (авторів).

2.3. Обсяг сканованої копії, яка одноразово виготовляється за замовленням користувача, не повинна перевищувати 2/3 від запитуваного документа (25% від загального обсягу друкованого тексту).

2.4. У повному обсязі виготовляються скановані копії невеликих документів (до 20 сторінок) та окремих статей, опублікованих у збірниках, періодичних та продовжуваних виданнях.

2.5. Копіювання сторінок друкованих документів, розмір яких перевищує формат А3, здійснюється шляхом сканування/фотографування.

2.6. Копіювання газет, нот, естампів та репродукцій, документів, підготовлених до оправи/реставрації, які мають незадовільний фізичний стан, не розгортаються на 180 градусів, з ламким папером та з товщиною корінця більше ніж 4см., незалежно від року видання, здійснюється тільки шляхом фотографування.

2.7. Сканування документів здійснюється із роздільною здатністю 72 – 1200 dpi.

3. Порядок і умови виконання замовлень

3.1. Дистанційні замовлення на виготовлення копій віддалені користувачі надсилають електронною поштою за адресою: mba@nbuv.gov.ua та mba_nbuv@ukr.net на бланках встановленого зразка або листом.

3.2. На виконання дистанційних замовлень видаються всі необхідні для сканування документи, які є в ВОООФ та читальних залах.

3.3. Замовлення надсилається за встановленою формою:

◆ бібліографічний опис документа з даними про автора, назву, місце й рік видання та сторінки. Для замовлення статті – назва періодичного/продовжуваного документа, де зазначається рік, серія, том, номер видання, прізвище автора, назва статті та сторінки;

◆ формат електронної копії, бажана роздільна здатність;

◆ назва та електронна адреса бібліотечної установи-замовника;

◆ прізвище, ініціали, електронна адреса замовника, контактні телефони (для фізичних осіб);

◆ мета використання замовленої копії (освітня, наукова, виробнича діяльність, приватна потреба тощо). Відповідно до ст.22, 23 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

3.4. На кожний документ оформлюється окреме замовлення. Необхідно пам'ятати, що помилки, допущені при заповненні замовлення, неточні бібліографічні дані призводять до затримки його виконання і навіть до відмови.

3.5. Замовлення із зазначеними реквізитами ЕК НБУВ (шифром зберігання) працівником ВМБА роздруковується на бланках (аналог читацької вимоги) та надсилається до виконання до фонду основного зберігання НБУВ (далі ФОЗ НБУВ). Після одержання документа, протягом трьох робочих днів (окрім вихідних) замовнику надається інформація щодо можливості виконання замовлення, його вартості та строків виконання.

3.6. Замовник сплачує вартість за одну сторінку сканованої копії відповідного формату (А3, А4), помноженої на кількість виготовлених сторінок та ціну за надання відповідного виду/типу документа згідно цін, затверджених у Переліку платних послуг, які надаються НБУВ.

Вартість та строки виконання замовлення можуть відрізнятися від орієнтованих в залежності від складності тексту, обраного формату та обсягу замовленого матеріалу на сканування, про що замовнику надсилається повідомлення.

3.7. Після отримання калькуляції замовник має підтвердити необхідність виконання його замовлення або відмовитися. За умови підтвердження замовлення оформлюється рахунок на оплату та пересилається замовнику.

3.8. Протягом 10 днів після виставлення рахунку, замовник зобов'язаний підтвердити оплату замовлення, надіславши по електронній пошті скановану копію сплаченої квитанції, або повідомити дату оплати та номер квитанції.

3.9. Замовник сплачує за надані послуги банківським переказом на розрахунковий рахунок НБУВ.

3.10. Виконання замовлення здійснюється після одержання повідомлення щодо оплати наданих послуг або після надходження коштів на рахунок НБУВ.

3.11. Виготовлені копії пересилаються на вказану замовником електронну адресу.

3.12. Отримані з НБУВ електронні копії видань дозволяється використовувати лише з науковою або освітянською метою. Забороняється тиражування одержаних копій, відтворення їх у будь-якій іншій формі, передавання копій іншим особам чи установам, крім одноразового друкування електронного файлу.

4. Права і відповідальність користувачів

4.1. Користувачі мають право:

◆ отримувати електронні копії невеликих за обсягом документів, окремих уривків з документів та статей опублікованих у збірниках, газетах та інших періодичних виданнях, захищених авторським правом;

◆ використовувати, роздруковувати (одноразово), зберігати, цитувати електронні матеріали в оригіналі та перекладі з дослідницькою та навчальною метою.

4.2. Користувачі несуть відповідальність за:

◆ несанкціоноване використання об'єктів інтелектуальної власності згідно з чинним законодавством;

◆ несвоєчасну оплату послуги зі сканування/фотографування друкованого тексту та надання документів для копіювання, передбаченою пп.5, 4 Переліку платних послуг;

◆ дотримання цих Правил.

5. Права і відповідальність НБУВ з надання електронних копій

5.1. НБУВ має право:

◆ визначати умови використання бібліотечних фондів та інших інформаційних ресурсів відповідно до вимог та нормативних актів зі збереження фондів;

◆ виконувати замовлення користувачів відповідно до Закону України «Про авторське право та суміжні права», згідно з Правилами;

◆ відмовляти користувачеві у наданні послуг з ЕДД за умови відсутності технічної можливості її виконання (документ пошкоджений і не підлягає будь-якому відтворенню, знаходиться в оправі, на реставрації, використовується іншим користувачем тощо);

◆ вносити пропозиції до Переліку платних послуг, які надаються НБУВ: змінювати ціни на послуги у зв'язку зі змінами законодавства України, з урахуванням росту індексу інфляції та збільшенням собівартості платних послуг.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Державного агентства
України з питань мистецтв
та мистецької освіти
від 10.03.2025 р. № 17

**ПРОФЕСІЙНИЙ СТАНДАРТ
«БІБЛІОТЕКАР»**

(дата внесення до Реєстру кваліфікацій)

Професійний стандарт розроблено та затверджено згідно з вимогами статті 4² Кодексу законів про працю України на підставі:

висновку Національного агентства кваліфікацій, схваленого рішенням Агентства № 11 від 06 березня 2025 року (відповідно до протоколу засідання Агентства № 13 (207) від 06 березня 2025 року) про дотримання під час підготовки проекту професійного стандарту «Бібліотекар» вимог Порядку розроблення, введення в дію та перегляду професійних стандартів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 року № 373;

висновку щодо погодження проекту професійного стандарту «Бібліотекар» Професійною спілкою працівників культури України від 06 листопада 2024 № 02-278.

I. Назва професійного стандарту.

Бібліотекар.

II. Загальні відомості про професійний стандарт.

1. Мета діяльності за професією.

Забезпечення інформаційних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотек шляхом здійснення комплектування, організації та зберігання бібліотечного фонду; аналітико-синтетичного опрацювання інформації; обслуговування користувачів, у т. ч. віддалених; соціокультурної роботи, популяризації читання як способу отримання знання та форми культурного дозвілля; бібліотечного маркетингу; науково-методичної роботи; застосування цифрових технологій та інструментів для професійної комунікації.

2. Назва виду (видів) економічної діяльності, секції, розділу, групи, класу економічної діяльності та їх код згідно з Національним класифікатором України ДК 009:2010 «Класифікація видів економічної діяльності» (за потреби).

Секція R	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	Розділ 91	Функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури	Група 91.0	Функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури
				Клас 91.01	Функціонування бібліотек і архівів
Секція M	Професійна, наукова та технічна діяльність	Розділ 72	Наукові дослідження та розробки	Група 72.2	Дослідження й експериментальні розробки у сфері суспільних і гуманітарних наук
				Клас 72.20	Дослідження й експериментальні розробки у сфері суспільних і гуманітарних наук
Секція P	Освіта	Розділ 85	Освіта	Група 85.5	Інші види освіти
				Клас 85.59	Інші види освіти, н. в. і. у.

3. Назва (назви) професії та код (коди) підкласу (підкласів) (групи) професії згідно з Національним класифікатором України ДК 003:2010 «Класифікатор професій».

Бібліотекар 2432.2

4. Узагальнена назва професії (за потреби).

5. Назви типових посад (за потреби).

Бібліотекар.

Посадові обов'язки передбачають виконання нескладних бібліотечних процесів із перелічених у розділі V. «Опис трудових функцій» (приймати нові надходження, здійснювати технічне опрацювання документів, розставляти документи у фондї, обслуговувати користувачів на абонементі та в читальному залі, вносити та вилучати записи в АБІС тощо), залежно від виду бібліотеки.

Бібліотекар II категорії.

Наявність диплома про вищу освіту першого (бакалаврського)/ другого (магістерського) рівнів освіти. Для магістра – без вимог до стажу роботи; бакалавра – стаж роботи на посаді бібліотекаря не менше 1 року.

Посадові обов'язки залежно від виду бібліотеки передбачають виконання складніших завдань ніж для бібліотекаря.

Бібліотекар I категорії.

Наявність диплома про вищу освіту першого (бакалаврського) / другого (магістерського) рівнів освіти. Для магістра – стаж роботи на посаді бібліотекаря II категорії не менше 1 року; бакалавра – не менше 2 років.

Посадові обов'язки залежно від виду бібліотеки передбачають виконання складніших завдань ніж для бібліотекаря II категорії.

Провідний бібліотекар.

Наявність диплома про вищу освіту першого (бакалаврського) / другого (магістерського) рівнів освіти. Для магістра – стаж роботи на посаді бібліотекаря I категорії не менше 1 року; бакалавра – не менше 3 років.

Посадові обов'язки залежно від виду бібліотеки передбачають виконання бібліотечних процесів, перелічених у розділі V. «Опис трудових функцій».

6. Професійна (професійні) кваліфікація (кваліфікації), її (їх) рівень згідно з Національною рамкою кваліфікацій.

Бібліотекар, 7 рівень НРК.

7. Назва (назви) документа (документів), що підтверджує (підтверджують) професійну кваліфікацію особи.

Диплом бакалавра за спеціальністю В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа» із записом про здобуття професійну кваліфікацію «Бібліотекар».

Диплом магістра за спеціальністю В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа».

Сертифікат про присвоєння / підтвердження професійної кваліфікації «Бібліотекар».

Інші документи, що підтверджують здобуття професійної кваліфікації «Бібліотекар».

III. Здобуття професійної кваліфікації та професійний розвиток

1. Здобуття професійної кваліфікації

Назва професійної та/або часткової професійної кваліфікації	Суб'єкти, уповноважені законодавством на присвоєння/підтвердження та визнання професійних кваліфікацій	
	Кваліфікаційні центри	Суб'єкти освітньої діяльності
Бібліотекар	Наявність диплома про вищу освіту першого (бакалаврського) рівня освіти або наявність диплома про вищу освіту другого (магістерського) рівня освіти	Наявність диплома про вищу освіту першого (бакалаврського) рівня освіти за спеціальністю В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа»

2. Професійний розвиток

1) з присвоєнням наступної професійної кваліфікації

Не передбачено професійним стандартом.

2) без присвоєння наступної професійної кваліфікації:

для вдосконалення (підтримання) професійної кваліфікації, в тому числі шляхом набуття нових компетентностей, підвищення кваліфікації у межах професійної діяльності відповідно до законодавства:

а) довгострокове – шляхом формального навчання у закладах вищої освіти, закладах післядипломної освіти;

б) короткострокове – шляхом формального або неформального навчання у закладах вищої освіти, закладах післядипломної освіти або безпосередньо у роботодавця.

IV. Абревіатури, скорочення (за потреби).

АБІС – автоматизована бібліотечна інформаційна система.

V. Опис трудових функцій

Трудові функції	Компетентності	Результати навчання				Відповідальність і автономія
		Знання	Уміння/навички	Комунікація		
A. Комплектування бібліотечного фонду	A1. Здатність моделювати бібліотечний фонд	A1.31. Типологія бібліотек і бібліотечних фондів, склад користувачів бібліотек	A1.U1. Розробляти різні моделі бібліотечного фонду	A1.K1. Взаємодія з керівниками, колегами з проблем моделювання бібліотечного фонду	A1.V1. Нести відповідальність за ухвалення рішень щодо організації та якості моделювання бібліотечного фонду	
		A1.32. Методика моделювання бібліотечного фонду	A1.U2. Аналізувати склад бібліотечного фонду та прогнозувати тенденції його розвитку	A1.K2. Самостійне використання цифрового обладнання, мережі Інтернет для вирішення завдань із моделювання бібліотечного фонду		
		A1.33. Цифрове обладнання, мережа Інтернет	A1.U3. Використовувати цифрове обладнання, мережу Інтернет для вирішення завдань із моделювання бібліотечного фонду	A1.K2. Самостійне використання цифрового обладнання, мережі Інтернет		
	A2. Здатність добирати документи та джерела для комплектування бібліотечного фонду	A2.31. Законодавство України та стандарти, що стосуються комплектування бібліотечного фонду, основні авторських права	A2.U1. Переглядати поточну видавничу і ангіорозповсюджувальну інформацію, бази даних обмінних фондів бібліотек та здійснювати відбір можливих документів для комплектування бібліотечного фонду	A2.K1. Взаємодія з керівниками, колегами, партнерами, користувачами з питань комплектування бібліотечного фонду	A2.V1. Нести відповідальність за ухвалені рішення щодо відбору документів для комплектування бібліотечного фонду	
		A2.32. Методика комплектування бібліотечних фондів залежно від типу бібліотеки та складу її користувачів	A2.U2. Відбирати документи на різних носіях інформації для комплектування бібліотечного фонду, формувати бази даних поточного та	A2.K2. Налаштування стабільних зв'язків з суб'єктами документопостачання	A2.V2. Самостійно обирати засоби цифрового зв'язку, діяти як посередник для поширення й обміну даними, інформацією, цифровим контентом	

			<p>A2.34. Способи пошуку, критичного оцінювання та перевірки даних, інформації та цифрового контенту</p> <p>A2.35. Засоби цифрового зв'язку, мережевий етикет, порядок роботи із засобами цифрового зв'язку</p>	<p>ретроспективного комплектування бібліотечного фонду, базу даних обмінного фонду</p> <p>A2.У3. Організовувати та здійснювати міжнародний документообмін</p>	<p>A2.К3. Спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово</p>	<p>і відповідати за якість даних, які поширюються</p>
	<p>A3. Здатність поповнювати бібліотечні фонди</p>	<p>A3.31. Законодавство України, що стосується різних джерел комплектування бібліотечних фондів, у тому числі закупівлі, документообміну, дарування, отримання об'єктів ззовні</p> <p>A3.32. Основи договірної роботи</p> <p>A3.33. Засоби цифрового зв'язку, мережевий етикет, порядок роботи із засобами цифрового зв'язку</p>	<p>A3.У1. Придбавати документи на різних носіях інформації для поповнення бібліотечного фонду</p> <p>A3.У2. Розробляти проекти договорів про закупівлю (передплату) документів на різних носіях інформації в частині формування специфікацій</p> <p>A3.У3. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними</p>	<p>A3.К1. Комунікація з суб'єктами документообміну, у тому числі з користувачами засобів цифрового зв'язку</p>	<p>A3.В1. Нести відповідальність за ухвалені рішення щодо придбання документів</p>	
<p>Б. Організація бібліотечного фонду</p>	<p>Б1. Здатність здійснювати приймання та облік</p>	<p>Б1.31. Законодавство України щодо обліку документів</p>	<p>Б1.У1. Приймати документи, що надійшли</p>	<p>Б1.К1. Спілкування із суб'єктами документообміну</p>	<p>Б1.В1. Нести відповідальність за вироблення та</p>	

	документів бібліотечного фонду	бібліотечного фонду на різних носіях інформації Б1.32. Види супровідної документації (накладна, рахунок-фактура, акт тощо) Б1.33. Методика обліку різних видів документів бібліотечного фонду, в тому числі електронних Б1.34. Методика оцінювання документів, у тому числі книжкових пам'яток Б1.35. Облік документів у різних АБС	із супровідними / без супровідних документів Б1.У2. Оцінювати документи, які надійшли без зазначення їх ціни Б1.У3. Виявляти дефектні примірники документів та організувати роботу з їх заміни Б1.У4. Здійснювати сумарний та індивідуальний облік документів бібліотечного фонду на різних носіях інформації; вести облікові форми, у тому числі в АБС	чання та у професійному середовищі щодо приймання та обліку документів	ухвалення рішень щодо приймання та обліку документів
Б2. Здатність опрацьовувати документи бібліотечного фонду	Б2.31. Методика бібліотечного опрацювання документів	Б2.У1. Технічне опрацювання документів Б2.У2. Готувати партії опрацьованих документів для передавання на зберігання	Б2.К1. Спілкування у професійному середовищі	Б2.В1. Самостійно здійснювати технічне опрацювання документів	
Б3. Здатність розміщувати та розставляти бібліотечний фонд/організувати доступ до електронних ресурсів	Б3.31. Способи та особливості розміщення і розстановки бібліотечного фонду Б3.32. Обладнання для розміщення та розстановки бібліотечного фонду Б3.33. Класифікаційні системи документів, які	Б3.У1. Визначати оптимальний спосіб розміщення і розстановки фонду Б3.У2. Розставляти у фонд нові надходження та документи, повернені користувачами, організувати фонди відкритого доступу	Б3.К1. Спілкування у професійному середовищі з питань розміщення, організації доступу до електронних ресурсів	Б3.В1. Нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у попередбачуваних робочих контекстах	

		використовуються в роботі бібліотек	Б3.У3. Перевіряти правильність розстановки фонду Б3.34. Організація доступу до мережних електронних документів Б3.35. Модуль «Книговидача» в різних АБІС	Б3.У3. Перевіряти правильність розстановки фонду Б3.У4. Організувати доступ до мережних електронних документів Б3.У5. Виконувати замовлення (у тому числі електронні) на видачу документів із книгосховища		
Б4. Здатність аналізувати використання бібліотечного фонду	Б4.31. Методика вивчення використання бібліотечного фонду Б4.32. Статистичні та відносні показники використання фонду Б4.32. Цифрове обладнання, мережа Інтернет	Б4.У1. Проводити бібліографічне і статистичне вивчення бібліотечного фонду або його частини Б4.У2. Розраховувати відносні показники використання бібліотечного фонду або його частини (ангіозабезпеченість, обертаність, читаність тощо) Б4.У3. Визначати пасивну частину бібліотечного фонду та причини її утворення Б4.У4. Використовувати цифрове обладнання, мережу Інтернет для аналізу використання бібліотечного фонду	Б4.К1. Спілкування у професійному середовищі, аргументувати результати аналізу використання бібліотечного фонду	Б2.В1. Нести відповідальність за ухвалені рішення щодо активізації використання бібліотечного фонду		

<p>Б5. Здатність списувати/вилучати документи з бібліотечного фонду</p>	<p>Б5.31. Законодавство України щодо списання документів із бібліотечних фондів Б5.32. Процедура списання документів, причини списання Б5.33. Технологія вилучення записів на списані документи із облікових форм, у тому числі в АБІС</p>	<p>Б5.У1. Вибирати документи на списання та складати їх описи Б5.У2. Вилучати записи про списані документи з облікових форм, у тому числі в АБІС</p>	<p>Б5.К1. Співкування у професійному середовищі щодо процесів списання документів</p>	<p>Б2.В1. Нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень про списання документів</p>
<p>Б6. Здатність здійснювати інвентаризацію бібліотечного фонду</p>	<p>Б6.31. Законодавство України, що стосується інвентаризації документів Б6.32. Порядок проведення інвентаризації Б6.33. Методика усунення розбіжностей, виявлених у процесі інвентаризації Б6.34. Цифрове обладнання</p>	<p>Б6.У1. Інвентаризація бібліотечного фонду в складі комісії з інвентаризації Б6.У2. Проводити розшук документів, не виявлених під час інвентаризації Б6.У3. Використовувати цифрове обладнання для проведення інвентаризації бібліотечного фонду</p>	<p>Б6.К1. Співкування у професійному середовищі щодо проведення інвентаризації документів бібліотечного фонду</p>	<p>Б2.В1. Нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих контекстах, пов'язаних із результатами інвентаризації</p>
<p>В. Зберігання бібліотечного фонду</p>	<p>В1.31. Законодавство України, що стосується матеріальної відповідальності В1.32. Законодавство України та стандарти, що стосуються</p>	<p>В1.У1. Забезпечувати захист документів бібліотечного фонду від крадіжок В1.У2. Забезпечувати зберігання документів бібліотечного фонду.</p>	<p>В1.К1. Співкування у професійному середовищі, розв'язувати проблеми, пов'язані з зберіганням документів</p>	<p>В1-В2.В1. Нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих контекстах щодо зберігання та</p>

		зберігання окремих видів документів, у тому числі електронних V1.33. Архівування цифрових документів V1.34. Організація, систематизація та управління цифровими колекціями	зокрема, аудіовізуальних та електронних V1.У3. Управління цифровими репозитаріями, включно зі зберіганням, резервним копіюванням та довготривалим збереженням даних	консервації документів
V2. Здатність виявляти документи, які потребують консервації	V2.31. Режими зберігання документів (світловий, температурно-вологісний, санітарно-гігієнічний) V2.32. Поняття та основні способи консервації (стабілізації і реставрації) документів	V2.У1. Контролювати дотримання режимів зберігання документів V2.У2. Опинювати фізичний стан документів V2.У3. Виявляти документи, що підлягають консервації	V2.К1. Спількування у професійному середовищі, розв'язувати проблеми, пов'язані із забезпеченням режимів зберігання документів, передачі документів для консервації	
V3. Здатність здійснювати поточний ремонт документів / створювати копії документів	V3.31. Технологія поточного ремонту друкованих документів V3.32. Технологія копіювання документів, у тому числі репрографії, оцифрування, мікрофільмування та у доступному форматі для осіб з обмеженими можливостями сприйняття друкованої інформації через інвалідність	V3.У1. Проводити ремонт і управління друкованих документів V3.У2. Відбирати документи для копіювання та створювати копії документів бібліотечного фонду, у тому числі цифрові V3.У3. Упорядковувати масиви цифрових копій документів	V3.К1. Спількування у професійному середовищі, узгоджувати рішення щодо вибору документів для копіювання	V3.В1. Нести відповідальність за вироблення та удосконалення рішень щодо копіювання документів із збереженням норм авторського права V3.В2. Самостійно проводити ремонт і управління документів

Г. Аналітико-синтетичне опрацювання інформації	Г. Здатність формувати каталоги, картотеки, електронні бази даних	<p>В3.33. Обладнання для копіювання документів, у тому числі обладнання й програмне забезпечення для оцифрування</p> <p>В3.34. Законодавство України з питань авторського права</p> <p>Г1.31. Стандарти, що стосуються створення бібліографічних записів, формування та підтримки каталогів, електронних баз даних</p> <p>Г1.32. Методика формування каталогів, картотек, електронних баз даних</p> <p>Г1.33. Методика складання бібліографічного запису</p> <p>Г1.34. Різні види індексування документів: систематизація, предмети́зація, координатне індексування</p> <p>Г1.35. Класифікаційні системи документів, які використовуються в роботі бібліотек</p>	<p>Г1.У1. Формувати бібліографічні, фактографічні, реферативні, лексикографічні електронні бази даних, у тому числі каталоги і картотеки, зокрема, зведені каталоги</p> <p>Г1.У2. Скласти бібліографічні записи, у тому числі в АБІС</p> <p>Г1.У3. Створювати та редагувати авторитетні файли, у тому числі в АБІС</p> <p>Г1.У4. Використовувати цифрове обладнання у процесі каталогізування документів</p>	<p>Г1-Г3.К1. Спількування у професійному середовищі, аргументувати результати аналітико-синтетичного опрацювання інформації</p>	<p>Г1-Г3.В1. Організація та нагляд за процесами аналітико-синтетичного опрацювання інформації</p> <p>Г1-Г3.В2. Управління складними процесами аналітико-синтетичного опрацювання документів</p> <p>Г1-Г3.В3. Нести відповідальність за прийняті рішення у передбачуваних контекстах</p>
--	---	---	--	--	--

			Г1.36. Модуль «Каталогізування» в різних АБІС Г1.37. Цифрове об'єднання		
Г2. Здатність анутовати та реферувати документи	Г2.31. Види згорання інформації Г2.32. Методика анутовання та реферування документів Г2.33. Методика складання оглядово-аналітичних продуктів Г2.34. Способи пошуку, критичного оцінювання та перевірки даних, інформації та цифрового контенту Г2.35. Способи організації даних та структурованого середовища для їх зберігання Г2.36. Засоби цифрового зв'язку, мережний етикет, порядок роботи із засобами цифрового зв'язку	Г2.У1. Анутовати та реферувати документи Г2.У2. Створювати оглядово-аналітичну продукцію (реферати, огляди, дайджести тощо) Г2.У3. Шукати, фільтрувати та перевіряти дані Г2.У4. Структурувати середовище для зберігання даних, інформації та цифрового контенту, адаптувати інформацію для більш простого пошуку та зберігання Г2.У5. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними			
Д. Обслуговування користувачів	Д1. Здатність організовувати та здійснювати	Д1.31. Законодавство України щодо надання послуг бібліотеками, захисту персональних	Д1.У1. Реєструвати та обліковувати користувачів, у тому числі в АБІС	Д1-Д3.К1. Спілкування у професійному середовищі, 3	Д1-Д3.В1. Нести відповідальність за прийняті рішення у

	бібліотечне обслуговування	даних, захисту прав споживачів Д1.32. Технологія реєстрації та обліку користувачів Д1.33. Форми обслуговування користувачів бібліотек (абонемент, читальний зал, нестационарні форми, міжбібліотечний абонемент) Д1.34. Основи психології особистості та спілкування; основи педагогіки, бібліопедагогіки, бібліотерапії Д1.35. Світова та вітчизняна художня література, у тому числі дитяча Д1.36. Модуль «Користувачі» в різних АБІС Д1.37. Засоби цифрового зв'язку; мережевий етикет; порядок роботи із засобами цифрового зв'язку	Д1.У2. Організувати та надавати безоплатні та платні бібліотечні послуги, у тому числі у віртуальному режимі Д1.У3. Надавати консультації користувачам у виборі джерел інформації Д1.У4. Організувати роботу абонементу, читального залу, нестационарних форм обслуговування (бібліотечний пункт, пересувна бібліотека та інші), міжбібліотечного абонементу, здійснювати електронну доставку документів Д1.У5. Застосовувати засоби цифрового зв'язку; поширювати дані та обмінюватись даними	користувачами бібліотеки, представниками інших підприємств, установ та організацій із питань організації надання послуг	непередбачуваних контекстах
	Д2. Здатність організувати та здійснювати	Д2.31. Законодавство України щодо надання послуг бібліотеками, захисту персональних	Д2.У1. Організувати інформаційне обслуговування, у тому		

	інформаційне обслуговування	дані, захисту прав споживачів Д2.32. Способи пошуку, критичного оцінювання та перевірки даних, інформації та цифрового контенту Д2.33. Способи організації даних та структурованого середовища для їх збергання Д2.34. Засоби цифрового зв'язку, мережвий етикет, порядок роботи із засобами цифрового зв'язку	числі інформаційне забезпечення Д2.У2. Шукати, фільтрувати та перевіряти дані Д2.У3. Структурувати середовище для збергання даних, інформації та цифрового контенту; адаптувати інформацію для більш простого пошуку та збергання Д2.У4. Застосовувати засоби цифрового зв'язку; поширювати дані та обмінюватись даними		
Е. Соціокультурна робота	Е1. Здатність організовувати соціокультурні заходи	Е1.31. Форми та методи соціокультурної роботи бібліотек Е1.32. Методика організації соціокультурних заходів Е1.33. Засоби цифрового зв'язку, мережвий етикет; порядок роботи із засобами цифрового зв'язку	Е1.У1. Планувати, визначати тематику, форми та цільову аудиторію соціокультурних заходів Е1.У2. Розробляти плани підготовки та проведення соціокультурних заходів Е1.У3. Здійснювати інформаційний супровід соціокультурних заходів (пресрелізи, афіші, запрошення тощо) Е1.У4. Застосовувати засоби цифрового зв'язку.	Е1.К1. Сплікування у професійному середовищі, з користувачами бібліотеки і відвідувачами соціокультурних заходів	Е1.В1. Нести відповідальність за прийняті рішення у передбачуваних контекстах

	<p>E2. Здатність організувати заходи з особистісного розвитку/неформальної освіти</p>	<p>E2.31. Форми неформальної освіти користувачів, які практикуються в бібліотеках</p> <p>E2.32. Методика організації заходів із особистісного розвитку/неформальної освіти для користувачів бібліотек</p> <p>E2.33. Способи пошуку, критичного оцінювання та перевірки даних, інформації та цифрового контенту</p> <p>E2.34. Способи організації даних та структурованого середовища для їх зберігання</p> <p>E2.35. Засоби цифрового зв'язку: мережевий етикет, порядок роботи із засобами цифрового зв'язку</p> <p>E2.36. Цифрові освітні програми</p> <p>E2.37. Платформи для дистанційного навчання</p>	<p>поширювати дані та обмінюватись даними</p> <p>E2.У1. Планувати та розробляти навчальні програми заходів із особистісного розвитку/неформальної освіти для користувачів бібліотек</p> <p>E2.У2. Організувати/проводити заходи, у тому числі з цифрової та інформаційної грамотності</p> <p>E2.У3. Шукати, фільтрувати та перевіряти дані</p> <p>E2.У4. Структурувати середовище для зберігання даних, інформації та цифрового контенту.</p> <p>адаптувати інформацію для більш простого пошуку та зберігання</p> <p>E2.У5. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними</p>	<p>E2.К1. Донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються</p>	<p>E2.В1. Управління процесами організації заходів із особистісного розвитку/неформальної освіти для користувачів бібліотек</p>
<p>Є. Бібліотечний маркетинг</p>	<p>Є1. Здатність проводити</p>	<p>Є1.31. Теорія та технологія маркетингу</p>	<p>Є1.У1. Планувати та проводити маркетингові</p>	<p>Є1-Є4.К1. Підтримувати</p>	<p>Є1-Є4.В1. Самостійно</p>

	<p>маркетингові дослідження в бібліотеці</p>	<p>інформаційних продуктів і послуг Є1.32. Практичний інструментарій та маркетингових методики проведення досліджень Є1.33. Цифрове обладнання, мережа Інтернет Є1.34. Засоби цифрового зв'язку, мережевий етикет, порядок роботи із засобами цифрового зв'язку</p>	<p>дослідження, популяризувати інформаційні продукти і послуги Є1.У2. Опіювати результати маркетингових досліджень, упроваджувати найраці практиці в діяльність бібліотеки комунікаціями бібліотеки Є1.У3. Використовувати цифрове обладнання, мережу Інтернет для проведення маркетингових досліджень Є1.У4. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними</p>	<p>дослідження, популяризувати інформаційні продукти і послуги Є1.У2. Опіювати результати маркетингових досліджень, упроваджувати найраці практиці в діяльність бібліотеки комунікаціями бібліотеки Є1.У3. Використовувати цифрове обладнання, мережу Інтернет для проведення маркетингових досліджень Є1.У4. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними</p>	<p>комунікацію з усіма суб'єктами інформаційного ринку, користувачами, партнерами, органами влади та управління, медіа Є1-Є4.К2. Спількування з професійних питань, включаючи усну, письмову та цифрову комунікацію, із представниками влади, громадськості, користувачами Є1.К3. Спількування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому</p>	<p>ухвалювати рішення, забезпечувати ефективну співпрацю в команді Є1-Є4.В2. Використовувати PR та інші прикладні соціокомунікаційні технології для вирішення професійних завдань</p>
	<p>Є2. Здатність до реалізації адвокаційної, грантрайтингової, фандрайзингової</p>	<p>Є2.31. Теорія та практика адвокації, фандрайзингу, грантрайтингу Є2.32. Практичний інструментарій та</p>	<p>Є2.У1. Проводити адвокаційні кампанії, фандрайзингову та грантову діяльність Є2.У2. Аналізувати результати реалізованих</p>	<p>Є2.В1. Нести відповідальність за прийняті рішення щодо реалізації проєктів у</p>	<p>Є2.В1. Нести відповідальність за прийняті рішення щодо реалізації проєктів у</p>	

	діяльності	методики планування й проведення адвокатських кампаній, фандрайзингової та грантової діяльності Є2.33. Цифрове обладнання, мережа Інтернет Є2.34. Засоби цифрового зв'язку; мережевий етикет; порядок роботи із засобами цифрового зв'язку	кампаній, вивчати ефективність фандрайзингової та грантової діяльності Є2.У3. Використовувати цифрове обладнання, мережу Інтернет для реалізації адвокатської фандрайзингової діяльності Є2.У4. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними Є2.У5. Вести/управляти проєкти		непередбачуваних контекстах
	Є3. Здатність до реалізації рекламної діяльності	Є3.31. Теорія та технологія рекламної діяльності бібліотеки Є3.32. Методики та інструменти рекламування інформаційних продуктів і послуг бібліотеки Є3.33. Цифрове обладнання, мережа Інтернет Є3.34. Засоби цифрового зв'язку; мережевий етикет; порядок роботи із засобами цифрового зв'язку	Є3.У1. Створювати перспективні та оперативні плани рекламних кампаній інформаційних продуктів і послуг бібліотеки Є3.У2. Створювати рекламу продукцію для бібліотеки, проводити рекламні кампанії Є3.У3. Аналізувати ефективність проведення рекламних кампаній Є3.У4. Використовувати цифрове обладнання, мережу Інтернет для		

				реалізації рекламної діяльності Є3.У5. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними Є4.У1. Створювати та админструвати представництва бібліотеки у вебспільнотах Є4.У2. Створювати інформаційні матеріали для користувачів бібліотеки, медіа Є4.У3. Аналізувати ефективність представництва бібліотеки у вебспільнотах Є4.У4. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними Є4.У5. Застосовувати цифрове обладнання, інтернет для зв'язків із громадськістю		
Є4 Здатність до реалізації зв'язків бібліотеки з громадськістю	Є4.31. Теоретичні основи реалізації бібліотекою зв'язків з громадськістю Є4.32. Практичний інструментарій та методи реалізації зв'язків з громадськістю Є4.33. Цифрове обладнання, мережа Інтернет Є4.34. Засоби цифрового зв'язку, мережвий етикет, порядок роботи із засобами цифрового зв'язку					
Ж. Науково-методична робота	Ж1. Здатність проводити аналітичну та методичну роботу	Ж1.31. Законодавство України, стандарти, що стосуються діяльності бібліотек Ж1.32. Світові тенденції розвитку бібліотечної справи	Ж1.У1. Шукати, аналізувати та узагальнювати інформацію з різних аспектів функціонування бібліотек Ж1.У2. Готувати методичні, оглядові та	Ж1.К1. Спілкування з професійних питань, включаючи усну, письмову та цифрову комунікацію, із представниками	Ж1-Ж2.В1. Самостійно ухвалювати рішення, забезпечувати ефективну співпрацю в команді Ж1-Ж2.В2.	

		<p>Ж1.33. Історія розвитку бібліотечної, бібліографічної, книжкової справи</p> <p>Ж1.34. Стан, структура, тенденції та особливості функціонування бібліотечної системи України, окремих бібліотечних мереж</p> <p>Ж1.35. Методика підготовки аналітичних матеріалів</p> <p>Ж1.36. Методика розробки методичних рекомендацій</p> <p>Ж1.37. Способи пошуку, критичного оцінювання та перевірки даних, інформації та цифрового контенту</p> <p>Ж1.38. Способи організації даних і структурованого середовища для їх зберігання</p> <p>Ж1.39. Засоби цифрового зв'язку, мережевий етикет, порядок роботи із засобами цифрового зв'язку</p>	<p>аналітичні матеріали з актуальних проблем бібліотечної справи</p> <p>Ж1.У3. Розробляти рекомендації щодо впровадження інновацій у практику роботи бібліотек</p> <p>Ж1.У4. І отувати публікації і доповіді з різних питань діяльності бібліотек</p> <p>Ж1.У5. Надавати методичну та консультативну допомогу бібліотекарям із різних питань бібліотечної діяльності</p> <p>Ж1.У6. Збирати та узагальнювати статистичну інформацію з питань діяльності мережі бібліотек</p> <p>Ж1.У7. Шукати, фільтрувати та перевіряти дані</p> <p>Ж1.У8. Структурувати середовище для зберігання даних, інформації та цифрового контенту, адаптувати інформацію для більш простого пошуку та зберігання</p>	<p>влади, громадськості</p> <p>Ж1.К2. Донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців</p>	<p>Відповідальність за внесок до професійних знань і практики та/або оцінювання результатів діяльності команд та колективів</p>
--	--	---	---	--	---

				<p>Ж1.У9. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними</p> <p>Ж2.У1. Організовувати заходи з професійного розвитку працівників бібліотек (підвищення кваліфікації, професійні заходи, стажування, атестація)</p> <p>Ж2.У2. Розробляти навчальні плани підвищення кваліфікації</p> <p>Ж2.У3. Оцінювати результати навчання у межах підвищення кваліфікації</p> <p>Ж2.У4. Розробляти програми стажування на бібліотечних посадах</p> <p>Ж2.У5. Готувати перелік питань для атестації бібліотечних працівників, проводити атестацію в складі атестаційної комісії</p> <p>Ж2.У6. Застосовувати цифрове обладнання, мережу Інтернет для організації та проведення заходів професійного із розвитку бібліотечних працівників</p>	<p>Ж2.К1. Спількування з професійних питань, вельчачучи усну, письмову та цифрову комунікацію, із представниками влади, громадськості</p> <p>Ж2.К2. Донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців</p>	
Ж2. Здатність до організації та проведення заходів професійного із розвитку бібліотечних працівників	<p>Ж2.31. Законодавство України, що стосується професійного розвитку працівників бібліотек</p> <p>Ж2.32. Система підвищення кваліфікації працівників бібліотек України</p> <p>Ж2.33. Методика розробки навчальних планів</p> <p>Ж2.34. Методика оцінювання результатів підвищення кваліфікації</p> <p>Ж2.35. Організація стажування, розроблення програм стажування</p> <p>Ж2.36. Особливості атестації бібліотечних працівників, організація атестації</p> <p>Ж2.37. Цифрове обладнання, мережа Інтернет</p> <p>Ж2.38. Засоби цифрового зв'язку, мережвий етикет, порядок роботи із</p>	<p>Ж2.31. Законодавство України, що стосується професійного розвитку працівників бібліотек</p> <p>Ж2.32. Система підвищення кваліфікації працівників бібліотек України</p> <p>Ж2.33. Методика розробки навчальних планів</p> <p>Ж2.34. Методика оцінювання результатів підвищення кваліфікації</p> <p>Ж2.35. Організація стажування, розроблення програм стажування</p> <p>Ж2.36. Особливості атестації бібліотечних працівників, організація атестації</p> <p>Ж2.37. Цифрове обладнання, мережа Інтернет</p> <p>Ж2.38. Засоби цифрового зв'язку, мережвий етикет, порядок роботи із</p>	<p>Ж2.У9. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними</p> <p>Ж2.У1. Організовувати заходи з професійного розвитку працівників бібліотек (підвищення кваліфікації, професійні заходи, стажування, атестація)</p> <p>Ж2.У2. Розробляти навчальні плани підвищення кваліфікації</p> <p>Ж2.У3. Оцінювати результати навчання у межах підвищення кваліфікації</p> <p>Ж2.У4. Розробляти програми стажування на бібліотечних посадах</p> <p>Ж2.У5. Готувати перелік питань для атестації бібліотечних працівників, проводити атестацію в складі атестаційної комісії</p> <p>Ж2.У6. Застосовувати цифрове обладнання, мережу Інтернет для організації та проведення заходів професійного із розвитку бібліотечних працівників</p>	<p>Ж2.К1. Спількування з професійних питань, вельчачучи усну, письмову та цифрову комунікацію, із представниками влади, громадськості</p> <p>Ж2.К2. Донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців</p>		

			засобами цифрового зв'язку	Ж2.У7. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними		
	Ж3. Здатність до здійснення моніторингу та аналізу публікаційної активності дослідників	Ж3.31. Законодавство України у сфері наукової та науково-технічної діяльності, інтелектуальної власності Ж3.32. Основи наукометрії та бібліометрії Ж3.33. Засоби моніторингу та аналізу публікаційної активності дослідників	Ж3.31. Законодавство України у сфері наукової та науково-технічної діяльності, інтелектуальної власності Ж3.32. Основи наукометрії та бібліометрії Ж3.33. Засоби моніторингу та аналізу публікаційної активності дослідників	Ж2.У7. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними Ж3.У1. Моніторити та аналізувати публікаційної активності дослідників Ж3.У2. Готувати аналітичні матеріали за результатами аналізу публікаційної активності дослідників Ж3.У3. Шукати, фільтрувати та перевіряти дані Ж3.У4. Структурувати середовище для зберігання даних, інформації та цифрового контенту, адаптувати інформацію для більш простого пошуку та зберігання Ж3.У5. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними	Ж3.К1. Спількування у науковому середовищі, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово	Ж3.В1. Нести відповідальність за якість, достовірність даних, що отримані під час моніторингу
		Ж3.34. Способи пошуку, критичного оцінювання та перевірки даних, інформації та цифрового контенту Ж3.35. Способи організації даних та структурованого середовища для їх зберігання Ж3.36. Засоби цифрового зв'язку, мережевий етикет, порядок роботи із засобами цифрового зв'язку	Ж3.34. Способи пошуку, критичного оцінювання та перевірки даних, інформації та цифрового контенту Ж3.35. Способи організації даних та структурованого середовища для їх зберігання Ж3.36. Засоби цифрового зв'язку, мережевий етикет, порядок роботи із засобами цифрового зв'язку	Ж2.У7. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними Ж3.У1. Моніторити та аналізувати публікаційної активності дослідників Ж3.У2. Готувати аналітичні матеріали за результатами аналізу публікаційної активності дослідників Ж3.У3. Шукати, фільтрувати та перевіряти дані Ж3.У4. Структурувати середовище для зберігання даних, інформації та цифрового контенту, адаптувати інформацію для більш простого пошуку та зберігання Ж3.У5. Застосовувати засоби цифрового зв'язку, поширювати дані та обмінюватись даними	Ж3.К1. Спількування у науковому середовищі, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово	Ж3.В1. Нести відповідальність за якість, достовірність даних, що отримані під час моніторингу

<p>3. Бібліотечний менеджмент</p>	<p>31. Здатність здійснювати планування і звітність бібліотеки</p>	<p>31.31. Методика складання планів різних видів 31.32. Методика складання звітів та їх аналізу 31.33. Показники бібліотечної статистики 31.34. Цифрове обладнання, мережа Інтернет 31.35. Засоби цифрового зв'язку; мережевий етикет; порядок роботи із засобами цифрового зв'язку</p>	<p>31.У1. Складати поточні, середньострокові та стратегічні плани роботи бібліотеки 31.У2. Складати звіти про роботу бібліотеки, у тому числі для громадськості 31.У3. Аналізувати роботу бібліотеки на основі її звітів 31.У4. Визначати результативність та ефективність роботи бібліотеки 31.У5. Застосовувати цифрове обладнання, Інтернет для планування і підготовки звітності про роботу бібліотеки 31.У6. Застосовувати засоби цифрового зв'язку; поширювати дані та обмінюватись даними</p>	<p>31.К1. Спілкування з професійних питань, включаючи усну, письмову та цифрову комунікацію, із представниками влади, громадськості</p>	<p>31.В1. Нести відповідальність за прийняті рішення у непередбачуваних контекстах</p>
<p>32. Здатність здійснювати облік роботи бібліотеки</p>	<p>32.31. Законодавство України, стандарти, що стосуються обліку роботи бібліотеки 32.32. Види та методика обліку роботи бібліотеки 32.33. Методика заповнення форм бібліотечної статистики</p>	<p>32.У1. Ведення щоденного обліку роботи бібліотеки 32.У2. Збір та систематизація статистичних даних 32.У3. Ведення індивідуального обліку роботи 32.У4. Вибір оптимального набору</p>	<p>32.К1. Донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців</p>	<p>32.В1. Нести відповідальність за достовірність облікових даних</p>	

			<p>32.34. Цифрове обладнання, мережа Інтернет</p> <p>32.35. Засоби цифрового зв'язку; мережвий етикет; порядок роботи із засобами цифрового зв'язку</p>	<p>показників для обліку роботи бібліотеки</p> <p>32.У5. Застосовувати цифрове обладнання, Інтернет для планування і підготовки звітності про роботу бібліотеки</p> <p>32.У6. Застосовувати засоби цифрового зв'язку; поширювати дані та обмінюватись даними</p>		
--	--	--	---	--	--	--

VI. Розподіл трудових функцій та компетентностей за професійними кваліфікаціями (за потреби).

VII. Відомості про розроблення та затвердження професійного стандарту.

1. Повне найменування розробника професійного стандарту.

Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти.

2. Назва та реквізити документа, яким затверджено професійний стандарт.

Наказ Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти від 10 березня 2025 року № 17.

3. Реквізити висновку суб'єкта перевірки про дотримання вимог Порядку розроблення, введення в дію та перегляду професійних стандартів під час підготовки проекту професійного стандарту.

Висновок Національного агентства кваліфікацій, схвалений рішенням Агентства № 11 від 06 березня 2025 року (відповідно до протоколу засідання Агентства № 13 (207) від 06 березня 2025 року) про дотримання під час підготовки проекту професійного стандарту «Бібліотекар» вимог Порядку розроблення, введення в дію та перегляду професійних стандартів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 року № 373.

4. Реквізити висновку репрезентативних всеукраїнських об'єднань професійних спілок на галузевому рівні про погодження проекту професійного стандарту.

Висновок щодо погодження проекту професійного стандарту «Бібліотекар» Професійною спілкою працівників культури України від 06.11.2024 р. № 02-278.

VIII. Дата внесення професійного стандарту до Реєстру професійних стандартів.

IX. Рекомендована дата перегляду професійного стандарту.

Січень 2030 року.

III. АНАЛІТИЧНІ МАТЕРІАЛИ ТА КОНСУЛЬТАЦІЇ

Пестрецова Л.,
завідувачка відділу НБУВ

Білько Є.,
наукова співробітниця НБУВ

Стан документообміну Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського з науковими установами НАН України і порядок його проведення (2020–2024)

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (далі НБУВ), маючи статус наукової установи НАН України, особливу увагу приділяє питанням поширення наукових знань шляхом документообміну та безоплатного розповсюдження видань з науковою, інформаційною та культурно-просвітницькою метою. Порядок використання документів, що знаходяться в обмінних бібліотечних фондах затверджено Наказом Міністерства культури України від 31.10.2017 р. № 1131[3]. В документі наголошується: «В умовах посилення інформаційного протистояння важливого значення набувають наукові видання, які висвітлюють результати досліджень за перспективними напрямками науки і техніки, історії України та української державності, інформаційно-аналітичні матеріали щодо енергетичної і оборонної безпеки, відновлення та розвитку економіки, енциклопедичні, довідкові видання, збірники наукових праць» [3, с. 59].

З метою підвищення ефективності комплектування документних фондів, удосконалення функціонування системи вітчизняного і міжнародного документообміну, відповідно до чинних нормативних документів, фахівці НБУВ у 2018 р. підготували «Положення про обмінні фонди Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (далі Положення), яке було схвалено науково-методичною радою Інституту бібліотекознавства і затверджене генеральним директором НБУВ [7].

Організацією поточного обмінного фонду (відповідно до Положення) займається відділ комплектування бібліотечних фондів (далі ВКБФ). Цей фонд виконує важливу роль у здійсненні документообміну з партнерами НБУВ, бібліотеками наукових установ НАН України, а також у розповсюдженні видань з науковою, культурно-просвітницькою, благодійною та інформаційною метою, що передбачено Розпорядженням Президії НАН України від 23.02.2012 р. № 113 «Про внесення змін до Порядку розповсюдження та обліку видавничої продукції науковими установами НАН України» [8]. Зокрема, у третьому розділі цього документа зазначено, що розповсюдження видавничої

продукції науковими установами Національної академії наук України здійснюється виключно безоплатно (на підставі акта прийому-передавання) і передбачає «здійснення міжбібліотечного обміну, поповнення фондів публічних і спеціальних бібліотек державної та комунальної власності, у тому числі бібліотек наукових і навчальних установ в Україні та за кордоном; забезпечення посольств та українських громад за кордоном, громадських організацій, національних культурних товариств, органів державної влади відповідно до їхніх потреб» [8, с. 120].

Окремими розпорядженнями Президії НАН України унормовано розподіл тиражів книжкових і періодичних видань, що друкуються базовою організацією Науково-видавничої ради НАН України і поліграфічною базою Академії – видавничим домом «Академперіодика». Зокрема, такі фундаментальні наукові видання НБУВ, як ілюстрований каталог «Європейський гравірований портрет XVI–XIX ст. з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. У 2 кн.» (видано у 2022–2023 рр.), колективна монографія «Атрибуція й експертиза книжкових пам'яток: з досвіду Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (видано у 2023 р.) побачили світ у ВД «Академперіодика» в рамках цільових комплексних програм НАН України.

У Розпорядженнях Президії НАН України у документі «Про розподіл тиражу видання ...» визначено, що безоплатна передача надрукованої книги доручається видавничій організації (в даному випадку – ВД «Академперіодика») згідно з переліком відділень та установ НАН України, а також освітньо-культурних та інших державних організацій, зазначених у документі. Розподіл видань здійснено з урахуванням потреб, тематики наукової роботи відповідних установ.

Зокрема, перший том наукового видання «Європейський гравірований портрет XVI–XIX ст. з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» розподілено відповідно до Розпорядження Президії НАН України № 246 від 08.05.2023 р. При накладі 200 прим. 135 прим. зазначеного видання було передано для потреб бібліотечного і обмінного фонду НБУВ. Праці фахівців НБУВ користуються значним попитом серед вітчизняних і зарубіжних партнерів Бібліотеки з документообміну. Відомості стосовно окремих видань НБУВ, які вийшли друком у період, що досліджується, мають значення для формування бібліотечних фондів наукових бібліотек. Вони представлені в аналітичних матеріалах Л. Пестрецової [5].

Співпраця і взаємодія НБУВ з бібліотеками наукових установ НАН України завжди справляла вплив на формування бібліотечно-інформаційних ресурсів наукових установ і задоволення інформаційно-знанневих потреб їх користувачів. Аналіз даних щодо видавничої діяльності наукових установ НАН України у

2020–2023 рр., зокрема інформацію щодо стану надходження наукових видань до фондів НБУВ, розподілу академічних книжкових видань за тематичним складом та інших аспектів діяльності представлено у публікаціях Є. Білько [1, 2].

Діяльність будь-якої установи залежить від бюджетного фінансування, суспільно-політичного і економічного стану в державі. Світова криза, спричинена пандемією COVID-19, введення в Україні з лютого 2022 р. воєнного стану після повномасштабного вторгнення Росії та інші об'єктивні фактори вплинули на стан документообміну НБУВ з бібліотеками мережі НАН України. Кількісні показники цього періоду наведено у табл. 1.

Таблиця 1

**Статистичні дані НБУВ щодо документообміну
та розповсюдження видань серед наукових установ НАН України
(2020–2024)**

№	Біб-ки НУ НАНУ	Передано для бібліотек НУ НАН України (прим.)					Отримано від НУ НАН України для бібліотечного та обмінного фондів				
		2020	2021	2022	2023	2024	2020	2021	2022	2023	2024
1.	Документообмін	168	154	35	107	131	154	182	105	430	130
2.	Розповсюдження видань	20	500	0	3	0	330	400	250	1810	546
	Всього:	188	654	35	110	131	484	582	355	2240	676

Документообмін з бібліотеками наукових установ НАН України у 2020 р., характеризувався скороченням показників. Саме в цей час співробітників наукових установ було переведено на дистанційний режим роботи у зв'язку з запровадженням протиепідемічних заходів (пандемія COVID-19) на території України. Відповідно діяльність інституцій майже по всіх напрямках уповільнилась. Бібліотеки НАН України відібрали для своїх фондів всього 188 прим. документів (у 2019 – 244 прим.), а НБУВ отримала від установ для поточного обмінного фонду лише 484 прим., майже у два рази менше ніж у 2019 р. (809 прим.) документів.

У 2021 р., незважаючи на карантинні обмеження через епідемію, провідні спеціалісти ВКБФ продовжували співпрацювати з науковими установами НАН України у напрямку документообміну. Для поповнення фондів бібліотек наукових установ НАН України профільними виданнями, а також літературою універсального змісту з обмінного фонду НБУВ було передано 654 прим. документів. Зокрема, Київський університет права НАН України в рамках

наукового співробітництва і документообміну з НБУВ отримав партію літератури (500 прим.) соціального та гуманітарного змісту для використання в навчальному процесі та науковій діяльності студентів, а також для розповсюдження книг серед навчальних закладів країни.

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну співпраця НБУВ з НАН України скоротилась через обмеження діяльності академічних установ, зокрема щодо документообміну. Академічні бібліотеки для поповнення своїх фондів у 2022 р. відібрали всього 35 прим. вітчизняних видань універсального змісту. До поточного обмінного фонду відділу у 2022 р. надійшло 355 прим. документів (у 2021 – 582 прим.), виданих установами НАН України.

У 2023 р. активізувалася співпраця НБУВ з науковими установами НАН України щодо передавання до бібліотечного і обмінного фондів Бібліотеки видань актуальної тематики, які в умовах воєнного часу становлять значний інтерес для користувачів Бібліотеки та партнерів з документообміну. Зокрема, Інститут зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України передав 68 назв (558 прим.) документів з питань охорони природно-заповідного фонду України, збереження біологічного різноманіття, тваринного світу, каталоги колекцій Зоологічного музею; Інститут історії України НАН України – 32 назви (752 прим.) праць з історії Держави у різні періоди її існування і розвитку; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України для популяризації видань народознавчого та мистецтвознавчого напрямів, у рамках відзначення 32-ї річниці Дня незалежності України, передав для потреб НБУВ 101 назву (218 прим.) найвагоміших праць науковців Інституту за різні роки; Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН України поповнив обмінний фонд Бібліотеки працями своїх науковців з питань селекції, інтродукції; Український мовно-інформаційний фонд НАН України для розповсюдження серед вітчизняних бібліотек передав 50 додаткових комплектів 20-томного видання «Словник української мови».

У 2024 р. продовжувався документообмін з установами НАН України. Для потреб бібліотечного і обмінного фондів НБУВ власні видання передали: Інститут держави і права НАН України – 362 прим. (38 назв) видань правової і юридичної тематики, які побачили світ у різні роки в рамках діяльності Міжнародної асоціації істориків права (МАІП), з них 96 прим. направлено до фондів НБУВ (як дар МАІП), решта 266 прим. надійшло до поточного обмінного фонду ВКБФ для розповсюдження серед інших установ з науковою та культурно-просвітницькою метою; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України – більше десяти найменувань книжкових видань (141 прим.) з питань цивілізаційної ідентичності, демократизації інституцій, суспільного розвитку в Україні. Загалом у 2024 р. від наукових установ НАН

України НБУВ отримала 676 прим. видань (крім книг, що надійшли з академічних видавництв відповідно до розпоряджень Президії НАН України). Необхідну кількість документів було направлено до бібліотечних фондів НБУВ, решта пропонується партнерам з документообміну.

Упродовж 2020–2024 рр. з обмінного фонду ВКБФ бібліотекам наукових установ НАН України передано 1118 прим. документів універсального змісту для задоволення інформаційних потреб користувачів цих установ, а отримано для поповнення бібліотечного і обмінного фондів НБУВ від академічних інституцій більше 200 найменувань (4337 прим.) довідкових, енциклопедичних, наукових, науково-популярних книжкових і періодичних видань.

Кількісні показники отриманих документів за означений період наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Цифрові показники отримання документів від НУ НАН України для поточного обмінного фонду НБУВ (2020– 2024)

Наукові установи НАН України	2020 (прим.)	2021 (прим.)	2022 (прим.)	2023 (прим.)	2024 (прим.)
Б-ка Ін-ту держави і права НАНУ	0	0	0	0	266
Б-ка Ін-ту енциклопед. досліджень НАНУ	155	155	155	0	0
Б-ка Ін-ту зоології імені І. І. Шмальгаузена НАНУ	0	0	0	558	0
Б-ка Ін-ту історії України НАНУ	0	0	0	752	84
Б-ка Ін-ту мистецтвозн., фолькл. та етнології імені М. Т. Рильського НАНУ	0	0	0	218	0
Б-ка Ін-ту політичних і етнонац. досліджень НАНУ	0	0	0	0	141
Б-ка Ін-ту фізики напівпровідників імені В. І. Лашкарьова НАНУ	30	30	30	20	40
Б-ка Київського ун-ту права НАНУ	0	205	0	0	0
Б-ка Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАНУ	6	71	49	0	0
Український мовно-інформаційний фонд НАНУ	40	40	40	650	90
Інші установи НАНУ	253	81	81	42	55
Разом	484	582	355	2240	676

У таблиці представлено дані щодо наукових установ НАН України, які передали до поточного обмінного фонду ВКБФ у 2020–2024 рр. найбільшу кількість документів.

Наукові видання є важливою частиною надходжень до поточного обмінного фонду НБУВ. Окремі інституції НАН України регулярно і в значних обсягах передають НБУВ власні видання як для забезпечення бібліотечного фонду, так і для потреб документообміну з вітчизняними і зарубіжними партнерами Бібліотеки. Підвищеним попитом серед партнерів з документообміну користуються енциклопедичні та довідкові багатотомні видання установ НАН України, зокрема: «Енциклопедія сучасної України», «Енциклопедія міжнародного права. У 3 томах», «Історія української літератури. У 12 томах», «Енциклопедія історії України», «Словник української мови. У 20 томах» та ін.

Інформація про отримані книжкові та періодичні наукові видання подається (за галузями знань) у щорічному бібліографічному покажчику «Обмінний фонд Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (розділи 2, 3) [4], електронну версію якого розміщено на сайті Бібліотеки у розділі «Дари НБУВ»: співробітництво – книгообмін (www.nbuv.gov.ua/node/502).

Видання наукових установ НАН України розміщено за такими тематичними розділами бібліографічного покажчика: «Фізико-математичні науки», «Біологічні науки», «Енергетика. Радіоелектроніка», «Історія. Історичні науки»; «Мистецтво. Мистецтвознавство»; «Політика. Політичні науки»; «Філологічні науки. Художня література». У найбільшому тематичному розділі «Культура. Наука. Освіта», крім видань академічних інституцій, представлено праці фахівців НБУВ з бібліотекознавства, книгознавства і архівознавства, дослідження з питань культури різних періодів становлення ідентичності українського народу.

Замовлення необхідних видань онлайн можна сформулювати і відправити на електронні адреси ignatenko@nbuv.gov.ua, bilko@nbuv.gov.ua, використовуючи файли, які прикріплено під покажчиком (у форматі Word).

Документообмін – важливий напрям діяльності НБУВ. Це ефективне джерело формування бібліотечних фондів наукових установ актуальними документами, обміну інформаційними ресурсами відповідно до запитів користувачів бібліотек.

Список використаних джерел

1. Білько Є. Видання наукових установ НАН України як важливе джерело формування фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах війни (2022–2023) *Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2023 році : інформ.-аналіт. огляд*. 2024. Вип. 29. С. 73–79. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0005002>

2. Білько Є. Стан надходження книжкових видань наукових установ НАН України до фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у період 2020–2022 рр.

Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2022 році : інформ.-аналіт. огляд. 2023. Вип. 28. С. 66–69. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004754>

3. Наказ Міністерства культури України «Про затвердження Порядку використання документів через обмінні бібліотечні фонди» від 31.10.2017 р. № 1131.

4. Обмінний фонд Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: бібліогр. покажч. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад.: Л. Пестрецова, Є. Білько, Є. Рибак, А. Лучко, А. Ткаченко, І. Смелик ; відп. ред. О. Василенко. Київ: НБУВ, 2024. 194 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004763>

5. Пестрецова Л. Наповнення контенту бібліографічного покажчика обмінного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського власними науковими виданнями (2020–2022). *Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2023 р.). Київ: НБУВ, 2023. С. 135–138. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004726>

6. Пестрецова Л., Шульга І. Забезпечення обмінного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського книжковими виданнями наукових установ НАН України у період 2020–2023 рр. *Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України у 2022 році : інформ.-аналіт. огляд.* 2023. Вип. 28. С. 59–65. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004754>

7. Положення про обмінні фонди Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / схвалено протоколом № 3 розширеного засідання науково-методичної ради Інституту бібліотекознавства 04 липня 2018 р.

8. Розпорядження Президії НАН України «Про внесення змін до Порядку розповсюдження та обліку видавничої продукції науковими установами НАН України» від 23.02.2012 р. № 113 *Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2011 році : інформ.-аналіт. огляд.* 2012. Вип. 17. С. 117–123.

Ятченко А.,
завідувачка відділу НБУВ

Степанова М.,
молодша наукова співробітниця НБУВ

Шульга І.,
наукова співробітниця НБУВ

**ЦЕНТРАЛІЗОВАНЕ НАДХОДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНИХ ВИДАНЬ
ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО ТА БІБЛІОТЕК НАУКОВИХ
УСТАНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
(у період воєнного стану 2022–2024 рр.)**

Міжнародний книгообмін (МКО) – важливе джерело комплектування фондів бібліотек наукових установ Національної академії наук України (НАН України) зарубіжними виданнями, що впливає на подальший розвиток наукових досліджень, сприяє розповсюдженню українських видань за кордоном, знайомить зарубіжних науковців з досягненнями вітчизняної науки.

Організаційні засади централізованого комплектування бібліотек іноземною літературою та їх реалізація здійснюється у порядку, визначеному чинними директивними документами, а саме: Постановами Президії НАН України № 241 від 09.09.1992 р. «Положення про міжнародний книгообмін Центральної наукової бібліотеки імені В. І. Вернадського та Львівської наукової бібліотеки України ім. В. Стефаніка АН України» та № 40 від 11.11.2009 р. «Про забезпечення Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського науковими виданнями для міжнародного книгообміну», Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» №32/95-ВР від 27.01.1995 р.

Міжнародний книгообмін з кожною країною має свої особливості, врахування яких сприяє ефективній співпраці. Адже крім об'єктивних обставин, результат співпраці великою мірою залежить від особистих якостей науковця, який здійснює книгообмін, в умовах військового стану, а також уміння орієнтуватися у суспільно-політичній ситуації у світі.

Станом на 01.01.2025 р. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського підтримує міжнародний книгообмін з 514 організаціями у 57 країнах світу.

На сучасному етапі НБУВ прагне зберегти стратегічні установи-партнери та репертуар найцінніших журналів для планомірного формування бібліотечно-інформаційних ресурсів, спроможних задовольняти запити користувачів. У нинішній складній ситуації НБУВ намагається дотримуватися принципу

рівноцінності одержуваної та відправленої літератури (в сучасних умовах часто принцип кількісних показників замінюється грошовим еквівалентом). Фахівцями відділу іноземного комплектування та міжнародного книгообміну систематично проводиться аналітична робота щодо потенційних можливостей кожної установи-партнера з МКО.

При комплектуванні фондів НБУВ шляхом МКО враховується важлива роль періодичних видань як оперативного джерела інформації, яке найповніше забезпечує весь спектр наукових досліджень.

Найбільшу кількість наукової літератури (книжкових та періодичних видань) у 2024 р. було отримано з таких країн:

- ♦ США – 1325 прим.
- ♦ Польща – 648 прим.
- ♦ Німеччина – 315 прим.
- ♦ Південна Корея – 177 прим.
- ♦ Чехія – 168 прим.
- ♦ Японія – 149 прим.

За тематикою у процентному співвідношенні зарубіжні періодичні видання розподіляються таким чином:

1. Природничі науки – складають 28%
2. Суспільні та гуманітарні науки – 47,6%
3. Технічні науки – 18,4%
4. Універсальні – 6%

В умовах суспільного життя міжнародний книгообмін залишається важливим джерелом поповнення фондів актуальною науковою літературою та адаптується до нових ринкових вимог. Наразі налагоджена щомісячна відправка списків українських книг та періодичних видань НБУВ нашим партнерам з книгообміну для їх відбору. Незважаючи на складні умови праці, відділ підтримує зв'язок з іноземними партнерами і знаходить можливості розширення співпраці з новими партнерами. У 2024 році відділом було встановлено домовленість про книгообмін з чотирма новими установами:

- ♦ Бібліотекою Університету ім. Яна Кохановського у м. Кельце, Польща;
- ♦ Бібліотекою Австралійського інституту археології у м. Мельбурн;
- ♦ Бібліотекою Факультету математики Державного університету у м. Кобе, Японія;
- ♦ Бібліотекою Університету ім. Отто фон Геріке у м. Магдебург, Німеччина.

Вся аналітична робота відділу стосовно іноземної періодики, одержаної шляхом МКО, відображається кожні два роки у науково-допоміжних бібліографічних показниках: «Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек наукових

установ НАН України (надходження 2021–2022 рр.)» (527 назв), «Зарубіжні періодичні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та бібліотек наукових установ НАН України (надходження 2023–2024 рр.)» (367 назв журналів). Видання було започатковано ще у 1980 році. З електронною версією цих показників можна ознайомитися на сайті Бібліотеки у Репозитарії НБУВ (<http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004500>).

Незважаючи на те, що загальна кількість назв журналів дещо зменшилася, порівняно з попереднім, збільшення кількості надходження нових періодичних видань спостерігаємо у другому виданні, а саме 47 (переважна кількість цих видань відтворює інформацію щодо сучасного напрямку суспільно-гуманітарних досліджень у світі). Найбільшу кількість журналів було отримано з наступних країн: США, Японія, Польща, Чехія, Болгарія та Хорватія. Найдорожчими часописами виявилися видання американських та японських наукових центрів та бібліотек.

Слід зазначити, що у рамках міжнародного книгообміну отримання дороговартісної новітньої сучасної наукової іноземної літератури залишається єдиним джерелом поповнення фондів НБУВ та бібліотек наукових установ НАН України. На відміну від джерела дари, що комплектується завдяки безкоштовним пропозиціям наших дарувальників або співробітників, які беруть участь у зарубіжних конференціях, поповнення фонду НБУВ за джерелом міжнародний книгообмін сучасною іноземною літературою здійснюється на рівноцінних та взаємовигідних умовах (книга на книгу, журнал за журнал). При комплектуванні фондів НБУВ зарубіжними періодичними виданнями враховується їх інформаційна цінність і наукова значущість, яка визначається з урахуванням актуальних проблем, напрямів і досліджень, що проводяться науковими установами України. Зменшення показників міжнародного книгообміну за останні три роки пов'язано зі зростанням цін на поштові відправлення за кордон.

У 2024 році на поштові послуги НБУВ було виділено 350 000 грн. для всіх підрозділів бібліотеки (кореспонденція, розсилка обов'язкового примірника видань НБУВ, обслуговування за МБА тощо). Цього року НБУВ з виділеної суми на відправку зарубіжним партнерам вперше сплатила ПДВ, у результаті сума на відправку зменшилась до 335 000 грн.

З відправкою періодичних видань ми спостерігаємо певні труднощі через постійні коливання валютного курсу. Наводимо статистичні показники, які свідчать про залежність кількості поштових відправлень від вартості.

Вартість відправки міжнародної бандеролі вагою до 2 кг порівняно з минулими роками:

Рік відправки	Вартість бандеролі
2022	615 грн
2023	630 грн
2024	756 грн

Співробітники відділу постійно проводять науково-аналітичну роботу щодо розвитку книгообміну на сучасному етапі, які плануються і коригуються згідно з Інститутом бібліотекознавства. Зокрема, молодшим науковим співробітником Степановою М. С. було детально проаналізовано співробітництво з науковими і культурними установами США, що було започатковане у 20-ті роки ХХ століття. Нині НБУВ здійснює книгообмін з 26 установами США. Найбільшу частину видань, які надходять до нашої бібліотеки зі США, складають книжкові видання переважно з історичної, мистецько-культурної тематики, а також з мовознавства. Значну увагу вона приділила результатам співпраці НБУВ з Смітсонівським інститутом, одним з найбільших комплексів культурно-освітніх і наукових установ США, з яким співпрацює Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. У 2024 році Смітсонівський інститут надіслав найбільшу кількість видань до фондів НБУВ та бібліотек наукових установ НАН України. Переважно це – книги художні і фотоальбоми, з мистецтвознавства, архітектури, класичні твори мовами оригіналу і література, яка була заборонена в СРСР, тобто видання, які не втратили свою актуальність.

Міжнародний книгообмін між НБУВ і науковими установами Японії був започаткований у 20–30-тих роках ХХ століття і досить успішно продовжується наразі – з 44 науковими інституціями. Серед яких: Парламентська бібліотека, 12 університетів, Академія наук, 6 наукових інститутів, 2 музеї науково-природничого профілю, 7 наукових товариств і об'єднань, Національна Астрономічна обсерваторія. Найбільш активними серед них залишаються: Національна Парламентська бібліотека, м. Токіо (книгообмін з 1957 р.); The Iron and Steel Institute of Japan (книгообмін з 1964 р.).

Протягом зазначеного періоду ми спостерігаємо зменшення кількості видань, які надходять з Institute Mathematics University of Tsukuba, Mathematical Society of Japan, Waseda University Library, Japan Institute of Light Metals з Академії наук Японії. Переважно це пов'язано з відмовою багатьох іноземних установ від паперових видань на користь більш дешевих і доступних ширшому колу читачів – електронних. Це – глобальний тренд і відбувається попри те, що наукові установи Японії завжди надавали перевагу саме друкованим виданням і були зацікавлені в українських паперових виданнях.

Серед наукових зарубіжних установ найбільшим попитом користуються такі рейтингові вітчизняні періодичні видання, як: «Археологія», «Вісник

зоології», «Геологічний журнал», «Мінералогічний журнал», «Рукописна та книжкова спадщина», «Український ботанічний журнал», «Український історичний журнал», «Український математичний журнал», «Biopolymers and Cell».

Нам вдалося зберегти книгообмін в умовах військового стану з Національною Парламентською бібліотекою Японії як партнера з книгообміну вже на умовах скорочення обсягу надісланих і отриманих книжкових і періодичних видань, враховуючи наші фінансові обмеження.

У 2023 році відновили обмін з Hiroshima University (Department of Mathematics), що був тимчасово припинений внаслідок карантину.

Стратегічним партнером з міжнародного книгообміну Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського залишаються наукові установи Польщі. Розвиток українсько-польських наукових контактів, який визнано пріоритетним напрямком національних наукових досліджень, знайшов відображення у спеціальній угоді між НАН України та Польською академією наук (ПАН) про наукове співробітництво між НБУВ та Бібліотекою Народною.

На даний час найбільшу кількість наших партнерів складають наукові заклади Польщі – 104 установи: 46 бібліотек інститутів (у тому числі й бібліотек інститутів Польської академії наук), 6 національних та державних бібліотек, 17 університетських бібліотек, 7 бібліотек політехнік, 10 галузевих бібліотек, 9 бібліотек музеїв, 8 бібліотек асоціацій та товариств. Сталим ядром партнерів з книгообміну залишаються ті, з якими наша книгозбірня співпрацює з 1960-х рр. Серед них найбільш активні партнери з МКО:

Бібліотека Народова у Варшаві, співпрацю з якою було започатковано у 1958 р. і яка успішно продовжується;

бібліотеки науково-дослідних установ ПАН;

бібліотеки університетів (Варшави, Кракова, Вроцлава, Катовіце, Любліна та ін.) та політехніки.

За останні 3 роки шляхом МКО від польських партнерів було отримано 1990 од. видань: **1 054** книг, **704** журналів, **232** прим. інших видів видань (за тематикою 60 % – суспільно-гуманітарний напрямок, а 40 % – природничого та технічного напрямку). Це склало одну з найбільших кількостей надходжень порівняно з іншими країнами. Польським установам було відправлено **1468** прим. док. : **482** книг, **908** журналів, **78** прим. інших видів видань. Більш детальну статистичну інформацію представлено у таблиці.

Цифрові показники МКО з установами Польщі у 2022–2024 рр.

Рік	Відправлено				Отримано			
	Всього (прим.)	Книг	журналів	Інші види видань	Всього (прим.)	книг	журналів	Інші види видань
2022	474	236	238	-	722	277	376	69
2023	438	173	247	18	620	311	212	97
2024	556	73	423	60	648	466	116	66
Всього	1468	482	908	78	1990	1054	704	232

Статистичні показники демонструють: отримано набагато більше, ніж відправлено. Але відправлення, порівняно з попередніми роками також збільшилось. Заборгованість по відправці періодичних видань дещо зменшилась, хоча фінансування залишилось на тому ж рівні. Загальна вартість іноземних книг отриманих у 2024 р. і переданих до фондів НБУВ згідно з актами передачі літератури становить 542 945,00 грн, а відправлено книг було на суму 99 256,63 грн.

Отже, незважаючи на складні умови, пов'язані з воєнним станом і скрутним фінансовим становищем, відділ іноземного комплектування та міжнародного книгообміну передав літературу зарубіжним установам у рамках проекту «Українська книжкова полицка», основна мета якого полягає у розповсюдженні знань стосовно вітчизняної літератури, історії і культури українського народу. Її отримали у 2024 році такі установи:

- ♦ Публічна бібліотека в м. Ополе – відправлено 12 книг;
- ♦ Публічні бібліотеки в м. Бидгощ і Торунь – відправлено 44 книги;
- ♦ Японська парламентська бібліотека – відправлено 50 книг;
- ♦ Українській бібліотеці ім. Симона Петлюри в Парижі – передано 3 книги.

Грунтовне дослідження співробітниками відділу було проведено стосовно кількості надходжень іноземних журналів до НБУВ та наукових установ НАН України за 3 роки, що відображає сучасний стан міжнародного книгообміну.

Рік	НБУВ		НУ НАН України		Всього назв / комплектів
	назви	комплекти	назви	комплекти	
2022	306	306	168	176	474 назви / 482 комп.
2023	239	239	119	129	358 назв / 368 комп.
2024	235	275	122	148	357 назв / 423 комп.

Співробітники відділу іноземного комплектування та міжнародного книгообміну постійно проводять моніторинг нових можливостей в отриманні зарубіжних періодичних видань у рамках книгообміну: пошук та відбір нових періодичних та монографічних видань на сайтах бібліотек зарубіжних партнерів; співпрацюють з науковими установами НАНУ для уточнення і корегування зведеного профілю комплектування іноземною літературою для подальшого замовлення періодичних видань для наших партнерів з книгообміну. Щомісяця ми отримуємо від зарубіжних партнерів списки для відбору нових книг та пропонуємо їм аналогічні українські видання для обміну. Отже, міжнародний книгообмін як складова діяльності НБУВ сприяє представленню України на міжнародній арені як незалежної держави, її науки та культури шляхом поширення українського слова, подальшому розвитку фундаментальних досліджень вітчизняних учених, а також зміцненню культурних зв'язків між нашою країною та світом.

Слід зазначити, що правило книгообміну – примірник за примірник, якого зазвичай намагаються дотримуватися обидва партнери, втрачає свою актуальність у кризові періоди. Обидві сторони не завжди мають можливість дотримуватися попередніх домовленостей. Цим пояснюється певний дисбаланс між кількістю отриманих і надісланих видань. Наші зарубіжні колеги під час воєнного стану йдуть на великі поступки: пропонують та надсилають унікальну літературу у великій кількості (США надіслали нам наукову сучасну та раритетну літературу вагою **4 тони**) з метою гуманітарної допомоги у рамках книгообміну.

Прогнозуючи майбутнє книгообміну, його перспективність, слід визнати, що обмін буде існувати стільки, скільки буде існувати книга.

Рибак Є.
науковий співробітник НБУВ

**Дари як важлива складова формування
фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
(2020–2024 рр.)**

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (далі НБУВ, Бібліотека) «є сучасною, науковою, потужною установою, яка постійно працює над максимально ефективним задоволенням інформаційних потреб своїх користувачів. Місією бібліотеки є розвиток, створення, збереження та організація використання власних і світових інформаційних ресурсів, задоволення інформаційних дослідницьких потреб користувачів на принципах доступності, оперативності, інформативності, комфортності» [2, с. 106–109].

Статус Національної бібліотеки, її авторитет у державі і на міжнародному рівні висуває перед системою комплектування нові завдання, спрямовані на динамічне, гармонійне оновлення фондів НБУВ, трансформаційні зміни для модернізації сервісів, ресурсів, пошук нових форм роботи щодо максимально повного задоволення інформаційно-знанневих потреб суспільства.

Тема комплектування бібліотечних фондів в умовах побудови сучасного інформаційного суспільства є надзвичайно актуальною. Кризові явища, що постали за останні п'ять років у країні і світі, внесли зміни в діяльність НБУВ, зумовили пошук нових форм комунікації, бібліотечно-інформаційних сервісів, актуалізацію онлайн-комунікації з користувачами, установами, а також з авторами книг і дарівниками.

Дари надходять до відділу комплектування бібліотечних фондів (далі ВКБФ) і опрацьовуються відповідно до «Положення про дари до фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», затвердженого вченою радою НБУВ (протокол № 8 від 7.07.2015 р.). Положення розроблено НБУВ відповідно до чинних законодавчих і нормативних документів України та регламентує порядок приймання і опрацювання дарів [1, с. 177–183].

Документи, отримані за джерелом «Дари», відіграють важливу роль у формуванні на безоплатній основі бібліотечних фондів НБУВ. Складова дарів становить від 9% до 18% від загальної кількості надходжень за 2020–2024 рр. Всього в означений період за цим джерелом було отримано, опрацьовано та передано до фондів НБУВ **42 541** прим. різних документів. Динаміку надходження видань, отриманих в дар від авторів, окремих осіб, а також від вітчизняних і зарубіжних установ представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Надходження дарів до бібліотечних фондів НБУВ (2020–2024)

Дари	2020 (прим.)	2021 (прим.)	2022 (прим.)	2023 (прим.)	2024 (прим.)
Дари установ України	3158	5524	6083	7894	8817
Дари установ інших країн	650	508	614	1387	828
Дари окремих осіб	1262	1311	1159	1563	988
Колекції	39	314	69	76	297
Всього	5109	7657	7925	10920	10930
Частка дарів (%) від загальних надходжень	10%	9%	14%	15%	18%

Аналізуючи кількісні показники отриманих документів за джерелом «Дари» у 2020–2021 рр. (отримано 12766 прим.) і порівнюючи їх з попередніми 2018–2019 рр., коли надійшло приблизно 24 тис. прим. документів (майже вдвічі більше), можемо констатувати суттєве зменшення надходження документів. Стан комплектування бібліотечних фондів НБУВ у цей період був позначений протиепідемічними заходами, ухваленими на території України (пандемія COVID-19), переведенням співробітників на дистанційний режим роботи відповідно до розпоряджень Президії НАН України і наказів Генерального директора. Все це негативно вплинуло на скорочення кількості літератури, отриманої в дар у 2020–2021 рр.

У лютому 2022 р. повномасштабна війна Росії проти України зачепила усі без винятку сфери життя українського суспільства. В умовах війни необхідно було здійснювати комплектування бібліотечних фондів, враховуючи напрями діяльності, які сприяють реалізації державної інформаційної політики щодо актуалізації бібліотечно-інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

У 2022–2024 рр. (упродовж трьох років війни) до НБУВ надійшло майже 30 тис. прим. документів різної тематики за джерелом «Дари» – другим за обсягом надходження документів до бібліотечного фонду НБУВ у цей період.

В дар від **авторів і окремих осіб** НБУВ отримала понад 6 тис. прим., з яких більше 300 прим. унікальних видань надійшло до відділів образотворчих мистецтв, стародруків та рідкісних видань, фондів рукописної спадщини, юдаїки, зарубіжної україніки. Зокрема, вагомий внесок зробили: заслужена діячка мистецтв України Н. О. Саєнко, яка у 2023 р. передала зі свого особистого зібрання до відділу образотворчих мистецтв НБУВ альбоми живопису й декоративного мистецтва, графіки і скульптури, книги про видатних народних майстрів і художників (більше 100 прим.); відомий київський меценат та бібліофіл В. І. Кривобок подарував кілька цінних і змістовних видань,

зокрема «*Битва за Соборність: від легенди до правди*» – про події сторічної давнини; доктор історичних наук Г. В. Боряк передав до фондів НБУВ джерелознавчі видання, які представляють дослідження з історії картографії Великого Князівства Литовського і містять репродукції мап Європейських країн XV–XVIII ст.; директор видавництва «Кліо» В. Й. Соловійова подарувала НБУВ повне академічне видання масштабного історичного трактату, рукописної пам’ятки XVII–XVIII ст. – «*Літопис Самійла Величка*», який є унікальною пам’яткою козацької історичної думки та барокового письменства першої половини XVIII ст. Громадянин Японії, пан Yashita Saburo у 2024 р. подарував НБУВ декілька сучасних іноземних видань, присвячених історії Голодомору в Україні та збройній агресії Росії проти України, а саме: «*Holodomor : Ukraine 1933*», «*Russes et ukrainiens : les frères inégaux, du moyen age à nos jours*», «*Le régiment Azov – Un nationalisme ukrainien en guerre*», «*La guerre russo-ukrainienne: le retour de l’histoire*»; професор кафедри політичних наук Королівського військового коледжу Канади, доктор філософії Любомир Луцюк передав НБУВ кілька власних видань, зокрема «*The Galicia Division: They Fought for Ukraine*», в якому досліджено фундаментальні питання діяльності української військової частини «Галичина», книгу «*Enemy Archives*», яка містить переклад головних документів ОУН і УПА, а також радянських спецслужб.

За період 2020–2024 рр. найбільшу частину джерела «Дари» – більше 30 тис. прим. документів становлять надходження **від установ України**. Значна кількість документів (наукові книги, періодичні видання) надійшла до НБУВ як дар від наукових установ НАН України. Так, від Інституту загальної енергетики НАН України було отримано англomовні видання (надруковані у видавничій компанії Springer), присвячені вирішенню проблем у галузях електроенергетики, екології, метрології тощо; Центр досліджень інтелектуальної власності та трансферу технологій НАН України подарував НБУВ книгу «*Competition and Intellectual Property Law in Ukraine*», яка є першою сучасною науковою працею щодо права інтелектуальної власності та конкуренції в Україні і містить аналіз сучасної проблематики права України в контексті вступу України до ЄС; Інститут держави і права НАН України передав до фондів НБУВ 96 збірників матеріалів Міжнародних історико-правових конференцій та інші документи, видані в рамках діяльності Міжнародної асоціації істориків права (МАІП).

Президія НАН України регулярно передає наукові видання Академії, які висвітлюють результати досліджень за перспективними напрямками науки і техніки. Вони поповнюють бібліотечні фонди структурних підрозділів і читальних залів з метою оперативного обслуговування користувачів НБУВ та популяризації наукових знань.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського у 2024 р. поновила співпрацю з Держкомтелерадіо України і безоплатно отримала близько тисячі прим. документів, що дало змогу направити до бібліотечного фонду дублетні примірники обов'язкового примірника друкованих видань України (до реорганізації ці видання отримувала Державна бібліотека України для юнацтва).

Чимало цінних видань передають наші постійні дарувальники, такі установи, як: ДУ «Галузевий державний архів СБУ», «Національний музей українського народного декоративного мистецтва», а також посольства України та інших держав, обласні ради, національні університети, громадські організації і об'єднання тощо. Зокрема, Івано-Франківська обласна рада подарувала НБУВ унікальне 4-х томне видання *«Західно-Українська народна Республіка. 1918–1923. Енциклопедія»*, яке вперше в українській та світовій історичній науці презентує комплексне дослідження одного з найяскравіших феноменів вітчизняної історії – доби Західно-Української Народної Республіки; ДНВЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» передав до НБУВ 3-х томне (у 4 книгах) Зібрання творів В. С. Стефаника, яке присвячене 150-річчю ювілею від дня народження славетного новеліста. Видавництво «Горобець» передало в дар декілька власних видань, зокрема: *«Свята України в Національному музеї народної архітектури та побуту України»*, в якому подаються статті про народні календарні свята й обряди річного циклу, про етнографічні ярмарки та пам'ятні дати в історії України; видання *«Віденський Октоїх (Кодекс Ганкеништейна)»*, який є визначною українською рукописною пам'яткою та зберігається в Австрійській національній бібліотеці; *«Молитовник Гертруди»* – факсимільне видання оригіналу рукописної пам'ятки X–XI ст., яке зберігається у Національному археологічному музеї Чивідале в Італії; *«Молитовник князя Володимира»* – факсимільне видання оригіналу середньовічного українського рукописного Службника XIV ст., що знаходиться у Нью-Йоркській публічній бібліотеці.

За період 2020–2024 рр., **як дар від установ інших країн**, НБУВ отримала близько 4 тис. прим. різних видань, зокрема Українсько-Канадський Дослідчо-Документаційний Центр (Торонто) передав видання *«Українські жінки концтабору Равенсбрюк. Голоси в'язнів»* про особисті свідчення українських жінок та пережиті ними жахіття у концтаборі під час Другої світової війни. У 2024 р. від Посольства Австрії в Україні до колекції Австрійської бібліотеки в НБУВ надійшло 294 прим. нових творів австрійських письменників, філософів, митців про історію, культуру, науку, сучасне життя Австрії, виданих німецькою і українською мовами.

У грудні 2023 р. в рамках проєкту, ініційованого Міністерством культури та національної спадщини Польщі і Міністерством культури та стратегічних

комунікацій України, на основі переданого НБУВ комплекту видань (переклади українською мовою польської класичної та сучасної літератури) було започатковано книжкове зібрання «Польська полиця в Україні». На кінець 2024 р. зазначене зібрання вже налічувало 60 прим. книжкових видань. Проєкт реалізується Інститутом книги в Польщі у співпраці з Українським інститутом книги.

До НБУВ також надходять сучасні колекційні зібрання (складова джерела комплектування «Дари»). За означений період близько 800 прим. документів поповнили такі бібліотечні зібрання НБУВ, як колекція Фонду Президентів України (далі ФПУ), зібрання і колекції видатних вчених, політичних та громадських діячів.

Одним із таких зібрань у фондах НБУВ є колекція академіка Національної академії наук України, почесного генерального директора Бібліотеки Олексія Семеновича Онищенка, якого у 2023 р. наукова громадськість вітала з дев'яносторічним ювілеєм. Як відомий український вчений у галузі філософії, культурології, соціальних комунікацій Олексій Семенович має великий, різноманітний за проблематикою, науковий доробок і вагомі здобутки у дослідженні і збереженні національного культурного надбання. Детальніше колекцію О. С. Онищенка, яка вже містить понад 5 тис. од. книжкових і періодичних видань різними мовами світу було розглянуто у матеріалі Є. Рибак [4, с. 143–147].

Наприкінці 2023 р. Олена Чмир передала в дар частину видань (84 прим.) з особистої бібліотеки доктора наук, заслуженого діяча науки і техніки Василя Пили (1932–2023), які були опрацьовані та направлені до фондів НБУВ як «Бібліотека Василя Пили». Це власні твори Василя Івановича, публікації його учнів, а також монографії, подаровані авторами з різних куточків України на знак поваги до відомого науковця та визнання його авторитету. Інформацію представлено на порталі НБУВ у категорії «Науковці України» (<http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/suake?>).

Для колекції Фонду Президентів України (далі ФПУ) в НБУВ з Офісу Президента надходять книги, які були подаровані очільникам нашої держави у різні роки. Серед них видання у коштовній оправі, з високою якістю поліграфії. За період 2020–2024 рр. до колекції ФПУ було направлено 452 прим. цінних документів, зокрема: двотомне видання «*Manuscripts of the Holy Qur'an*» на основі ілюстрацій (більшість із яких надруковано уперше) і в якому представлено ранню історію арабського письма та розвитку коранічної каліграфії; репринтне видання унікальної книги 1911 р. «*Картини церковной жизни Черніговской Епархii изъ IX вековой за исторію*» у шкіряній палітурці з орнаментом із срібла; тритомне видання «*Georgia. History, Culture and Ethnography*», яке є скарбом для поціновувачів європейської культури та

історії. У 2023 р. до ФПУ надійшло цінне високохудожнє видання – енциклопедія українського народу «Україна – Козацька держава», в якій відображено історію і культуру українського козацтва у фотосвітлинах з оригіналів документів, мап, стародруків, рукописів, клейнодів, з творів графіки, живопису, декоративно-прикладного мистецтва та інших українських козацьких старожитностей. «Подаровані видання характеризуються не лише великим обсягом документів, але й значною інформативно-змістовною насиченістю, широкими хронологічними межами, різноманітністю літератури, великою кількістю автографів видатних державно-політичних, громадських діячів, вчених і митців. Це неповторні книжкові скарби, які є яскравими за своїм наповненням, адже деякі видання є одиничними і рідкісними, як в Україні, так і в світі» [3, с. 172–175].

В умовах постійних суспільно-політичних катаклізмів і воєнного стану в Україні необхідно враховувати конкретні запити користувачів і зростання інтересу суспільства стосовно видань, які містять матеріали історії, традицій й духовності українського народу, його культури, мови і писемності, творів українських авторів, а також літератури соціально значущої тематики.

З метою інформування користувачів про нові надходження за джерелом «Дари» у НБУВ було започатковано електронний інформаційний ресурс – розділ «Дари НБУВ» на офіційному сайті НБУВ <http://www.nbuv.gov.ua/gifts>, в якому розміщується інформація про дари та дарувальників. База містить 439 анотацій до найцікавіших видань, які були презентовані дарувальниками.

Список використаних джерел

1. Полякова О. В., Сокур О. Л., Солоіденко Г. І. Положення про дари в НБУВ / *Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2015 році : інформ.-аналіт. огляд / НАН України, Інформ.-бібл. рада НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; авт. : О. В. Полякова, О. Л. Сокур, Г. І. Солоіденко ; відп. ред. Г. І. Солоіденко, Н. В. Стрішенець. Київ, 2016. Вип. 21. С. 177–183.*

2. Рибак Є. Комплектування фондів НБУВ за джерелом «Дари»: динаміка та популяризація / *Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху : матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2019 р.) : [у 2 т.]. Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2019. Т. 1. С. 106–109. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003400>.*

3. Рибак Є. Надходження дарів до НБУВ в умовах воєнного стану / *Інтеграція у міжнародний бібліотечний простір: Том 1 : матеріали Міжнародної наукової конференції (Київ, 8–10 жовтня 2024 р.) : у 2 т. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України ; відп. ред. О. М. Василенко, відп. секр. М. В. Іванова. Київ, 2024. С. 172–175. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004933>.*

4. Рибак Є. Особиста бібліотека Олексія Семеновича Онишенка як інформаційний ресурс НБУВ. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2023 р.). Київ: НБУВ, 2023. С. 143–147. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004726>*

Іваненко С.,
завідувачка науково-технічної бібліотеки
Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України

Шидловська М.,
провідна бібліотекарка
Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України

**Особова бібліотека академіка Бориса Євгеновича Патона
у фондах науково-технічної бібліотеки
Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України**

Науково-технічна бібліотека Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона (далі НТБ ІЕЗ) Національної академії наук України (далі НАН України) має потужний вузькоспеціалізований фонд літератури. Станом на початок 2025 р. він становив майже 276 тис. примірників, з яких 96,3 тис. примірників – документи іноземними мовами. Фонд налічує понад 86,2 тис. книг, 134 тис. примірників періодичних видань, 405 мікрофільмів та близько 54,6 тис. примірників спеціальних видів літератури: дисертації, автореферати, звіти науково-дослідних робіт, переклади, каталоги зарубіжних фірм, матеріали Міжнародного інституту зварювання тощо. Також у фонді зберігається особова бібліотека академіка Бориса Євгеновича Патона (1918–2020) – академіка НАН України, професора, доктора технічних наук, багаторічного Президента НАН України, директора Інституту електрозварювання, яка становить 1711 документів. У фондах НТБ ІЕЗ ця особова бібліотека одразу формувалася як цілісне зібрання. Перші 1592 примірники видань надійшли особисто від Б. Є. Патона, наступні 119 примірників було передано із кабінету вченого посмертно після відбору видань для меморіального музею-кабінету академіка. Для належного зберігання зібрання у закритому фонді бібліотеки для службового користування відведено 3 стелажі.

Оскільки Б. Є. Патон був не лише Президентом НАН України і всесвітньо-відомим науковцем, але й керівником та автором-співробітником Інституту, то передані ним до бібліотеки видання не завжди вносилися до його колекції. Відповідно, велика частина дарунків академіка поповнила загальний фонд бібліотеки і на сьогоднішній день до зібрання вони не входять. Ідентифікація таких видань можлива за рахунок вказаного джерела надходження за обліковими документами книгозбірні (інвентарними книгами) та окремого штампу «Бібліотека акад. Патона Бориса Євгеньевича», яким маркувалися ці видання.

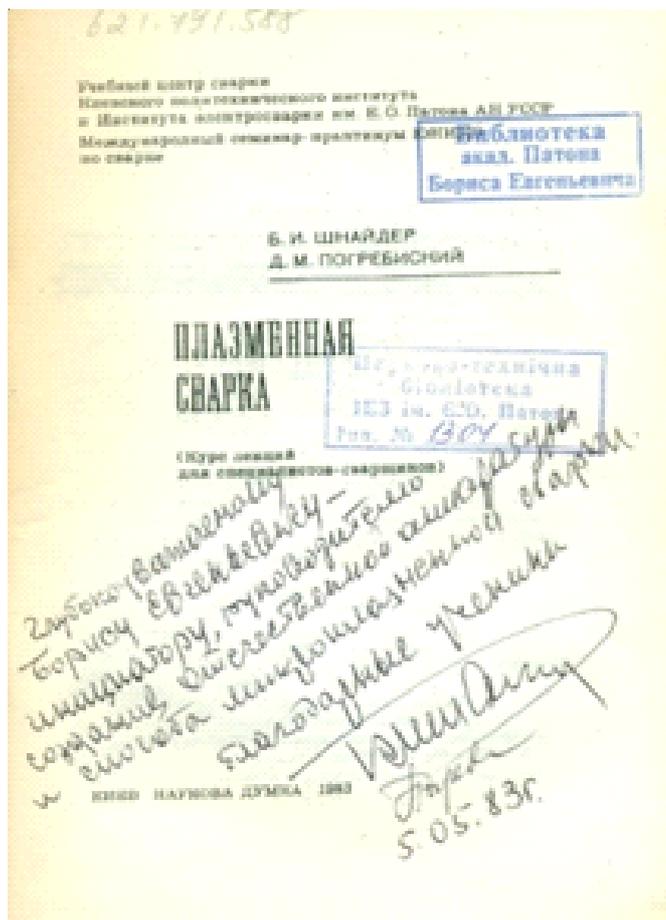
Перед кожною бібліотекою, що зберігає унікальні документи, постає завдання належного поповнення фонду та його науково-технічного

опрацювання. Всебічний аналіз і вивчення особової бібліотеки академіка Бориса Євгеновича Патона важливі для майбутніх поколінь з точки зору розуміння епохи, в якій жив науковець та його літературних, дослідницьких уподобань. Вивчення складу колекції дає уявлення про наукові та робочі зв'язки власника та узагальнюють багаторічний життєвий і трудовий досвід академіка. За виданнями також прослідковується громадська діяльність Б. Є. Патона.

Особливо цінними є видання із дарчими надписами, власноручними авторськими записами, автографами дарувальників (рис. 1).

Рисунок 1

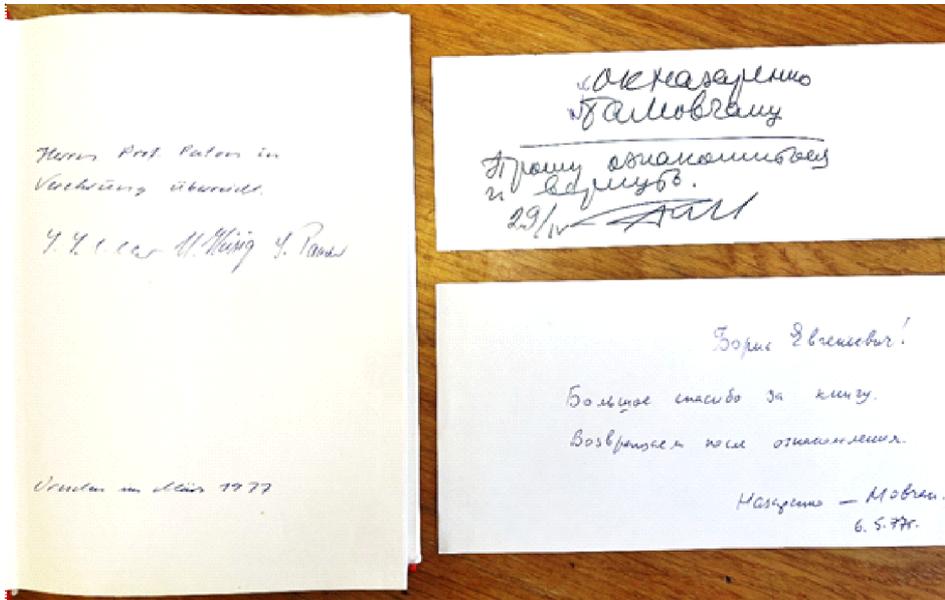
Видання із особової бібліотеки академіка Бориса Євгеновича Патона з особливими відмітками

Дарчі надписи та присвяти дають змогу встановити зв'язок між власником зібрання і дарувальником. Таких документів в особовій бібліотеці налічується 791 примірник, що становить понад 46 % зібрання. Серед них багатотомник «Видатні конструктори України», надрукований за матеріалами Науківих читань із однойменного циклу, започаткованих у 2001 р. академіком Б. Є. Патонем у Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут» (далі НТУУ «КПІ»). Перший том Б. Є. Патону презентував ректор НТУУ «КПІ» академік НАН України М. З. Згуровський 27 листопада 2013 р. – в день відзначення 90-річчя НАН України, 110-річчя НТУУ «КПІ» та 90-річчя академіка Бориса Патона. Б. Є. Патон у листі до М. З. Згуровського, який представлено на сторінках першого тому, зазначає, що «таке солідне видання послужить збереженню історичної пам'яті та ознайомленню широкої науково-технічної громадськості та студентської молоді з визначними здобутками видатних вітчизняних науковців, конструкторів і технологів...». Щонайменше 13 видань особової бібліотеки із шанобливими дарчими надписами подарована М. З. Згуровським, що свідчить про теплі дружні взаємини між академіками.

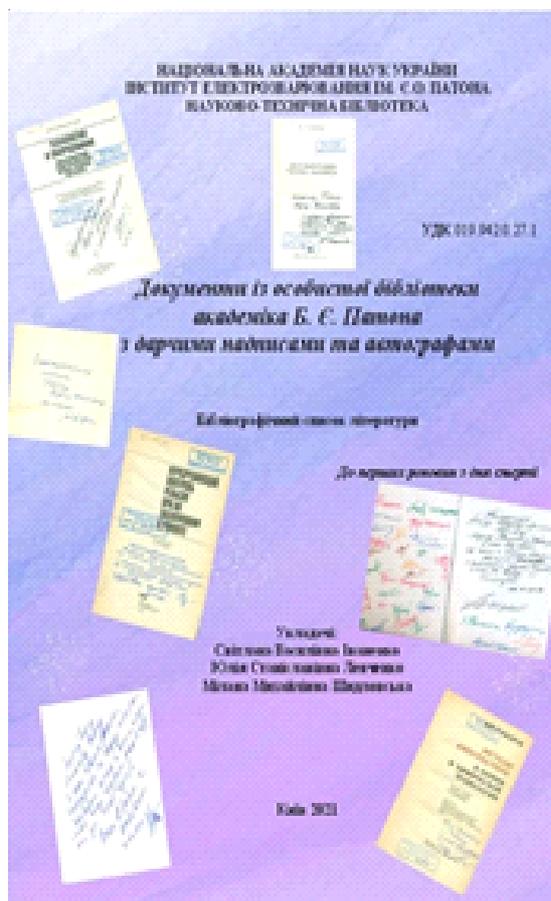
У 2021 р. було проведено аналіз власницьких і дарчих надписів особової бібліотеки академіка Бориса Євгеновича Патона. В деяких книгах виявлено особисте листування, візитівки дарувальників, фотокартки та листівки. Наприклад, видання Schiller S. Elektronenstrahltechnologie / Siegfried Schiller, Ulrich Heisig, Siegfried Pabzer. – Berlin : Verlag technik, 1976. – 407 s. (пер. з нім. – «Електронно-променева технологія») має не тільки дарчий надпис і автографи авторів, але й вміщує службове листування Б. Є. Патона із науковцями ІЕЗ Б. О. Мовчаном, О. К. Назаренком, які займалися дослідженням даної тематики. Зазначені дати на документах дають змогу прослідкувати шлях подарованої книги: у березні 1977 р. автори подарували книгу, в кінці квітня 1977-го Б. Є. Патон її переглянув і дав вказівку дослідникам ознайомитися зі змістом видання, на початку травня 1977 р. вчені повернули книгу після опрацювання (рис. 2).

**Видання із особової бібліотеки академіка
Бориса Євгеновича Патона зі службовим листуванням**

Суттєвою проблемою для бібліотекарів у процесі дослідження стало розшифрування почерків. Не зважаючи на те, що на сьогодні існують технології розпізнавання рукописного тексту на основі штучного інтелекту, бібліотекарі розшифровували зміст дарчих надписів власноручно. Ця інформація зазначалася у бібліографічному покажчику особової бібліотеки, або ж ставилася помітка «дарчий надпис» чи «автограф» в описі документа, особливі помітки на якому складно розшифрувати. До першої річниці з дня смерті Бориса Євгеновича Патона, у листопаді 2021 р., НТБ ІЕЗ видала бібліографічний покажчик «Документи із особистої бібліотеки академіка Б. Є. Патона з дарчими надписами та автографами» (рис. 3). З метою збереження та резервного копіювання на сервері бібліотеки та зовнішньому накопичувачі сформовано електронний ресурс із зображень сторінок з особливими відмітками на документах за допомогою копіювальної техніки і обробки офісним програмним забезпеченням.

Бібліографічний покажчик «Документи із особистої бібліотеки академіка Б. Є. Патона з дарчими надписами та автографами»

У 2025 р. завершилося наукове опрацювання зібрання і формування окремої бази даних в електронному каталозі бібліотеки (рис. 4). Досягнуто головної цілі – формування наукового каталогу на 1668 записів, враховуючи екземплярність та втрачені видання. Наразі здійснюється комплекс робіт з формування бібліографічного покажчика по особовій бібліотеці академіка Б. Є. Патона за абетковим принципом в рамках року.

**Розподіл документів в особовій бібліотеці
академіка Бориса Євгеновича Патона за хронологією**

Хронологічні межі, рр.	Кількість примірників, шт.
1920–1929	5
1930–1939	3
1940–1949	17
1950–1959	108
1960–1969	288
1970–1979	327
1980–1989	382
1990–1999	248
2000–2009	249
2010–2019	60
після 2020 р.	1
Без року	19

Одна із найстаріших книг із досліджених на даний момент – це перше американське видання 1921 р. за редакцією Ітана Віала «ELECTRIC WELDING» (пер. з англ. – «Електричне зварювання»).

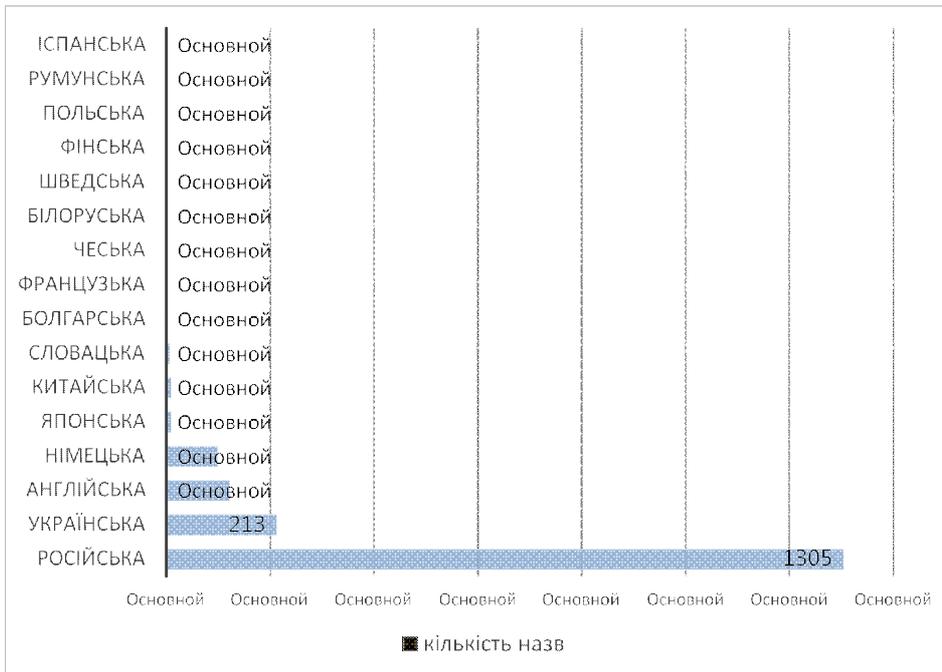
При формуванні електронної бази даних було ідентифіковано 19 документів без року видання, визначення яких потребує окремого дослідження.

За мовною ознакою (рис. 5) у колекції зберігаються документи, надруковані 16 мовами: українською, англійською, японською, китайською, німецькою, французькою, болгарською, чеською та поодинокі видання іншими мовами.

При звірці фонду було виявлено 4 втрачених видання. Їх втрата пов'язана з використанням документів співробітниками установи при написанні біографічних видань про родовід Патонів та бібліотекарями у виставкових проектах НТБ ІЕЗ і вона потребує вирішення.

Станом на сьогодні співробітники бібліотеки здійснюють не лише заходи зі збереження та забезпечення доступу до особистої бібліотеки академіка Б. Є. Патона, але і для її репрезентації, активно включаючи документи до традиційних і електронних виставок, буктрейлерів та інших медіапродуктів.

Розподіл документів в особовій бібліотеці академіка Бориса Євгеновича Патона за мовною ознакою

Вони допомагають привернути увагу до фондів бібліотеки, наблизити документи до користувача, розкрити зміст зібрання в електронному інформаційному просторі.

Тож, особова бібліотека академіка Бориса Євгеновича Патона, яка зберігається в НТБ ІЕЗ, вміщує цінні документи. Вони є підґрунтям для вивчення генеалогії роду Патонів, предметом бібліографічного та книгознавчого аналізу, джерелом для створення цікавих проєктів у незвичних форматах. Загалом зібрання – це унікальний ресурс, який у перспективі може бути об’єктом більш детального наукового дослідження. Актуальним залишається питання доцільності перегляду дарунків Б. Є. Патона в основних фондах НТБ ІЕЗ і включення їх частини до зібрання, особливо видань із підписами і надписами дарувальників. Також невирішеними залишаються проблема відсутніх на полицях видань, детальнішого дослідження документів без зазначеного року видання та перспектива формування повного бібліографічного покажчика особової бібліотеки академіка Бориса Євгеновича Патона у фондах НТБ ІЕЗ.

Мяскова Т.,
старша наукова співробітниця НБУВ

**Приватні бібліотеки в БД
«Історико-культурні фонди НБУВ»:
досвід створення**

На сучасному етапі розвитку українського суспільства спостерігається підвищений інтерес до історико-культурного надбання країни, у структурі якого помітне місце посідають приватні бібліотеки. І хоча початкові фонди Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського були сформовані не на базі приватних книгозбірень, цей тип бібліотек знайшов належне місце у складі її історико-культурних ресурсів.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського у складі своїх фондів має 24 упорядковані приватні бібліотеки (отримані до 1992 р., включаючи фрагменти бібліотек). Ще 16 особових книгозбірень, отримані пізніше.

Для більш детального визначення терміна «приватна бібліотека» розглянемо його тлумачення та визначення дотичних до нього понять :

Термін «*приватна бібліотека*» означає, що книгозбірня перебуває у власності конкретної особи (це її *власна, особиста бібліотека, приватне книжкове зібрання*) або групи людей, пов'язаних сімейними відносинами (*сімейна, домашня, родинна, родова бібліотека*). Така бібліотека суттєво відрізняється від державних, громадських, монастирських книгозбірень чи бібліотек навчальних закладів, фонд яких сформований для використання певною, в переважній більшості досить значною, кількістю читачів, а не окремим індивідом чи обмеженим колом осіб. Власники і особистої, і родової бібліотеки можуть використовувати свою власність (в даному випадку бібліотеку) на свій розсуд: дарувати, продавати, робити доступною для інших тощо. Правила користування фондами своєї книгозбірні вони встановлюють самі. Склад фондів таких книгозбірень теж відповідає індивідуальним інтересам власників, а це можуть бути як професійні інтереси (бібліотека як професійна лабораторія вченого, робоча бібліотека), так і індивідуальні уподобання (зібрання художньої літератури, альбомів з мистецтва чи певних раритетів – бібліофільське зібрання). В реальності приватні зібрання найчастіше становлять конгломерат робочої та бібліофільської бібліотек; проте вони завжди мають індивідуальний характер і за складом фонду, і за власницькими провенієнціями (екслібрисами, автографами, записами на полях чи форзацах), а часто і за зовнішнім виглядом (типові власницькі обкладинки, тиснення на корінцях, наявність конволютів тощо). За складом фондів приватні бібліотеки можуть бути універсальними, тобто містити книги з різних галузей,

і тематичними, що охоплюють одну чи кілька близьких галузей. При цьому і професійні зібрання, і бібліофільські колекції часто становлять цінні джерела для дослідження особистості збирача, його внеску в культуру, науку, історію книги.

Коли приватна бібліотека в силу різних причин – смерті господаря, його заповіту, дару власника, чи конфіскації органами влади тощо – потрапляє до фондів державної (рівно як і монастирської, відомчої, громадської) бібліотеки, де зберігається окремим комплексом, – вона набуває статусу *особової* (тобто такої, що належала раніше певній особі) або *родової* (раніше належала певній родині, роду).

Водночас в історії відомі випадки, коли власники приватних бібліотек перетворювали своє особисте зібрання в суспільне. Приватною бібліотекою називали також *комерційну бібліотеку для читання*, засновану фізичною особою за власні кошти, з метою надання її у користування за плату іншим особам. Прикладом такої бібліотеки можемо назвати «Аптеку для душі» – першу публічну бібліотеку в Києві, яку відкрив 1843 р. на свої кошти П. П. Должиков або приватну публічну бібліотеку при фірмі «Леон Ідзіковський».

Слід зауважити, що коли до державної установи передано (продано чи подаровано) не всю приватну бібліотеку власника, а лише певну її частину, як правило – колекційну, логічно називати цей фрагмент бібліотеки колекцією. Колекція (від лат. *collectio* – збирання) – систематизоване, упорядковане зібрання найрізноманітніших однорідних предметів, яке має широкий діапазон наукової, історичної, художньої, літературної, матеріальної цінності, що передбачає не тільки саме збирання, але й вивчення та систематизацію матеріалу. Бібліотечна колекція – це штучно організований за певним принципом або ознакою фонд, наприклад, за видами документів (мініатюрні книги, листівки, образотворчі поштівки, журнали), способом відтворення (рукописи, літографія, або, скажімо, видання, надруковані кириличним, тобто старослов'янським шрифтом), тематичною, авторською чи хронологічною ознакою видань, культурологічною цінністю чи рідкісністю книг (примірники видань найвидатніших друкарів чи видавців; видання, оформлені видатними художниками; книги незвичних форматів чи створені на незвичайних матеріалах; книги з автографами чи екслібрисами видатних особистостей тощо). Як приклад, до НБУВ було передано колекцію кириличних стародруків В. О. Вітта (це була окрема колекція в його великій домашній бібліотеці) та колекцію російських раритетних видань з бібліотеки барона Е. Фальц-Фейна, основну частину якої становить збірка примірників з приватної бібліотеки С. Лифаря, яку його друг, барон Фальц-Фейн, придбав на аукціоні в Монако і пізніше подарував Академії наук УРСР.

Отже, *приватна бібліотека, власна бібліотека, особиста бібліотека, домашня бібліотека, сімейна бібліотека* – бібліотека, яка належить приватній особі чи родині; ще одне значення терміна «приватна бібліотека» – комерційна бібліотека, заснована фізичною особою за власні кошти, яка надається у користування іншим особам за плату. Коли така бібліотека втрачає приватний статус і потрапляє через будь-які обставини до фондів державної установи, її правильніше називати *особовою* або *родовою*. У випадку, коли така бібліотека передана до державної після смерті господаря і зберігається комплексно, як колективна книжкова пам'ятка свого часу (якість фонду теж має значення і має враховуватися при експертизі перед ухваленням рішення про надходження її до фондів установи), її називають також *меморіальною*, (від лат. *memorialis* – такий, що увічніює пам'ять про особу або визначну подію).

Якщо деякі приватні бібліотеки через різні історичні події не зберегли своєї цілісності до них застосовується термін *«розпорошена (або розформована) бібліотека»*. Це означає, що колишня, в даному випадку – приватна колись бібліотека, не зберегла у фондах державної установи своєї цілісності, була розформована й розчинилась у загальних чи спеціалізованих фондах, але книги з цього зібрання існують.

Упродовж 1919–1922 рр. до складу фондів НБУВ (на той час ВБУ) надійшла або у повному складі, або частково ціла низка приватних бібліотек, які розчинились у загальному або в обмінно-резервному фонді. Так, були розформовані особові бібліотеки В. П. Науменка, Г. О. Афанасьєва, С. Т. Голубєва, І. В. Лучицького, Є. К. Трегубова та ін. Схожа доля спіткала найбільшу історикознавчу бібліотеку м. Києва початку 20-х років ХХ ст. – бібліотеку І історично-філологічного відділу ВУАН, у складі якої були приватні бібліотеки В. Б. Антоновича (як основа), В. Л. Модзалевського, В. С. Іконникова та бібліотеку ІІ соціально-економічного відділу ВУАН, література якої тривалий час була фактично схована від читачів у резервних книгосховищах Києва. Заключним моментом у вирішенні питання про розформування бібліотеки часто була наявність каталогу на приватне зібрання: якщо каталог існував, то книги розставлялися згідно з його шифрами, а якщо каталогу не було, вони оброблялись відповідно до актуальності їх тематики, до потенційних запитів масових читачів і розчинялись у загальному фонді, а решта накопичувалася в обмінно-резервному фонді. Принаймні так було в НБУВ.

Процес реконструкції деяких приватних бібліотек розпочався порівняно недавно у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Останніми десятиріччями книгозбірня проводить комплексні науково-практичні дослідження фондів, виявляючи примірники з цінних в історичному плані

колишніх приватних бібліотек (чи бібліотек інституцій), які свого часу були розформовані. Здійснюється реконструкція таких зібрань з метою відновлення історичної справедливості, з одного боку, та усвідомлення значення тих чи інших приватних зібрань як для характеристики історичної особи, яка їх збирала, з'ясування її творчості, інтересів, світогляду, культури, так і для розуміння історії науки, культури, видавничої та бібліотечної справи певної епохи загалом.

Важливі завдання в цьому напрямі виконує, створений у 1992 р. спеціалізований науковий підрозділ бібліотечних зібрань та історичних колекцій, який зберігає у своїх фондах понад 1 млн 27 тисяч примірників ретроспективних видань. Крім реконструкції розформованих колись бібліотек, фахівці відділу створюють електронні каталоги на історичні бібліотечні зібрання та колекції (у т. ч. приватні) і готують випуски відповідних довідників. Так випуск третій¹ презентує колекційні фонди родових та особових бібліотек з фондів НБУВ, у т. ч. їх фрагментів, що нині перебувають у стадії реконструкції, які потрапили до установи з 1920-х по 1992 р. Всі довідки чітко структуровані: подано інформацію про фондоутворювачів, дату й місце формування фонду, історичну довідку про книгозбірню, характеристику зібрання, хронологічні рамки видань, кількість фонду, основні мови видань, зовнішні ознаки колекції, її науково-довідковий апарат та джерела про неї.

З метою популяризації інформації про цілісні колекції та зібрання, зокрема і про приватні бібліотеки, що знаходяться у складі фондів НБУВ на основі програми ІРБІС 64 було створено Базу даних «Історико-культурні фонди НБУВ». Робота з формування цієї бази даних проводилась у тісній співпраці відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Інституту книгознавства і відділу програмно-технологічного забезпечення комп'ютерних мереж НБУВ, який надав необхідне програмне забезпечення, розробляв необхідні поля та підполя.

Для наповнення БД «Історико-культурні фонди» використовуються такі поля : у позиції Нижнє підполе **РЕЄСТР** :

Фондоутримувач: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Підрозділ: назву підрозділу вибираємо із запропонованих підполів : відділ бібліотечних зібрань та історичних колекцій.

¹ Історичні бібліотечні зібрання та колекції у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Вип. 3. Приватні (родові та особові) бібліотеки : довідник / авт. кол.: З. Б. Афанасьєва, Н. П. Бондар, О. М. Гуль, І. О. Гуржій, Л. В. Івченко, Г. І. Ковальчук, Т. С. Мяскова, Ю. К. Рудакова, І. О. Ціборовська-Римарович, С. О. Шульженко; упоряд. Т. С. Мяскова, відп. ред. Г. І. Ковальчук; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т книгознавства. Київ: НБУВ, 2024. 292 с. DOI 10.15407/r_nbuv.0004983

Зв'язані колекції: це поле наповнюється назвою колекції, в якій знаходяться книги з основного зібрання. Наприклад, журнали з приватної бібліотеки професора Київського університету С. П. Томашевського.

Назва колекції: вказуємо офіційну прийняту назву бібліотеки.

Тип колекції/зібрання: у підполі вибираємо необхідну позицію: Бібліотека. Зібрання. Колекція. – Бібліотека.

Характер колекції: тематична, видова, хронологічна, видавнича, особова, історичної установи, монастирська . – Особова.

Фондозасновник або колектив, або особа: у випадку введення інформації про приватну бібліотеку вибираємо поле: Фондозасновник особа та заповнюємо відповідні підполя : прізвище, ініціали; дати життя; титул, звання, посада тощо; примітка, різночитання прізвища; адреса.

Дати формування фонду: точну дату зазвичай встановити не можливо тому можна вказати навіть століття.

Місце формування фонду: можемо вибрати місто із запропонованого списку або додати своє.

Хронологічні рамки видань: наповнюємо це поле інформацією про хронологічні рамки добору матеріалів, що є у фонді приватної бібліотеки від початкового до кінцевого.

Обсяг фонду: подаються уніфіковані показники обчислення величини складових документного масиву приватної бібліотеки, зазвичай ця цифра вказана в таких документах, як Звірка фонду тощо. Фонди деяких приватних бібліотек постійно поповнюються книгами з ОРФ, тому можна написати після вказаної цифри, що бібліотека відкрита для поповнення.

Склад і зміст: у цьому полі можна подати короткий зміст складу фонду приватної бібліотеки.

Мовна характеристика: у цьому полі автоматично вибираємо з підполів мови видань наявних у фонді приватної бібліотеки. Видань на різних мовах може бути багато.

Зовнішні ознаки колекції (провенієнції): включає такі підполя *Коментар до ознаки колекції; тип провенієнції; типове місце розташування колекції; типовий текст; зображення (ілюстрація); наявність ознак інших колекцій; ключові слова.* Це поле є дуже важливим для заповнення, оскільки книги з будь-якого приватного зібрання мають ознаки, що вирізняють їх з-поміж інших (це може бути напис, автограф, печатка, наліпка, які свідчать про власника книг). Дуже часто у приватних зібраннях трапляються власницькі конволюти, які були поширені не тільки серед бібліофілів, але й серед науковців. Останні віддавали перевагу тематичному відбору документів для своїх особових бібліотек. Оскільки власницькі збірники-конволюти здебільшого конструвалися самими власниками (іноді

сторонніми особами) набула значного поширення практика виготовлення особової оправи. Це потрібно було для того щоб, по-перше, до складу конволют входили видання в м'якій палітурці; по-друге, для підтвердження власницької ідентифікації кожного документа. А для цього на корінці книги часто були відтиснені ініціали власника: наприклад на книгах з особової бібліотеки Д. Антоновича присутнє тиснення літер «Д. А».

Можна заповнювати кожне підполе у полі **Зовнішні ознаки колекції (провенієнції)** окремо, тим паче у підполі *Тип провенієнції* є автоматичний вибір : екслібрис; печатки, штампи; рукописні провенієнції; суперекслібриси. Щодо підполя зображення (ілюстрація) то можливості завантажити провенієнції там немає. Тому повертаємося вгору до підполя **ЗАВАНТАЖИТИ** і завантажуюмо відповідний файл певного розміру. Зображення з'являється у полі **ГАЛЕРЕЯ** (підполе Файл), зберігаємо, а у нижньому підполі додаємо текстове доповнення до зображення.

Останнє поле у підполі **РЕЄСТР** – додаткові відомості, де можна подати інформацію про приватну бібліотеку, яка не знайшла відображення в існуючих полях.

Нижнє підполе **ОСНОВНІ ВІДОМОСТІ** в середині містить поля аналогічні **РЕЄСТРУ**: але після поля **Місце формування фонду** знаходиться поле :

Інформаційна довідка про фондозасновника: це поле наповнюється короткою біографією засновника приватної бібліотеки.

Після чого йде поле **Місце зберігання**, яке зазвичай співпадає з підрозділом, в якому зберігається приватна бібліотека інформацію про яку ми вводимо.

Нижнє підполе **ДОДАТКОВІ ВІДОМОСТІ** містить такі нові підполя, необхідні для заповнення (ті поля, які ми заповнили раніше з'являються автоматично):

Історична довідка про фонд – тут розкриваємо основні етапи створення та побутування приватної бібліотеки.

Характеристика історико-культурного фонду: в цій рубриці більш детально характеризуємо склад приватної бібліотеки, вказуються систематичні розділи.

Довідковий апарат колекції: це поле створено для наповнення інформацією про каталоги. Воно ділиться на підполя залежно від типу каталогу за поданням інформації. **Каталоги**: вибираємо потрібну опцію: *Друковані каталоги; карткові каталоги; картотеки; електронні каталоги; бібліографічні бази даних*. **Назва каталогу** – тут вказуємо назву; **Інтернет посилання** (якщо є); **Найменування ББД**, де подається інформація про видання з приватної бібліотеки (зазвичай містить бібліографічний опис книг

та журналів – у відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій, ця БД має назву аналогічну з назвою відділу, в якому вони зберігаються.

Наступне нижнє підполе: **Деталізація тематичного складу**, де відкривається поле: **Окремі автори, твори** : тут відкриваються підполя тотожні з тими, з якими ми працюємо, вносячи інформацію (бібліографічний опис) про наявні у фонді книжки та журнали (*відділ фонду; довідка про відділ, автор (прізвище, ініціали); різночитання ім'я автора; 2-й автор (прізвище, ініціали); 3-й автор (прізвище, ініціали); назва; відомості про авторство: видання в якому опубліковано; вихідні дані; сторінки*).

Далі йде поле **Місця видань**, де автоматично відкриваються підполя з назвами міст.

У нижньому підполі **Персоналії**, відкриваються поля **Персоналії (особи)** і **Персоналії (колектив)**. Обираємо перше поле, яке зазвичай збігається з полем **Фондозасновник – особа** (з аналогічними підполями).

Нижнє підполе **Зовнішні ознаки колекції (провенієнції)** вже нами наповнено інформацією раніше.

Наступне нижнє підполе **Інформаційні джерела** містить поля: **Використані джерела та література; Бібліографічні джерела, каталоги; Публікації про примірники НБУВ**. Кожне з цих полів у середині містить підполя : *Автор (прізвище, ініціали); різночитання ім'я автора; 2-й автор (прізвище, ініціали); 3-й автор (прізвище, ініціали); назва; відомості про авторство: видання, в якому опубліковано; випуск частина; вихідні дані; сторінки; інтернет-адреса*.

Нижнє підполе **Автори** містить поле **Відомості про автора**, який або які вносили інформацію про приватне зібрання. Містить підполя, де додається така інформація про автора : *Прізвище; ім'я, по-батькові, інтернет-адреса персональної сторінки, відділ; посада*.

Метою запропонованих рекомендацій є допомога в здійсненні введення у науковий обіг інформації про приватні бібліотеки, що зберігаються у складі державних установ, мають меморіальну, історичну, антикварну, краєзнавчу цінність; а також вони є своєрідною «рекламою» приватних книжкових колекцій з метою популяризації не тільки таких бібліотек, але й осіб-фондоутворювачів, колишніх власників цих книгозбірень, пропагування культури збирання та дарування своїх особистих зібрань публічним бібліотекам, іншим установам.

БД «Історико-культурні фонди НБУВ» це не база, де міститься науково-бібліографічний опис кожного видання, а платформа для наповнення всебічною інформацією про цілісні бібліотечні колекції та зібрання, що зберігаються у складі фондів НБУВ, включаючи приватні бібліотеки з великими можливостями дистанційного вивчення фонду. Створення та наповнення інформацією цієї бази даних є важливим для оцінки Національного культурного надбання та Державної реєстрації книжкових пам'яток України.

IV. ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ

Указ Президента України

Про День міжнаціональної злагоди і культурного розмаїття

З метою зміцнення єдності і злагоди Українського народу, утвердження української національної та громадянської ідентичності, сприяння вільному розвитку культурного розмаїття корінних народів і національних меншин (спільнот) України, засвідчення поваги до їх внеску у відстоювання державного суверенітету і незалежності України, у збройну боротьбу з державою-агресором постановляю:

1. Установити в Україні День міжнаціональної злагоди і культурного розмаїття, який відзначати щорічно 21 травня.
2. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України

В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ

м. Київ

27 грудня 2024 року

№ 883/2024

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 3 грудня 2024 р. № 1385

Київ

Деякі питання надання громадянам України державної допомоги на придбання книг

Відповідно до статті 8-³ Закону України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити Порядок надання громадянам України державної допомоги на придбання книг, що додається.

2. Установити, що:

державна допомога на придбання книг надається громадянам України, які починаючи з 1 січня 2024 р. досягли 18-річного віку;

надання державної допомоги на придбання книг при народженні дитини здійснюється починаючи з 1 січня року, що настає за роком припинення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 р. № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні».

3. Внести до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті Українському інституту книги для підтримки книговидавничої справи та популяризації української літератури у світі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 638 (Офіційний вісник України, 2019 р., № 59, ст. 2023; 2020 р., № 73, ст. 2307; 2023 р., № 19, ст. 1085), зміни, що додаються.

4. Рекомендувати Національному банку встановити для акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» та банків України безоплатність надання послуг із здійснення банківських операцій в рамках програми надання громадянам України державної допомоги на придбання книг.

Прем'єр-міністр України
Інд. 73

Д. ШМИГАЛЬ

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 3 грудня 2024 р. № 1385

ПОРЯДОК

**надання громадянам України
державної допомоги на придбання книг**

1. Цей Порядок визначає умови та механізм реалізації програми надання громадянам України державної допомоги на придбання книг (далі – програма «Книга»).

2. Розмір державної допомоги на придбання книг (далі – допомога) становить 0,3 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня календарного року, в якому надається допомога, відповідно до частини п'ятої статті 8-3 Закону України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні».

3. Реалізація програми «Книга» здійснюється державною установою «Український інститут книги» (далі – Інститут) за рахунок коштів державного бюджету засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (далі – Портал Дія), зокрема з використанням мобільного додатка Порталу Дія (Дія).

4. Надання громадянам України допомоги здійснюється у межах видатків, передбачених МКСК на зазначену ціль у державному бюджеті на відповідний рік.

5. Допомога надається таким категоріям отримувачів:
громадянам України, які досягли 18-річного віку, – протягом одного року з дня досягнення відповідного віку;
одному з батьків або інших законних представників дитини – протягом одного року з дня її народження.

6. Допомога надається отримувачам за кожною підставою (громадянам України, які досягли 18-річного віку, та при народженні дитини (на кожному дитину окремо) одноразово.

7. Допомога може бути використана отримувачем виключно для придбання книжкових видань державною мовою у паперовій та/або електронній формі, у тому числі в аудіофайлах, видань для осіб з вадами зору, що доступні на ринку України, з урахуванням обмежень, встановлених статтею 28-1 Закону України «Про видавничу справу», та інформація про які міститься в електронному каталозі «Книжки на ринку».

З метою використання відомостей про книжкові видання, що пропонуються до придбання за програмою «Книга», розповсюджувач видавничої продукції

авторизується в електронному каталозі «Книжки на ринку» – автоматизованій інформаційно-аналітичній системі, що містить інформацію про книжкові видання, доступні на ринку України, у тому числі запропоновані видавцями для продажу, які забезпечують наповнення та своєчасне оновлення електронного каталогу «Книжки на ринку».

8. Оплата за книги здійснюється виключно у безготівковій формі з використанням віртуальної платіжної картки «єКнига» та/або її реквізитів.

9. Для отримання допомоги отримувачу необхідно:

1) установити мобільний додаток Порталу Дія (Дія) на електронному носії, критерії якого підтримують його використання, та пройти електронну ідентифікацію та автентифікацію;

2) обрати у мобільному додатку Порталу Дія (Дія) послугу «єКнига»;

3) відкрити поточний рахунок із спеціальним режимом використання «єКнига» для зарахування допомоги (далі – спеціальний рахунок) в одному з банків України, з яким Мінцифри укладено договір електронної інформаційної взаємодії (далі – банк);

4) подати заяву на отримання допомоги.

10. Заява на отримання допомоги формується засобами Порталу Дія, зокрема з використанням мобільного додатка Порталу Дія (Дія), у формі, зручній для сприйняття її змісту, та містить перелік таких відомостей:

1) для отримувачів, визначених абзацом другим пункту 5 цього Порядку: прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності);

дата народження;

реєстраційний номер облікової картки платника податків;

номер спеціального рахунка (за стандартом IBAN) та назва банку, в якому відкрито такий рахунок;

2) для отримувачів, визначених абзацом третім пункту 5 цього Порядку: прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) отримувача та ново-

народженої дитини;

дата народження отримувача та новонародженої дитини;

реєстраційний номер облікової картки платника податків отримувача;

серія та номер свідоцтва про народження дитини;

номер спеціального рахунка (за стандартом IBAN) та назва банку, в якому відкрито такий рахунок.

Після підтвердження отримувачем зазначених у заяві на отримання допомоги відомостей у мобільному додатку Порталу Дія (Дія) сформована отримувачем інформація про нього автоматично вноситься до переліку отримувачів державної допомоги на придбання книг (далі – перелік отримувачів програми «єКнига»), який ведеться Мінцифри та формується відповідно до пункту 25 цього Порядку.

Не підлягають внесенню до переліку отримувачів програми «ЄКнига» отримувачі, які мають намір повторно отримати допомогу з тих самих підстав та щодо яких відсутня інформація про незарахування допомоги за попередньою спробою.

Повідомлення про результати обробки запиту на отримання допомоги надходить отримувачу та відображається в мобільному додатку Порталу Дія (Дія).

Обробка персональних даних отримувачів здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про захист персональних даних».

11. Відкриття спеціального рахунка здійснюється банком відповідно до законодавства та нормативно-правових актів Національного банку.

12. Зарахування допомоги на спеціальний рахунок здійснюється банком, у якому відкрито такий рахунок.

13. Спеціальний рахунок не підлягає поповненню, крім випадків здійснення операцій з повернення суми оплати згідно з правилами платіжних систем.

Зняття готівкових коштів із спеціального рахунка та перерахування допомоги із спеціального рахунка на інші рахунки, крім рахунків розповсюджувачів видавничої продукції, що беруть участь у програмі «ЄКнига», в ході придбання книжкових видань отримувачами не допускається.

14. Отримувач протягом трьох місяців з дати зарахування допомоги має право на власний розсуд здійснити вибір книжкових видань відповідно до пункту 7 цього Порядку в межах розміру наданої допомоги.

15. Спеціальний рахунок закривається банком у такому разі:

1) без заяви отримувача через три місяці з дати зарахування допомоги;

2) за заявою отримувача в будь-який час;

3) за ініціативою банку через рік з дня відкриття спеціального рахунка за умови, що допомога на такий рахунок протягом зазначеного періоду не надходила.

16. Придбання отримувачами книжкових видань за рахунок допомоги здійснюється у розповсюджувачів видавничої продукції, які в установленому порядку внесені до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції та до переліку розповсюджувачів видавничої продукції, що забезпечують придбання громадянами книжкових видань за кошти державної допомоги (далі – перелік розповсюджувачів програми «ЄКнига»).

17. Інститут на власному офіційному веб-сайті розміщує оголошення про формування переліку розповсюджувачів програми «ЄКнига», в якому зазначаються організаційні, технічні умови, строки подання, форма заяви для внесення до переліку розповсюджувачів програми «ЄКнига», а також форма, періодичність та спосіб подання розповсюджувачами видавничої продукції

інформації про книжкові видання, придбані отримувачами за рахунок допомоги.

18. Перелік розповсюджувачів програми «єКнига» формується та затверджується наказом Інституту.

19. Для внесення до переліку розповсюджувачів програми «єКнига» розповсюджувач видавничої продукції повинен відповідати таким вимогам:

1) провадити господарську діяльність на території України відповідно до законодавства;

2) бути включеним до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції;

3) мати код категорії продавця, який встановлено еквайринговою установою (далі – еквайр) розповсюджувача видавничої продукції, – Merchant Category Code (далі – МСС-код) – з переліку сфер діяльності та кодів категорії продавця (Merchant Category Code) для розповсюджувачів видавничої продукції, визначеного в додатку 1;

4) мати Merchant ID (далі – MID-код) – унікальний ідентифікатор розповсюджувача видавничої продукції, виданий еквайром розповсюджувача видавничої продукції для платежів, що необхідно для ідентифікації розповсюджувача видавничої продукції під час здійснення платіжної операції у разі придбання книжкових видань отримувачами.

20. Для включення до переліку розповсюджувачів програми «єКнига» розповсюджувач видавничої продукції подає до Інституту заяву про внесення до переліку розповсюджувачів програми «єКнига» (далі – заява) у строк і спосіб, визначені в оголошенні Інституту. До заяви додаються:

відомості, необхідні для підтвердження інформації щодо внесення суб'єкта господарювання до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції, в порядку електронної інформаційної взаємодії;

засвідчені копії установчих документів розповсюджувача видавничої продукції або код доступу до результатів надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації, що надає доступ до копії статуту в електронній формі у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань;

переліки місць продажу книжкових видань (у тому числі спеціалізованих інтернет-магазинів для торгівлі книгами) із зазначенням їх поштових адрес (для спеціалізованих інтернет-магазинів для торгівлі книгами – адрес веб-сайтів), MID-кодів терміналів, встановлених у таких місцях продажу, та AcquirerID (код еквайра, що обслуговує дану торговельну точку).

У разі коли заяву та документи подано не в повному обсязі та/або вони неправильно оформлені, Інститут залишає заяву без руху та протягом п'яти робочих днів з дня її отримання надсилає розповсюджувачу видавничої

продукції письмове повідомлення про залишення заяви без руху, в якому зазначаються виявлені недоліки з посиланням на порушені вимоги, спосіб та строк усунення недоліків.

21. Інститут може вносити зміни до переліку розповсюджувачів програми «єКнига» протягом дії програми «єКнига» у такому разі:

1) включення до переліку розповсюджувачів програми «єКнига» на підставі поданих ними заяв не частіше ніж один раз на місяць;

2) виключення з переліку розповсюджувачів програми «єКнига» на підставі поданих заяв розповсюджувачів видавничої продукції або за рішенням Інституту у разі виявлення факту порушення вимог, встановлених цим Порядком;

3) у разі змін щодо місць продажу книжкових видань (у тому числі спеціалізованих інтернет-магазинів для торгівлі книгами) і кодів MID та/або AcquirerID.

22. Розповсюджувач видавничої продукції забезпечує:

1) технологічне рішення механізму продажу книжкових видань громадянам за рахунок допомоги;

2) продаж книжкових видань отримувачам виключно державною мовою у паперовій та/або електронній формі, у тому числі в аудіофайлах, видань для осіб з вадами зору з урахуванням обмежень, встановлених статтею 28-1 Закону України «Про видавничу справу»;

3) достовірність наданої інформації;

4) невідкладне інформування Інституту про зміни місць продажу книжкових видань (у тому числі спеціалізованих інтернет-магазинів для торгівлі книгами) і кодів MID та/або AcquirerID.

23. Інститут у порядку інформаційної, а у разі технічної можливості – в порядку електронної інформаційної взаємодії передає кожного робочого дня до Мінцифри перелік розповсюджувачів програми «єКнига», який містить такі відомості:

1) ідентифікатор розповсюджувача видавничої продукції: ідентифікаційний код юридичної особи згідно з ЄДРПОУ або реєстраційний номер облікової картки платника податків для фізичних осіб – підприємців;

2) AcquirerID;

3) MID-коди терміналів, встановлених у місцях продажу;

4) МСС-код розповсюджувача видавничої продукції.

Інститут забезпечує постійне оновлення переліку розповсюджувачів програми «єКнига» у разі внесення до нього змін, передбачених пунктом 21 цього Порядку.

Мінцифри передає перелік розповсюджувачів програми «єКнига» банкам та забезпечує його актуалізацію у разі подання Інституту.

24. Порушення розповсюджувачем видавничої продукції вимог, встановлених цим Порядком, є підставою для виключення його у поточному календарному році з переліку розповсюджувачів програми «ЄКнига».

25. Мінцифри щоденно, крім святкових та вихідних днів, формує та шляхом електронної інформаційної взаємодії подає до АТ «Ощадбанк» та шляхом інформаційної взаємодії, а у разі технічної можливості в порядку електронної інформаційної взаємодії – до Інституту перелік отримувачів державної допомоги на придбання книг з відомостями за попередню добу, сформований засобами Порталу Дія з накладеною кваліфікованою електронною печаткою технічного адміністратора Порталу Дія, за формою, наведеною у додатку 2. До переліку отримувачів програми «ЄКнига» додається текстовий файл з накладенням кваліфікованої електронної печатки технічного адміністратора Порталу Дія із зазначенням загальної суми допомоги та загальної кількості отримувачів за відповідну добу.

Інформаційна, а у разі технічної можливості – електронна інформаційна взаємодія між Інститутом, Мінцифри та технічним адміністратором Порталу Дія здійснюється відповідно до договору про інформаційну або електронну інформаційну взаємодію.

Перелік отримувачів програми «ЄКнига» формується окремо за кожною категорією отримувачів.

За період святкових та вихідних днів, а також у разі неможливості здійснення інформаційної взаємодії, а у разі технічної можливості – електронної інформаційної взаємодії Мінцифри окремо формує та подає до Інституту та АТ «Ощадбанк» перелік отримувачів програми «ЄКнига» з відомостями за визначений період, до якого додається текстовий файл з інформацією про загальну суму допомоги та загальну кількість отримувачів за відповідний період.

26. Технічний адміністратор Порталу Дія несе відповідальність за повноту та достовірність наданої до Інституту та АТ «Ощадбанк» інформації, зазначеної у пункті 25 цього Порядку.

27. Для здійснення виплат допомоги отримувачам Інститут формує на підставі отриманого від Мінцифри текстового файлу із загальною сумою допомоги та загальною кількістю отримувачів з урахуванням відповідних фактичних надходжень до небюджетного рахунка Інституту подання на перерахування коштів для виплати отримувачам державної допомоги на придбання книг згідно з додатком 3.

Інститут подає в орган Казначейства платіжну інструкцію на перерахування коштів з небюджетного рахунка Інституту на рахунок для зарахування коштів допомоги в АТ «Ощадбанк», відкритий на підставі договору про здійснення виплат в рамках програми «ЄКнига», що укладається між Інститутом та АТ

«Ощадбанк» (далі – рахунок АТ «Ощадбанк») для зарахування/перерахування на спеціальні рахунки, відкриті в одному з банків.

28. АТ «Ощадбанк» в установленому порядку протягом наступного операційного дня з дня отримання коштів зараховує/перераховує їх на спеціальні рахунки, відкриті в одному з банків, згідно з відомостями, зазначеними у пункті 25 цього Порядку.

Зарахування допомоги на спеціальний рахунок здійснюється банком, у якому відкрито такий рахунок, в установленому порядку не пізніше ніж протягом наступного операційного дня з дня отримання коштів на спеціальні рахунки виключно:

за умови збігу інформації про номер спеціального рахунка та реєстраційний номер облікової картки платника податків отримувача;

за відсутності інформації про смерть отримувача, набрання законної сили рішенням суду про визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;

за умови, що спеціальний рахунок на час зарахування коштів є відкритим;

за умови, якщо до відкритих у банку рахунків отримувачів не здійснюються заходи державного фінансового моніторингу відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», у разі ненадання отримувачем банку документів та відомостей, необхідних для здійснення ідентифікації такого отримувача, змісту та підстав здійснення фінансової операції у разі, коли операція містить ознаки такої, що згідно із законодавством у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму підлягає фінансовому моніторингу.

Незараховані суми коштів отримувачам не пізніше ніж протягом наступного операційного дня після надходження коштів повертаються банком із зазначенням причин їх незарахування на рахунок АТ «Ощадбанк», який не пізніше ніж протягом наступного операційного дня з дня їх повернення перераховує кошти на небюджетний рахунок Інституту.

29. АТ «Ощадбанк» не пізніше п'ятого операційного дня з дня перерахування коштів на його рахунок подає до Мінцифри інформацію про перерахування допомоги отримувачам та про повернення незарахованої допомоги, яка містить такі відомості:

прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності);

реєстраційний номер облікової картки платника податків;

номер спеціального рахунка (за стандартом IBAN);

сума перерахованої допомоги;

статус зарахування допомоги (у разі повернення – із зазначенням причини

повернення, зазначеної у платіжній інструкції на повернення коштів від банків).

АТ «Ощадбанк» подає зазначену інформацію Мінцифри з накладеною кваліфікованою електронною печаткою АТ «Ощадбанк» для її подальшої передачі Інституту.

30. З метою взаємодії між Інститутом, Мінцифри, АТ «Ощадбанк» та технічним адміністратором Порталу Дія укладаються договори про інформаційну взаємодію та/або електронну інформаційну взаємодію, якими регулюються питання щодо механізму та каналів інформаційного обміну.

31. Мінцифри та технічний адміністратор Порталу Дія укладають договір електронної взаємодії з банком виключно за умови проходження ним успішного тестування на відповідність технічним вимогам до підключення банків та порядку надання банківської послуги, визначених технічним адміністратором Порталу Дія.

Тестування проводиться у порядку, визначеному технічним адміністратором Порталу Дія.

32. На підставі переліку розповсюджувачів програми «єКнига», наданого банкам відповідно до пункту 23 цього Порядку, банки накладають технологічне обмеження на операції за спеціальними рахунками з використанням віртуальної платіжної картки «єКнига». Для авторизації транзакцій банки перевіряють МСС-код та MID-код розповсюджувачів видавничої продукції.

Якщо МСС-код та/або MID-код розповсюджувача видавничої продукції відсутній або не збігається з наданим в переліку розповсюджувачів програми «єКнига», операція за спеціальним рахунком блокується.

33. Плата за розрахунково-інформаційне обслуговування під час оброблення електронних розрахункових документів в рамках програми «єКнига» у системі електронних платежів Національного банку не стягується.

Послуги банку, пов'язані з відкриттям, закриттям та обслуговуванням спеціального рахунка, а також емісії та обслуговування віртуальних платіжних карток «єКнига» надаються безоплатно.

34. Банки щоденно, крім вихідних та святкових днів, подають Мінцифри інформацію про суми витрачених коштів отримувачами державної допомоги на придбання книг за формою, визначеною у додатку 4.

Мінцифри не пізніше ніж протягом наступного робочого дня надає Інституту інформацію, зазначену в абзаці першому цього пункту.

35. Допомога, зарахована на спеціальний рахунок, у разі смерті отримувача, набрання законної сили рішенням суду про визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим повертається банком на рахунок АТ «Ощадбанк», який не пізніше ніж протягом наступного операційного дня з дня їх повернення перераховує кошти на небюджетний рахунок Інституту.

36. У разі закриття спеціального рахунка відповідно до пункту 15 цього

Порядку на підставі договору, укладеного між отримувачем та банком, або після завершення дії програми «єКнига» невикористані кошти не пізніше ніж протягом наступного операційного дня повертаються банком на рахунок АТ «Ощадбанк» з обов'язковим зазначенням реквізитів спеціального рахунка, прізвища, власного імені, по батькові (за наявності), реєстраційного номера облікової картки платника податків отримувача та підстави повернення коштів.

37. АТ «Ощадбанк» не пізніше п'ятого операційного дня з дня перерахування коштів на його рахунок від банків відповідно до пунктів 35 та 36 цього Порядку подає інформацію Мінцифри про суми повернутої невикористаної допомоги, в якій містяться такі відомості:

- прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності);
- реєстраційний номер облікової картки платника податків;
- номер спеціального рахунка (за стандартом IBAN);

сума повернутої невикористаної допомоги із зазначенням причини повернення, зазначеної у платіжній інструкції на повернення коштів від банків.

АТ «Ощадбанк» подає зазначену інформацію Мінцифри з накладеною кваліфікованою електронною печаткою АТ «Ощадбанк» для подальшої її передачі Інституту.

38. Виплати допомоги здійснюються в межах наявного обсягу грошових коштів на небюджетному рахунку Інституту до його закриття.

Проведення виплат допомоги зупиняється у разі відсутності на небюджетному рахунку Інституту грошових коштів.

Проведення виплат допомоги поновлюється після поповнення небюджетного рахунку Інституту грошовими коштами.

39. Невикористані кошти для надання допомоги, які обліковуються на небюджетному рахунку Інституту, після завершення дії програми «єКнига» перераховуються на реєстраційний рахунок Інституту з подальшим їх поверненням до загального фонду державного бюджету.

40. МКСК за інформацією Інституту, отриманою від Мінцифри та АТ «Ощадбанк», інформує щомісяця до 10 числа Мінфін про використання коштів для виплати допомоги.

**ЗМІНИ,
що вносяться до Порядку використання коштів,
передбачених у державному бюджеті Українському інституту
книги для підтримки книговидавничої справи
та популяризації української літератури у світі**

1. Пункт 4 доповнити підпунктом 6-² такого змісту:
«6-²) реалізації програми надання громадянам України державної допомоги на придбання книг».
2. Доповнити Порядок пунктом 9-2 такого змісту:
"9-². За рахунок бюджетних коштів за напрямом, визначеним підпунктом 6-² пункту 4 цього Порядку, здійснюються витрати на реалізацію програми надання громадянам України державної допомоги на придбання книг засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг відповідно до Порядку надання громадянам України державної допомоги на придбання книг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2024 р. № 1385.

Інститут для виплати державної допомоги на придбання книг відкриває в органі Казначейства небюджетний рахунок групи 35 (далі – небюджетний рахунок).

Орган Казначейства на підставі наданої Інститутом платіжної інструкції в межах відкритих асигнувань на відповідну програму (напрямок) перераховує з реєстраційного рахунка Інституту, відкритого в органі Казначейства, кошти для виплати державної допомоги на придбання книг на небюджетний рахунок Інституту.

Орган Казначейства на підставі наданих Інститутом подання на перерахування коштів для виплати отримувачам державної допомоги на придбання книг згідно з додатком 3 до Порядку надання громадянам України державної допомоги на придбання книг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2024 р. № 1385, та платіжної інструкції перераховує з небюджетного рахунка Інституту, відкритого в органі Казначейства, кошти для виплати державної допомоги на придбання книг на рахунок для зарахування коштів допомоги в АТ «Ощадбанк», відкритий на підставі договору про здійснення виплат в рамках програми надання громадянам

України державної допомоги на придбання книг, що укладається між Інститутом та АТ «Ощадбанк».

3. У пункті 12 слова «відкриття рахунків» замінити словами «відкриття та закриття рахунків», а слова «облік зобов'язань» – словами «облік бюджетних зобов'язань».

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 30 травня 2025 р. № 632

Київ

**Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України
від 6 лютого 2019 р. № 72**

Кабінет Міністрів України **постановляє**:

Внести до постанови Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 р. № 72 «Про затвердження Державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні» (Офіційний вісник України, 2019 р., № 16, ст. 548) зміни, що додаються.

Прем'єр-міністр України
Інд. 28

Д. ШМИГАЛЬ

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 30 травня 2025 р. № 632

**ЗМІНИ,
що вносяться до постанови Кабінету Міністрів України
від 6 лютого 2019 р. № 72**

1. Пункт 1 постанови доповнити абзацом такого змісту:

«У період воєнного стану дотримання Державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні, затверджених цією постановою, на територіях, на яких ведуться бойові дії, включених до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого Міністерством розвитку громад та територій, для яких не визначена дата завершення бойових дій (дата припинення можливості бойових дій), здійснюється з урахуванням безпекової ситуації та спроможності забезпечення ефективного функціонування публічних бібліотек відповідними органами місцевого самоврядування або військовими адміністраціями».

2. У Державних соціальних нормативах забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні, затверджених зазначеною постановою:

1) у пункті 2 слово «районні», виключити;

2) доповнити Державні соціальні нормативи пунктом 31 такого змісту:

«3¹. У період воєнного стану з населених пунктів, які належать до територій, на яких ведуться бойові дії, включених до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого Мінрозвитку, для яких не визначена дата завершення бойових дій (дата припинення можливості бойових дій), публічні бібліотеки можуть бути переміщені на безпечну територію за рішенням відповідних органів місцевого самоврядування або військових адміністрацій»;

3) пункт 4 викласти в такій редакції:

«4. Зона обслуговування публічної бібліотеки може розповсюджуватися на окремий населений пункт, його частину або кілька населених пунктів за умови, що:

відстань від публічної бібліотеки до кожного з населених пунктів зони її обслуговування не перевищує 3 кілометри;

кількість населення, яке проживає у зоні обслуговування публічної

бібліотеки, не перевищує 2000 осіб – для публічних бібліотек, розташованих у населених пунктах, чисельність населення яких не перевищує 1000 осіб»;

4) у пункті 5:

в абзаці першому слова «(бібліотечний пункт, пересувна бібліотека тощо)» замінити словами – «бібліотечний пункт, пересувна бібліотека тощо»;

доповнити пункт абзацом такого змісту:

«Зона обслуговування бібліотечного пункту може розповсюджуватися на окремий населений пункт або його частину, а пересувної бібліотеки – на кілька населених пунктів, розташованих на території однієї або кількох територіальних громад»;

5) пункт 6 доповнити абзацом такого змісту:

«Пересувна бібліотека повинна бути доступна для населення одного населеного пункту не менше 3 годин на тиждень»;

6) пункт 8 викласти в такій редакції:

«8. У публічних бібліотеках для користувачів організуються пункти доступу до Інтернету»;

7) у пункті 9 слово «Мінкультури» замінити словом «МКСК»;

8) у назві розділу «Організація мережі публічних бібліотек у сільській місцевості» слова «у сільській місцевості» виключити;

9) пункти 15-17 викласти в такій редакції:

«15. В адміністративному центрі кожної територіальної громади має функціонувати не менше ніж одна публічна бібліотека.

16. У населених пунктах з кількістю жителів понад 500 осіб відкривається (функціонує) публічна бібліотека.

17. У населених пунктах з кількістю жителів, що не перевищує 500 осіб, публічна бібліотека може утворюватися (функціонувати) незалежно від кількості населення. У разі відсутності у таких населених пунктах публічної бібліотеки бібліотечне обслуговування населення забезпечує найближча публічна бібліотека відповідної територіальної громади»;

10) назву розділу «Організація мережі публічних бібліотек у містах та селищах міського типу» виключити;

11) пункти 18 і 19 викласти в такій редакції:

«18. У населених пунктах з кількістю жителів понад 10 000 осіб бібліотечне обслуговування організовується з розрахунку, щоб відстань між публічними бібліотеками була не менше ніж 3 кілометри. У розрахунок мережі публічних бібліотек у таких населених пунктах не включаються обласні бібліотеки, які функціонують у відповідному населеному пункті.

19. Мережа публічних бібліотек організовується з урахуванням пункту 4 цих Державних соціальних нормативів та чисельності населення згідно з додатком»;

12) у пункті 21 слово, «районні» виключити;

13) у додатку до Державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні:

у назві додатка слова «у містах та селищах міського типу» виключити;

у графі «Чисельність населення міста, селища міського типу (осіб)»:

у назві графи слова «міста, селища міського типу» замінити словами «населеного пункту»;

слово і цифри «Менше 5000» замінити цифрами «500–10000»;

цифри «5000» замінити цифрами «10000».

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 31 грудня 2024 р. № 1351-р

Київ

**Про схвалення Стратегії цифрового розвитку
інноваційної діяльності України на період до 2030 року
та затвердження операційного плану заходів
з її реалізації у 2025–2027 роках**

1. Схвалити Стратегію цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року, що додається.
2. Затвердити операційний план заходів з реалізації у 2025–2027 роках Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року (далі – операційний план), що додається.
3. Міністерству цифрової трансформації:
 - подавати щороку до 1 квітня Кабінетові Міністрів України звіт про стан виконання операційного плану;
 - разом з іншими центральними органами виконавчої влади розробити та подати до 1 грудня 2027 р. Кабінетові Міністрів України проект операційного плану на 2028–2030 роки з реалізації Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року.
4. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади забезпечити:
 - своєчасне виконання заходів, передбачених операційним планом;
 - подання щороку до 1 лютого Міністерству цифрової трансформації інформації про стан виконання операційного плану.

Прем'єр-міністр України

Д. ШМИГАЛЬ

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-p#Text>

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 25 березня 2025 р. № 374-р

Київ

**Про затвердження плану заходів на 2025–2026 роки
з реалізації Національної стратегії із створення
безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року**

1. Затвердити план заходів на 2025-2026 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (далі – план заходів), що додається.

2. Взяти до відома, що фінансування виконання плану заходів здійснюється за рахунок та в межах видатків, передбачених у державному та місцевих бюджетах на відповідний рік, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

3. Рекомендувати органам місцевого самоврядування забезпечити виконання плану заходів у межах своїх повноважень.

4. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, обласним, Київській міській державним адміністраціям (військовим адміністраціям), відповідальним за виконання плану заходів, забезпечити:

виконання плану заходів та внесення інформації про стан його виконання до програмного забезпечення «Система стратегічного планування, моніторингу та оцінки на основі принципів управління, орієнтованих на результат»;

подання Міністерству розвитку громад та територій інформації про стан виконання плану заходів для її узагальнення;

публікацію на офіційних веб-сайтах інформації про стан виконання плану заходів у формі відкритих даних.

5. Міністерству розвитку громад та територій забезпечити:

подання щороку до 25 січня Кабінетові Міністрів України узагальненої інформації про стан виконання плану заходів;

розгляд інформації про виконання плану заходів, внесеної до програмного забезпечення «Система стратегічного планування, моніторингу та оцінки на основі принципів управління, орієнтованих на результат»;

публікацію щокварталу до 25 числа наступного місяця на офіційному веб-сайті узагальненої інформації про стан виконання плану заходів.

Прем'єр-міністр України
Інд. 80

Д. ШМИГАЛЬ

ЗАТВЕРДЖЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 25 березня 2025 р. № 374-р

ПЛАН ЗАХОДІВ
на 2025–2026 роки з реалізації Національної стратегії
із створення безбар'єрного простору в Україні
на період до 2030 року

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-2025-%D1%80#Text>

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 28 березня 2025 р. № 293-р

Київ

Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках

1. Схвалити Стратегію розвитку культури в Україні на період до 2030 року (далі – Стратегія), що додається.

2. Затвердити операційний план заходів з реалізації у 2025–2027 роках Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року (далі – план заходів), що додається.

3. Визнати такими, що втратили чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України згідно з переліком, що додається.

4. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям (відповідним військовим, військово-цивільним адміністраціям – у разі їх утворення) забезпечити:

врахування положень Стратегії під час розроблення та виконання програмних документів;

виконання плану заходів у межах і за рахунок видатків, передбачених у державному та місцевих бюджетах на відповідний рік, а також за рахунок міжнародної технічної допомоги, інших джерел фінансування, не заборонених законодавством;

подання щороку до 1 квітня, починаючи з 2026 року, Міністерству культури та стратегічних комунікацій інформації про стан виконання плану заходів для її узагальнення.

5. Міністерству культури та стратегічних комунікацій забезпечити:

проведення моніторингу виконання плану заходів;

подання щороку до 1 червня, починаючи з 2026 року, Кабінетові Міністрів України звіту про хід реалізації Стратегії;

розроблення та подання до 1 грудня 2027 р. Кабінетові Міністрів України проекту операційного плану заходів з реалізації у 2028–2030 роках Стратегії.

6. Рекомендувати органам місцевого самоврядування враховувати положення Стратегії під час розроблення та виконання програмних документів на місцевому рівні та під час створення та погодження ініціатив щодо розвитку культури на відповідній території.

Прем'єр-міністр України
Інд. 80

Д. ШМИГАЛЬ

СХВАЛЕНО
розпорядженням
Кабінету Міністрів України
від 28 березня 2025 р. № 293-р

СТРАТЕГІЯ
розвитку культури в Україні на період до 2030 року

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2025-p#Text>

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 9 травня 2025 р. № 457-р

Київ

**Про затвердження плану заходів з реалізації
Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні
на 2025–2026 роки**

1. Затвердити план заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025–2026 роки, що додається.

2. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади за участю інших державних органів:

забезпечити виконання плану заходів, затвердженого цим розпорядженням, за рахунок та в межах видатків, передбачених у державному та місцевих бюджетах на відповідний рік, а також інших джерел, не заборонених законодавством;

подавати щороку до 1 грудня Міністерству цифрової трансформації інформацію про стан виконання плану заходів, затвердженого цим розпорядженням, для її узагальнення та подання Кабінетові Міністрів України.

Прем'єр-міністр України
Інд. 49

Д. ШМИГАЛЬ

ЗАТВЕРДЖЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 9 травня 2025 р. № 457-р

**ПЛАН ЗАХОДІВ
з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на
2025–2026 роки**

UR:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2025-%D1%80#Text>

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

16.04.2025

м. Київ

№ 131

Про історичну інституційну спадкоємність Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника (далі ЛННБУ імені В. Стефаника, Бібліотека) є одним із найбільших в Україні інформаційно-аналітичних і соціокультурних центрів, державним сховищем унікальних рукописних і друківаних пам'яток книжкової культури, творів зарубіжного та українського мистецтва, інших видів документів, у яких зосереджено інформаційний потенціал, що створюється в Україні та світі.

ЛННБУ імені В. Стефаника є однією з провідних науково-дослідних установ у галузях бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, пресознавства, архівознавства, мистецтвознавства, консервації та реставрації документів. Установа здійснює широкомасштабні дослідження української книги й періодики XVIII – початку XX ст., видає багатотомні науково-довідкові видання, численні бібліографічні покажчики, ґрунтовні наукові та науково-популярні праці. Бібліотека виконує функції науково-методичного центру для бібліотек установ Західного наукового центру НАН України і МОН України.

Універсальний за змістом, мовним, типово-видовим складом фонд Бібліотеки містить книги, періодичні та серіальні видання, карти, ноти, естампи, репродукції та інші види образотворчого мистецтва, рукописи, інкунабули, стародруки, документи на нетрадиційних носіях інформації і становить понад 8 млн одиниць зберігання. За обсягом фонду вона є другою в Україні і дев'ятою в Європі книгозбірнею.

У книгозбірні зберігається одне з найвагоміших у світі зібрань україніки – рукописні та друківані видання XI – початку XX ст.; унікальні колекції інкунабул (51 од. зб.), палеотипів (867 од. зб.) стародруків (близько 120 тис. од. зб.); особові архівні фонди XVIII–XX ст.; українська й іншомовна періодика XIX першої половини XX ст. (понад 3 млн од. зб.); картографічні видання XVI–XVIII ст. (понад 22 тис. од. зб.). Окрім того ЛННБУ імені В. Стефаника є єдиною в Україні книгозбірнею, у фонді якої зберігаються твори українського та світового мистецтва, гравюри, скульптури, рисунки, акварелі, фотографії, а також найбільша в Україні колекція нотних творів вітчизняних і зарубіжних композиторів (понад 500 тис. од. зб.).

Указом Президента України від 10 квітня 2008 року № 314/2008 Бібліотеці було надано статус національної.

У сучасних умовах особливої ваги набуває питання про роль Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника у збереженні та актуалізації наукових традицій розвитку бібліотечної справи в Україні.

Формальний відлік історії ЛННБУ імені В. Стефаника йде від 02 січня 1940 року, коли постановою Ради народних комісарів УРСР про організацію наукових установ у західних областях УРСР було створено Львівську філію Бібліотеки Академії наук УРСР. Ядро фондів книгозбірні було сформовано шляхом злиття громадських, приватних бібліотек та колекцій, які функціонували до 1939 року на західноукраїнських землях. Її основу склали унікальні книжкові та рукописні фонди і колекції, передусім ліквідованого радянською владою Наукового товариства Шевченка (далі НТШ) (близько 300 тис. томів, найбільша з-поміж інших колекцій збірка); Народного дому (150 тис. томів); книгозбірні закритого в 1940 році Студіону (заснованого на поч. ХХ ст. Андреем і Климентієм Шептицькими; понад 60 тис. томів); інші книжкові та рукописні зібрання ліквідованих у 1930–1940 роках численних культурно-просвітницьких та релігійних установ, закладів, організацій.

Найбільшою за кількістю фондів, неукраїнською бібліотекою, приєднаною до новоутвореної, була бібліотека Оссолінських, заснована 1817 року Юзефом Оссолінським. У 1939 році ця бібліотека нараховувала 330 тис. видань і понад 190 тис. книг і періодики; у 40-х роках ХХ ст. більшу частку бібліотеки Оссолінеум (понад 220 тис. од. зб.) було передано до Вроцлава (Польща), що стало основою для створення однойменної польської бібліотеки, яка сьогодні існує як Національний заклад ім. Оссолінських.

Разом з тим видається некоректним вести родовід ЛННБУ імені В. Стефаника власне як національної книгозбірні від часів, коли радянською владою було ліквідовано західноукраїнські національні установи та організації. Тим більше, що хоча у книжкових зібрань, які увійшли до фондів Львівської філії Бібліотеки Академії наук УРСР, і змінилася інституційна незалежність, проте вони продовжували функціонувати за нових умов і обставин, як, зрештою, і сама нова бібліотечна установа, що де-факто стала спадкоємицею Бібліотеки НТШ, яка за обсягом і цінністю фондів була найбільшим українським осередком Львова і Галичини перед Другою світовою війною.

Слід зазначити, що діяльність НТШ як наукової організації і його бібліотеки як провідної наукової українознавчої книгозбірні має непересічне історичне значення для української історії, науки та культури.

НТШ заснувало власну книгозбірню задля досягнення мети своєї діяльності – «...плекати та розвивати науку і штуку в українсько-руській мові,

зберігати та збирати всякі пам'ятки, старинности і предмети наукові України-Руси», як це було записано у Статуті товариства.

Важливим етапом розвитку Бібліотеки НТШ був її виступ 1901 року на запрошення Віденської академії наук до Міжнародної спілки академії і наукових товариств.

Вже у 1923 році Бібліотека НТШ налічувала майже 100 тис. томів, тут концентрувалися приватні книгозбірні видатних українців: Івана Франка, Володимира Лисевича, Олександра Кониського, Петра Крип'якевича, інших особистостей.

У міжвоєнний період Бібліотека НТШ стрімко розвивалась. У листопаді 1939 року вона нараховувала 270–280 тис. одиниць (частина фондів на той час залишалася некаталогізованою). Упродовж своєї діяльності до 1939 року товариство обмінювалося науковою продукцією з установами із понад 210 міст світу. Щорічна статистика надходжень до Бібліотеки НТШ наукової продукції засвідчує близько 100 різних наукових інституцій музеїв, видавництв і редакцій, від яких книгозбірня отримувала книжки і часописи.

Події вересня 1939 року перервали власне історію Бібліотеки НТШ. Її фонди разом із численними західноукраїнськими бібліотечними зібраннями стали основою Львівської філії Бібліотеки АН УРСР, що супроводжувалося непоправними втратами і розпорошенням фондів, ідеологічними критеріями їх формування, вилученням великих масивів документів і переміщенням їх до спецфонду.

З відновлення незалежності України у ЛННБУ імені В. Стефаника відродилися і набули актуалізації наукові традиції розвитку бібліотечної справи в Україні, сформовані свого часу в діяльності Бібліотеки НТШ.

З огляду на викладене, а також враховуючи клопотання Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника Західного наукового центру НАН України та МОН України та голови Наукового товариства імені Шевченка, Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Державної установи «Інститут Івана Франка НАН України», Львівського національного університету імені Івана Франка

Президія НАН України постановляє:

1. Схвалити діяльність Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника як історичної інституційної спадкоємиці традицій Бібліотеки наукового товариства імені Шевченка у Львові у збереженні та відтворенні історичної пам'яті, формуванні в сучасних умовах наукових засад розвитку бібліотечної справи в Україні.

2. На підставі п. 7.15.9 Статуту НАН України п. 4.23 Основних принципів діяльності наукової установи Національної академії наук України затвердити

скориговані основні напрями наукової діяльності Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника:

– теоретичні, методичні та історичні аспекти діяльності й розвитку бібліотечної справи, інституційна пам'ять та її основні треки, багаторівневі інноваційні форми розкриття історико-культурних бібліотечних фондів;

– модерні дослідницькі методики в царині наукового опрацювання та популяризації історико-культурної спадщини XI–XXI ст.;

– формування науково-інформаційних продуктів, поширення знань, науково-комунікаційна підтримка функціонування національного науково-дослідницького простору та розбудови суспільства знань.

3. Генеральному директору Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника В. В. Ферштею з урахуванням скорегованих основних напрямів наукової діяльності у місячний строк підготувати та подати на затвердження до НАН України нову редакцію статуту Бібліотеки.

4. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Відділення історії філософії і права НАН України (академік НАН України В. А. Смолій) та Науково-організаційний відділ Президії НАН України.

**Президент
Національної академії наук України
академік НАН України**

Анатолій ЗАГОРОДНІЙ

**В. о. головного вченого секретаря
Національної академії наук України
академік НАН України**

Вячеслав БОГДАНОВ

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ № 352

м. Київ

13.06. 2024 р.

**Про внесення змін до Положення
про використання об'єктів права
інтелектуальної власності в НАН України
щодо застосування ліцензій відкритого доступу**

З метою реалізації Положення про журнал відкритого доступу Національної академії наук України, затвердженого постановою Президії НАН України від 20.03.2024 № 127, а також застосування у діяльності наукових періодичних видань НАН України та наукових установ НАН України ліцензій відкритого доступу:

1. Внести до Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України, затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 16.01.2008 № 15 (зі змінами, внесеними розпорядженнями НАН України від 30.10.2008 № 622; від 01.03.2013 № 142, від 15.06.2015 № 430, від 17.05.2016 № 293, від 30.01.2020 № 69, від 05.07.2023 № 343) зміни, що додаються.

2. Керівникам наукових установ НАН України, що є видавцями наукових періодичних видань, заснованих НАН України та/або науковими установами НАН України, взяти до уваги, що з авторами наукових публікацій необхідно укладати:

– ліцензійний договір на використання твору, примірна форма якого затверджена постановою Президії НАН України від 23.06.2021 № 227, якщо у періодичних наукових виданнях не застосовуються ліцензії відкритого доступу;

– електронний ліцензійний договір приєднання на використання твору або ліцензійний договір на використання твору на умовах відкритого доступу, примірна форма яких наведена в додатках до цього розпорядження, якщо у періодичних наукових виданнях застосовують ліцензії відкритого доступу.

4. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на Науковоорганізаційний відділ Президії НАН України і Науково-видавничу раду НАН України.

**Президент
Національної академії наук України
академік НАН України**

Анатолій ЗАГОРОДНІЙ

**В.о.головного вченого секретаря
Національної академії наук України
академік НАН України**

Вячеслав БОГДАНОВ

до Положення про використання
об'єктів права інтелектуальної власності
в НАН України

**Примірний електронний ліцензійний договір
приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу**

1. Загальні положення

1.1. Цей документ являє собою пропозицію (оферту)
(*вказати назву наукової установи*) (надалі – Ліцензіат), що діє на підставі
Статуту та Положення про охорону прав інтелектуальної власності в НАН
України, затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 16.01.2008
№ 15, із змінами (далі – Положення), автору твору (далі – Ліцензіар) щодо
укладення електронного ліцензійного договору приєднання на використання
твору на умовах відкритого доступу (далі – Договір) в(*вказати
назву наукового періодичного видання*) (далі – Видання), що видається
.....(*вказати назву видавця – установи НАН України*).

Якщо твір створено у співавторстві, цей договір укладається одним із
співавторів від імені співавторів за їх письмовим дорученням, копія якого
подається Ліцензіату разом із укладанням цього Договору.

Цей електронний ліцензійний договір на використання твору на умовах
відкритого доступу укладається згідно зі статтями 48, 50, 51 Закону України
«Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон) та ст. 444, 1107 – 1110
Цивільного кодексу України та є ліцензійним договором відповідно до частини
другої ст. 50 Закону.

Відповідно до статей 634, 639, 641, 642 Цивільного кодексу України, в разі,
якщо особою, якій адресовано пропозицію укласти договір, здійснено акцепт
цієї оферти, договір вважається укладеним на умовах, визначених в оферті.

1.2. Сторони погоджуються, що цей Договір є договором приєднання в
розумінні ст. 634 Цивільного кодексу України і укладається в електронній
формі за допомогою інформаційно-комунікаційних систем шляхом приєднання
Ліцензіара до всіх його умов в цілому.

1.3. Сторони погоджуються, що:

– цей Договір укладається:

шляхом пропозиції Ліцензіата його укласти (оферти), що розміщена на
вебресурсі Видання, з якою Ліцензіар ознайомлений під час реєстрації кабінету
автора (авторського облікового запису) на вебресурсі Видання, та її прийняття
(акцепту) Ліцензіаром;

– відповідь Ліцензіара щодо прийняття (акцепту) пропозиції укласти Договір надається шляхом:

реєстрації Ліцензіаром кабінету автора Видання з зазначенням відомостей, що ідентифікують Ліцензіара, та

проставляння позначки «Так» перед словами «Проставляючи позначку перед словом «Так», Ліцензіар приймає (акцептує) пропозицію (оферту) Ліцензіата щодо укладання Електронного ліцензійного договору приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу у (зазначити назву наукового періодичного видання), що видається (зазначити назву видавця – установи НАН України).

2. Терміни

2.1. Терміни в цьому Договорі вжито у такому значенні:

Вебресурс видання – ідентифікована у мережі Інтернет сукупність інтегрованих засобів технічного і програмно-апаратного характеру, а також інформації, призначеної для мережевого оприлюднення і закріплених за одним доменом; може містити інформацію в текстовій, графічній і мультимедійній формі та має унікальну електронну адресу.

Відкритий доступ – надання онлайн-доступу до наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних користувачам із можливістю їх використання згідно з умовами ліцензій відкритого доступу.

Договір приєднання – договір, умови якого встановлені однією зі сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може запропонувати свої умови договору (ст. 634 ЦК України).

Дослідницькі дані – в цілях цього Договору – інформація на матеріальних носіях або в електронному вигляді (текстові записи, таблиці, графіки тощо), необхідна для підтвердження висновків і результатів досліджень у наукових публікаціях.

Інформація з обмеженим доступом – конфіденційна інформація, таємна та службова інформація (ст. 21 Закону України «Про інформацію», ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»), що включає державну таємницю, комерційну таємницю, ноу-хау тощо.

Інтерактивне надання доступу – поширення твору, дослідницьких даних у мережі Інтернет або інших інтерактивних мережах таким чином, щоб користувачі мали змогу отримати доступ до зазначених об'єктів з місця та у час, обрані ними індивідуально (з урахуванням ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та ст. 8 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право).

Ліцензія – в цілях цього Договору – односторонній правочин – дозвіл на використання певного об’єкта цивільних прав (інформація, твір тощо).

Ліцензія на використання об’єкта права інтелектуальної власності – вид правочину щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності – дозвіл на використання об’єкта права інтелектуальної власності (зокрема, наукової публікації), що надається іншій особі (ліцензіату) в певній обмеженій сфері.

Публічна ліцензія на використання твору – ліцензія на використання твору, що надається суб’єктом авторського права на визначених ним умовах. Особа, яка використовує твір на основі публічної ліцензії, зобов’язана дотримуватись визначених суб’єктом авторського права умов, на яких її було видано (ст. 444 ЦК України, ст. 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права»). У цілях цього Договору така ліцензія може мати також назву Ліцензія відкритого доступу на використання твору.

Ліцензія відкритого доступу на використання дослідницьких даних – односторонній правочин – дозвіл на використання дослідницьких даних. Односторонній правочин може створювати обов’язки для особи, яка його вчинила, та для інших осіб у випадках, встановлених законом, або за домовленістю з цими особами (ст. 202 ЦК України).

Ліцензії Creative Commons – ліцензії відкритого доступу, розроблені міжнародною некомерційною організацією Creative Commons, що застосовуються у міжнародній практиці для надання доступу до наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних, метаданих ¹.

Наукова публікація – в цілях цього Договору – твір (стаття, тези, доповіді, матеріали наукових заходів) наукового характеру, затверджений до друку вченою (науковою, науково-технічною, технічною) радою наукової установи або закладу вищої освіти, що пройшов процедуру наукового рецензування та редакційно-видавничого опрацювання, містить результати наукової, науково-технічної діяльності.

Похідний твір – результат творчої переробки іншого твору без завдання шкоди його охороні чи його творчий переклад на іншу мову (ст. 17 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Рукопис твору – в цілях цього Договору – рукопис наукового характеру у письмовій, електронній (цифровій) формі, який у вигляді наукової публікації передбачено подати для оприлюднення у науковому виданні, інформаційному ресурсі відкритого доступу, що не пройшов процедури наукового рецензування та редакційно-видавничого опрацювання і не оприлюднений.

¹ About CC Licenses. Creative Commons. URL: <https://creativecommons.org/about/cclicenses/>

3. Предмет договору

3.1. Ліцензіар надає Ліцензіату дозвіл на виготовлення та опублікування примірника Твору в електронній (цифровій) чи іншій формі у (назва Видання), що видається (зазначити назву видавця – установи НАН України), відповідно до правил публікації в (назва Видання), визначених Ліцензіатом.

Копію рукопису Твору в електронному (цифровому) вигляді Ліцензіар надає Ліцензіату разом з укладанням цього Договору.

Ліцензіар засвідчує, що ним не надано та не буде надано дозвіл на виготовлення та опублікування примірника Твору іншому видавцю; іншим особам не передані майнові права на Твір та іншим особам не надано ліцензії на використання Твору.

3.2. Ліцензіат здійснює редакційно-видавниче опрацювання рукопису Твору та доведення до загального відома публіки опублікованого Твору шляхом розміщення примірника опублікованого Твору в електронній (цифровій) формі на вебресурсі Видання та забезпечення інтерактивного надання доступу до Твору в мережі Інтернет або інших інтерактивних мережах.

3.3. Використання рукопису Твору під час редакційно-видавничого опрацювання Твору, опублікування Твору, а також використання опублікованого примірника Твору Ліцензіаром(ами) та користувачами здійснюється на умовах ліцензії відкритого доступу Creative Commons (далі – Ліцензія CC), вид якої визначений вид якої визначений Положенням про відкриту науку в НАН України, затвердженим розпорядженням Президії НАН України від 12.06.2024 №350, а саме (навести вид ліцензії CC згідно з рекомендаціями, викладеними у Додатку 4 до Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України, затвердженого розпорядження Президії НАН України від 16.01.2008 № 15 (зі змінами)):

.....
3.4. Способи використання Твору визначаються Ліцензією CC, зазначеною у п. 3.3 цього Договору.

3.5. Територією використання Твору є територія всіх країн світу.

3.6. Термін надання Ліцензії CC є терміном чинності майнових прав інтелектуальної власності на Твір.

3.7. Ліцензіат має право укладати субліцензійні видавничі договори щодо виготовлення та опублікування примірника Твору з іншими особами, якщо зазначене потрібне для опублікування Твору у Виданні, або для опублікування Твору в інших країнах.

4. Застереження

4.1. Ліцензіар заявляє, що:

а) рукопис Твору:

– є оригінальним, він (вони) є автором (співавторами) Твору;

– прочитано та схвалено всіма зазначеними у Договорі авторами. Лише дописувачі, якими зроблено значний внесок у рукопис, вказані як автори. Порядок зазначення авторів, вказаний у рукописі, був схвалений всіма авторами;

– не був раніше опублікований;

– не був поданий для розгляду у будь-який інший науковий журнал (видання), а також не буде подано для розгляду в інший науковий журнал (видання) під час розгляду Твору у Виданні; Твір не є доведеним до загального відома публіки до дати подання рукопису Твору до Видання;

– не містить інформації з обмеженим доступом – конфіденційної, таємної та службової інформації, зокрема державної таємниці, комерційної таємниці, ноу-хау;

– не містить голосливних або незаконних тверджень;

б) під час створення Твору Ліцензіар не порушив права інтелектуальної власності інших осіб. Якщо у Творі наведені твори (їх уривки), створені іншими особами, Ліцензіар здійснив використання таких творів із дотриманням законодавства і правил цитування;

в) якщо Твір є службовим твором, Ліцензіару надано його роботодавцем право укласти з видавцем ліцензійний договір на використання Твору з метою опублікування;

г) якщо роботодавцем Ліцензіара встановлено порядок розгляду службових творів перед їх оприлюдненням, Ліцензіаром погоджено у встановленому роботодавцем порядку можливість оприлюднення Твору;

д) конфлікт інтересів відсутній. Якщо конфлікт інтересів має місце, Ліцензіар зобов'язаний повідомити редакційній колегії Видання про будь-який приватний інтерес, який міг би вплинути на представлені результати або їх інтерпретацію.

5. Інші умови

5.1. Погоджений Ліцензіатом і Ліцензіаром примірник Твору, прийнятого до друку, є невід'ємним додатком до цього Договору.

5.2. Зміни Твору під час редакційно-видавничого опрацювання рукопису Твору здійснюються Ліцензіатом за погодженням з Ліцензіаром.

5.3. У випадку, якщо твір передбачено оприлюднити разом із посиланням на дослідницькі дані, потрібні для підтвердження наведених у творі результатів досліджень, Ліцензіар під час реєстрації кабінету автора Видання зазначає

гіперпосилання (цифровий ідентифікатор об'єкта (Digital Object Identifier) – далі doi) на такі дані в інформаційному ресурсі відкритого доступу.

5.4. У випадку наведення посилань на опублікований Твір Ліцензіар (співавтори Твору) наводить гіперпосилання на електронний примірник опублікованого Твору шляхом зазначення його doi, який надано Ліцензіатом для опублікування Твору.

5.5. Якщо вид ліцензії, вказаний у п. 3.3 цього Договору, не передбачає надання права розповсюджувати похідні твори, редакційна політика Видання може містити правила розповсюдження перекладу Твору іншими мовами, ніж мова, якою опубліковано Твір, а також Ліцензіат має право надати публічну ліцензію на розповсюдження перекладу Твору або укласти субліцензійні договори щодо розповсюдження перекладу Твору.

5.6. Якщо вид ліцензії, вказаний у п. 3.3 цього Договору, передбачає використання Твору з некомерційною метою, у разі отримання Ліцензіатом запитів від осіб щодо використання Твору з комерційною метою Ліцензіат має право укладати з зазначеними особами субліцензійні договори щодо використання Твору з комерційною метою.

5.7. Цей договір має безоплатний характер за винятком випадку, коли для опублікування Твору у виданнях, що видаються в інших країнах, чи іншому використанні Творів договорами між Ліцензіатом з видавцями, іншими особами передбачається виплата винагороди за використання Твору. Умови та порядок виплати такої винагороди Ліцензіару визначаються додатковою угодою до цього Договору.

5.8. У примірнику опублікованого Твору у знаку авторського права зазначається Ліцензіат – видавець Твору та/або видавець Твору, якому установа НАН України на підставі субліцензійного видавничого договору надала право опублікування твору та право зазначати видавця після знака авторського права.

5.9. Ліцензіар і Ліцензіат визначають, що відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» використання у Творі творів (їх уривків) інших осіб є можливим у випадках:

- вільного використання творів з метою цитування та інших випадках, визначених статтями 22–28 Закону України «Про авторське право і суміжні права»;
- використання творів, до яких надано доступ за ліцензією відкритого доступу, відповідно до умов цієї ліцензії;
- отримання дозволу на використання творів на підставі ліцензійного договору, інших правочинів.

5.10. Якщо Ліцензіатом отримано заяву про припинення порушення авторського права у творі, дії Ліцензіата визначаються відповідно до ст. 56

«Порядок припинення порушень авторського права і суміжних прав з використанням мережі Інтернет» Закону України «Про авторське право і суміжні права».

5.11. Якщо Ліцензіатом отримано заяву щодо наведення у Творі інформації з обмеженим доступом, дії Ліцензіата визначаються чинним законодавством.

5.12. Сторони визначають, що у випадку створення Твору співавторами Ліцензіар є єдиною контактною особою для видавничо-редакційного опрацювання Твору і несе відповідальність за взаємодію з іншими співавторами щодо опрацювання Твору під час підготовки до опублікування.

6. Захист персональних даних

6.1. Порядок обробки та захисту отриманих у процесі виконання умов цього Договору персональних даних і заходи щодо забезпечення безпеки персональних даних визначені політикою Видання щодо використання персональних даних, розміщеною для ознайомлення на вебресурсі Видання.

6.2. Перелік персональних даних Ліцензіара, до яких надається відкритий доступ та які входять до метаданих, визначений політикою Видання щодо використання персональних даних. Ліцензіар вказує їх під час реєстрації кабінету автора на вебресурсі Видання.

6.3. Ліцензіар засвідчує, що він у належній формі та в повному обсязі ознайомлений з умовами використання персональних даних, визначених політикою Видання (про мету збору персональних даних, склад і зміст цих персональних даних, осіб, яким можуть бути передані персональні дані тощо), а також ознайомлений із своїми правами, визначеними Законом України «Про захист персональних даних».

6.4. Ліцензіар, проставляючи відмітку «Так» щодо прийняття (акцепту) пропозиції укласти цей Договір під час реєстрації кабінету автора Видання:

– засвідчує, що він ознайомлений з умовами використання персональних даних, визначених політикою Видання;

– надає добровільну згоду на обробку своїх персональних даних у зв'язку з укладанням та виконанням цього Договору;

– надає дозвіл на поширення своїх персональних даних, визначених політикою Видання, на умовах відкритого доступу.

7. Відповідальність сторін

7.1. Сторони зобов'язуються належним чином виконувати умови цього Договору.

7.2. Ліцензіар (співавтори) несе відповідальність за порушення авторського права, прав на інформацію, розголошення інформації з обмеженим доступом.

8. Порядок вирішення суперечок

8.1. Всі суперечки, які можуть виникати між Сторонами, будуть розв'язуватися шляхом переговорів на основі чинного законодавства України та звичаїв ділового обігу.

8.2. За неможливості урегулювання спірних питань у процесі переговорів спори вирішуються у судовому порядку відповідно до чинного законодавства України.

9. Строк дії Договору та умови його припинення

9.1. Договір є чинним з дати його укладання та укладається на строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на Твір.

У випадку, якщо Договір укладено, проте за результатами рецензування Твір не було прийнято до опублікування – договір вважається розірваним з дати направлення Ліцензіатом на адресу електронної пошти Ліцензіара повідомлення про неприйняття Твору до опублікування.

9.2. Дія цього Договору може бути достроково припинена:

9.2.1. За взаємною згодою Сторін;

9.2.2. За рішенням суду;

9.2.3. Ліцензіатом у разі порушення Ліцензіаром умов цього Договору;

9.2.4. З ініціативи однієї зі Сторін з обов'язковим попередженням іншої Сторони у письмовій формі не пізніше, як за 15 (п'ятнадцять) календарних днів до дати розірвання Договору;

9.2.5. З ініціативи Ліцензіара у випадку, якщо він не погоджується зі змінами умов Договору, що вносяться Ліцензіатом в порядку, визначеному розділом 10 цього Договору. Ліцензіар протягом 5 (п'яти) робочих днів з дня оприлюднення Ліцензіатом інформації про зміни умов Договору на вебресурсі Видання має направити Ліцензіату повідомлення про припинення Договору. Дія Договору в такому випадку вважається припиненою з дня набрання чинності відповідних змін до Договору.

9.2.6. Ліцензіатом у разі неприйняття Твору до опублікування за результатами рецензування Твору.

10. Внесення змін до Договору

10.1. Ліцензіат вправі в односторонньому порядку вносити зміни в цей Договір, зокрема шляхом викладення в новій редакції Договору, які набувають чинності з дня розміщення їх на вебресурсі Видання.

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ № 530

м. Київ

26.09.2024

**Про план утвердження гендерної
рівності та недискримінації в
Національній академії наук України**

З метою утвердження гендерної рівності, запобігання дискримінації за статтю та протидії гендерному насильству та відповідно до рішення Європейської комісії від 31.03.2021 № 1940;

1. Затвердити план утвердження гендерної рівності та запобігання дискримінації за статтю в Національній академії наук України, що додається.

2. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на в. о. головного ученого секретаря НАН України академіка НАН України В. Л. Богданова.

**Президент
Національної академії наук України
академік НАН України**

Анатолій ЗАГОРОДНІЙ

**В.о.головного вченого секретаря
Національної академії наук України
академік НАН України**

Вячеслав БОГДАНОВ

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

НАКАЗ

25.07.2023 № 400

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
09 серпня 2023 р.
за № 1347/40403

**Про затвердження Переліку державних установ,
закладів культури, інших організацій,
яким надається право проведення державної експертизи
культурних цінностей**

{Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури
та інформаційної політики № 428 від 12.08.2023}

Відповідно до статті 10 Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», підпункту 115 пункту 4 Положення про Міністерство культури та інформаційної політики України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2019 року № 885, пункту 5 Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2003 року № 1343, **НАКАЗУЮ:**

1. Затвердити Перелік державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей, що додається.

2. Державним установам, закладам культури, іншим організаціям згідно з Переліком державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей, затвердженим цим наказом:

*{Абзац перший пункту 2 із змінами, внесеними згідно з Наказом
Міністерства культури та інформаційної політики № 428 від
12.08.2023}*

1) проводити державну експертизу культурних цінностей відповідно до Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2003 року № 1343;

2) затвердити персональний склад працівників, які безпосередньо проводитимуть державну експертизу культурних цінностей;

3) у місячний строк з дня набрання чинності цим наказом надати Міністерству культури та інформаційної політики України копію наказу про затвердження персонального складу працівників, які безпосередньо проводитимуть державну експертизу культурних цінностей;

{Підпункт 3 пункту 2 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури та інформаційної політики № 428 від 12.08.2023}

4) у разі внесення змін до персонального складу працівників, які безпосередньо проводитимуть державну експертизу культурних цінностей, інформувати Міністерство культури та інформаційної політики України у десятиденний строк після внесення таких змін;

5) щороку до 01 лютого надавати Міністерству культури та інформаційної політики України для узагальнення звіт про проведення державної експертизи культурних цінностей за формою згідно з додатком до цього наказу.

3. Департаменту культурної спадщини (Томин М.М.) забезпечити в установленому порядку подання цього наказу на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України.

4. Визнати такими, що втратили чинність, накази Міністерства культури України:

від 31 березня 2017 року № 267 «Про затвердження Переліку державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 24 квітня 2017 року за № 529/30397;

від 06 жовтня 2017 року № 1006 «Про внесення змін до Переліку державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27 жовтня 2017 року за № 1317/31185.

{Абзац третій пункту 4 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури та інформаційної політики № 428 від 12.08.2023}

5. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

6. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Чуєву К. Є.

Заступник Міністра	Г. Григоренко
ПОГОДЖЕНО:	
Міністр юстиції України	Д. Малюська
Голова Державної архівної служби України	А. Хромов
Міністр внутрішніх справ України	І. Клименко
Міністр оборони України	О. Резніков
Міністр освіти і науки України	О. Лісовий
Президент Національної академії наук України академік НАН України	А. Загородній

**Перелік
державних установ, закладів культури, інших організацій,
яким надається право проведення державної експертизи
культурних цінностей**

IV. Рукописні книги та друковані видання

- 25. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника.
- 29. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1347-23#Text>

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

НАКАЗ

13.06.2024 № 428

**Про затвердження Методичних рекомендацій
щодо організаційної діяльності з питань безбар'єрності,
гендерної рівності та ментального здоров'я на підприємствах,
в установах і організаціях, які належать до сфери управління
Міністерства культури та інформаційної політики України**

З метою забезпечення організаційної діяльності з питань безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я на підприємствах, в установах і організаціях, що належать до сфери управління Міністерства культури та інформаційної політики України, створення умов для ефективної взаємодії з питань, пов'язаних з реалізацією положень Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року 366, Національної стратегії подолання гендерного розриву в оплаті праці в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2023 року № 815, та в межах повноважень, визначених Положенням про Міністерство культури та інформаційної політики України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2019 року № 885, **НАКАЗУЮ**:

1. Затвердити Методичні рекомендації щодо організаційної діяльності з питань безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я на підприємствах, в установах і організаціях, що належать до сфери управління Міністерства культури та інформаційної політики України.

2. Управлінню комунікацій (Самойленко С. Г.) забезпечити оприлюднення цього наказу на офіційному вебсайті Міністерства культури та інформаційної політики України.

3. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Т. в. о. Міністра

Ростислав КАРАНДЄЄВ

**Методичні рекомендації
щодо організаційної діяльності з питань безбар'єрності,
гендерної рівності та ментального здоров'я на підприємствах,
в установах і організаціях, що належать до сфери управління
Міністерства культури та інформаційної політики України**

I. Загальні положення

1. Ці Методичні рекомендації розроблені з метою покращення організаційної діяльності з питань безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я на підприємствах, в установах і організаціях, що належать до сфери управління Міністерства культури та інформаційної політики України (далі – заклади, що належать до сфери управління МКІП).

2. Метою цих Методичних рекомендацій є формування єдиного підходу до організації діяльності з питань безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я у закладах, що належать до сфери управління МКІП та створення умов для спільної взаємодії з питань, пов'язаних з реалізацією положень Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 366-р, та Національної стратегії подолання гендерного розриву в оплаті праці в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2023 року № 815.

3. Ці Методичні рекомендації мають інформаційний та роз'яснювальний характер і рекомендуються до застосування працівниками закладів, що належать до сфери управління МКІП.

4. У закладах, що належать до сфери управління МКІП, з метою забезпечення організації діяльності з питань безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я, рекомендується офіційно визначити з числа працівників відповідальну особу з питань безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я (далі – Відповідальна особа).

5. Рекомендується закладам, що належать до сфери управління МКІП, розробити та затвердити власні положення про організацію діяльності Відповідальної особи.

6. Рекомендується в положеннях про організацію діяльності Відповідальної особи визначити наступні основні завдання, а саме:

консультування і внесення керівнику закладу, що належить до сфери

управління МКІП, в межах компетенції, пропозицій щодо можливих заходів, що сприятимуть впровадженню політики безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я;

надання методичної та консультаційної допомоги з питань безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я працівникам закладу, що належить до сфери управління МКІП;

організація проведення для працівників закладу, що належить до сфери управління МКІП, конференцій, семінарів, нарад з питань безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я;

орієнтування в своїй роботі на дотримання положень Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р, Національної стратегії подолання гендерного розриву в оплаті праці на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2023 р. № 815, Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінетом Міністрів України від 12.08.2022 № 752, а також Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?»;

врахування у роботі закладу, що належить до сфери управління МКІП, принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

проведення у закладі, що належить до сфери управління МКІП, гендерних аудитів, розроблення заходів та планів, спрямованих на впровадження політики безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я;

підготовка для керівника закладу, що належить до сфери управління МКІП, тематичних та аналітичних доповідей, доповідних записок, рекомендацій з питань забезпечення в межах закладу політики безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я;

здійснення інформаційно-комунікаційної діяльності серед працівників закладу, що належить до сфери управління МКІП, спрямованої на формування гендерної культури, запобігання та протидію насильству за ознакою статі, покращення ментального здоров'я та філософії суспільства без обмежень.

7. Відповідальним особам рекомендується підвищувати свій кваліфікаційний рівень шляхом самоосвіти, участі у спеціалізованих/тематичних тренінгах, семінарах, наукових конференціях, спільних засіданнях тематичних груп.

8. Визначеним Відповідальним особам з метою виконання покладених на них завдань рекомендується взаємодіяти з відділом політики безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я МКІП.

9. З метою проведення аналізу про стан впровадження у закладах, що належать до сфери управління МКІП, політики з питань безбар'єрності,

гендерної рівності та ментального здоров'я рекомендується Відповідальним особам подавати до відділу політики безбар'єрності, гендерної рівності та ментального здоров'я МКІП раз на півріччя до 5 числа місяця наступним за звітним періодом інформацію про результати своєї діяльності.

II. Рекомендовані матеріали для використання в роботі

10. У своїй роботі рекомендується використання Відповідальною особою «Довідника безбар'єрності».

Використання Відповідальною особою основних понять, спеціалізованої термінології та стандартів безбар'єрного простору, що містяться в «Довіднику безбар'єрності» (далі – Довідник), забезпечує систематизацію роботи в цій сфері, підвищує ефективність комунікації між різними учасниками процесу щодо безбар'єрності. Розуміння та використання термінології, визначеної в Довіднику, сприяє уніфікації та стандартизації комунікації, що є важливим аспектом у роботі з питань політики безбар'єрності та недискримінації.

Посилання: <https://bf.in.ua/>

11. З метою оцінювання стану забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у закладах, що належить до сфери управління МКІП, рекомендується проводити гендерний аудит з урахуванням методичних рекомендацій щодо проведення гендерного аудиту, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 09.08.2021 р. № 448 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо проведення гендерного аудиту підприємствами, установами та організаціями».

Посилання: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0448739-21#Text>

12. Рекомендується використання Відповідальною особою «Гайд безбар'єрних подій».

Практичний посібник «Гайд безбар'єрних подій» про те, як зробити будь-яку подію як онлайн-, так і офлайн-формати безбар'єрною. В ньому докладно описано планування подій – від комунікації до інтер'єру.

Посилання: <https://bf.in.ua/hajd-bezbar-iernykh-iventiv/>

13. Рекомендується ознайомлення Відповідальною особою з освітнім серіалом «Безбар'єрна грамотність» на порталі Дія. Цифрова освіта.

Освітній серіал «Безбар'єрна грамотність» може стати ключовим інструментом з підвищення рівня усвідомлення питань безбар'єрності та недискримінації серед широкого загалу.

Посилання: <https://osvita.diiia.gov.ua/courses/barrier-free-literacy>

14. Рекомендується використання Відповідальною особою рекомендацій щодо викладення інформації суб'єктами владних повноважень у форматах, що забезпечують доступність її сприйняття (далі – рекомендації), схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.11.2023 р. № 1046.

Використання рекомендацій відіграє важливу роль для поінформування населення спрощеною та доступною мовою. Рекомендації сприяють створенню суспільства, де кожна людина почуває себе впевнено, а інформація, що надається закладами, що належать до сфери управління МКІП, – зрозумілою.

Посилання: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1046-2023-%D1%80#Text>

15. Рекомендується використання Відповідальною особою довідника «Базові навички турботи про себе та інших».

У довіднику йдеться про основні механізми подолання надмірного стресу в контексті війни.

Посилання: <https://bbu.org.ua/bazovi-navichki-turboti-pro-sebe-ta-inshih-dovidnik/>

16. Рекомендується ознайомлення Відповідальною особою з інструментом самопомоги ініціативи ВООЗ QualityRights «Планування людино-орієнтованого процесу відновлення психічного здоров'я та благополуччя».

Цей інструмент орієнтований на трансформування послуг та просування прав осіб з інвалідністю внаслідок психосоціальних, інтелектуальних та когнітивних порушень.

Посилання: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/361137/WHO-EURO-2022-36393-36393-63696-ukr.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

17. Рекомендується використання Відповідальною особою «Аптечки психологічної самопомоги».

Довідник «Аптечка психологічної самопомоги» – це збірка практичних вправ і технік для подолання тривоги та стресу, а також корисних порад про те, як піклуватися про власне психічне здоров'я та як підтримати близьких.

Посилання: <https://howareu.com/materials/zavantazhui-aptechku-psykholohichnoi-samodopomohy>

18. Рекомендується ознайомлення Відповідальною особою з посібником «Перша психологічна допомога: посібник для працівників на місцях».

Використання цих матеріалів буде корисним як для тих, хто безпосередньо працює з людьми, які пережили стресові ситуації, так і для тих, хто хоче дізнатися більше про надання першої психологічної допомоги.

Посилання: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/44615/9786176150787-ukr.pdf;jsessionid=9981538F2D8728A64D06B9CA1F596A51?sequence=72>

**Начальник відділу політики
безбар'єрності, гендерної рівності
та ментального здоров'я**

Лєся ХЕМРАЄВА

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

Н А К А З

15.07.2024 № 486

**Про створення Офісу підтримки відновлення
при Міністерстві культури та інформаційної політики України**

Відповідно до статті 14 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», Положення про Міністерство культури та інформаційної політики України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2019 року № 885 (зі змінами), з метою посилення роботи Міністерства культури та інформаційної політики України за одним із пріоритетних для країни напрямків – відновлення зруйнованої внаслідок збройної агресії Російської Федерації інфраструктури та об'єктів культурної спадщини **НАКАЗУЮ**:

1. Утворити Офіс підтримки відновлення при Міністерстві культури та інформаційної політики України.
2. Затвердити Положення про Офіс підтримки відновлення при Міністерстві культури та інформаційної політики України, що додається.
3. Управлінню комунікацій (Самойленку С. Г.) забезпечити оприлюднення цього наказу на офіційному вебсайті МКІП у строк не пізніше 3 робочих днів з дня прийняття цього наказу.
4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра з питань європейської інтеграції Шевченка Т. С.

Т. в. о. Міністра

Ростислав КАРАНДЄЄВ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства культури
та інформаційної політики України
від 2024 року № 486

ПОЛОЖЕННЯ
про Офіс підтримки відновлення при Міністерстві культури
та інформаційної політики України

1. Офіс підтримки відновлення при Міністерстві культури та інформаційної політики України (далі – Офіс) є консультативно-дорадчим органом Міністерства культури та інформаційної політики України, який утворений з метою посилення роботи Міністерства культури та інформаційної політики України щодо відновлення сфери культури.

2. Офіс у своїй діяльності керується Конституцією, законами України, указами Президента України, постановами Верховної Ради України, актами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства культури та інформаційної політики України та цим Положенням.

3. Основними завданнями Офісу є:

сприяння відновленню сфери культури в Україні;
надання консультаційно-аналітичної підтримки МКІП у реалізації коротко, середньо- та довгострокових проектів відновлення в сфері культури;
напрацювання стратегічного бачення щодо відновлення сфери культури в Україні;

підготовка пропозицій з метою вдосконалення національного законодавства у сфері оцінки та документування збитків сфери культури внаслідок збройної агресії Російської Федерації;

визначення та надання рекомендацій МКІП щодо впровадження єдиного підходу до відновлення зруйнованих закладів культури з урахуванням найкращих міжнародних практик, стандартів якості та керівних принципів, а також специфічних вимог до територій, що охороняються Конвенцією про охорону всесвітньої спадщини;

підтримка МКІП у впровадженні інноваційних цифрових інструментів в сфері відновлення культури, включаючи доступність інформації про Бі-індикатори пошкодження та руйнування об'єктів культурної спадщини та інфраструктури України на вебсайті МКІП.

4. Офіс відповідно до покладених на нього завдань:

надає МКІП пропозиції щодо можливостей розбудови спроможності закладів культури та освітніх закладів сфери культури, відновлення людського

капіталу та надання культурних послуг відповідно до сучасних високоякісних стандартів;

забезпечує покращення комунікації, зокрема привернення уваги до питань відновлення сфери культури у національному та міжнародному інформаційному просторі;

надає пропозиції МКІП (шляхом розробки індикаторів та методологій) щодо ефективної оцінки впливу російського вторгнення на культурний сектор, зокрема розробляє та проводить комплексне дослідження, а також використання аналізу даних, експертних інтерв'ю та тематичних досліджень для забезпечення багатогранної оцінки;

забезпечує підтримку МКІП в інтеграції та наданні технічної допомоги для досягнення Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР) в Україні за допомогою різноманітних заходів (наприклад, збір, обробка та управління даними; надання пропозицій щодо розробки політики; розбудова потенціалу, забезпечення видимості культури в національних та міжнародних звітах та планах);

забезпечує підтримку МКІП у співголовуванні у тематичних робочих групах, створених у рамках розробки Плану дій у сфері культури в Україні (серпень 2023 р.), зокрема, шляхом забезпечення регулярного оновлення зазначеного Плану дій, поширення відповідної інформації та надання пропозицій щодо покращення координації між МКІП та іншими міжнародними та національними партнерами щодо розробки культурної політики та підтримки відновлення культурного сектору, врегулювання виявлених потреб та прогалин, визначення політик та стратегій, пріоритетних дій;

готує пропозиції щодо стратегії розбудови спроможності закладів культури та освіти сфери культури, людського капіталу та поступового відновлення надання культурних послуг відповідно до сучасних високоякісних стандартів;

надає юридичні консультації, готує пропозиції щодо прийняття нових та/або внесення змін до чинних нормативно-правових актів з питань відновлення в сфері культури; співпрацює з командою МКІП та медіа з метою розробки та поширення ефективних пропагандистських та комунікаційних повідомлень щодо відновлення та розвитку сфери культури;

готує пропозиції МКІП щодо потенційних джерел та механізмів фінансування проектів відновлення сфери культури; забезпечує візуалізацію ВІ показників щодо пошкодженої/зруйнованої нерухомої культурної спадщини та закладів культури України на вебсайті МКІП;

звітує міжнародним партнерам та керівництву МКІП щодо результатів роботи (щомісяця до 5-го числа).

5. Офіс відповідно до покладених на нього завдань за погодженням з МКІП має право:

отримувати в установленому порядку від місцевих органів виконавчої

влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань інформацію, необхідну для виконання покладених на нього завдань;

залучати до участі у своїй роботі представників центральних та місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування (за згодою), підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками), а також незалежних експертів (за згодою);

утворювати у разі потреби постійні або тимчасові робочі групи з питань забезпечення виконання покладених на нього завдань; користуватися в установленому законодавством порядку інформаційними базами даних державних органів;

організовувати проведення конференцій, семінарів, нарад та інших заходів з питань діяльності Офісу.

6. Офіс під час виконання покладених на нього обов'язків взаємодіє з центральними та місцевими органами виконавчої влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування.

7. До складу Офісу входять:

керівник Офісу, проектний менеджер у сфері відновлення, проектний менеджер з відновлення діяльності закладів культури, спеціаліст з правових питань, фінансовий спеціаліст, менеджер з комунікацій, DevOps інженер (CD/CI скрипти), Frontend інженер (Angular 2.0), BI інженер (розробка на основі реляційних та графових баз даних динамічних дашбордів для публікації на msip.gov.ua).

Персональний склад Офісу затверджується наказом Міністра культури та інформаційної політики України.

8. Організаційне та інформаційне забезпечення діяльності Офісу здійснюється департаментом відновлення та культурної реінтеграції деокупованих територій.

**Директор департаменту відновлення
та культурної реінтеграції
деокупованих територій**

Діана ТРИМА

**Верховна Рада України ратифікувала Нікосійську конвенцію.
Це дозволить ефективніше захищати культурну спадщину України
від злочинів**

Комітет

Опубліковано 28 лютого 2025, о 13:02

25 лютого Парламент ратифікував Конвенцію Ради Європи про правопорушення, пов'язані з культурними цінностями (Нікосійську конвенцію). «Ми – восьма країна у світі, яка зробила цей крок, і перша держава, що ратифікує цей документ під час повномасштабної війни, коли наша культурна спадщина щодня опиняється під прицілом російських ракет. Це не просто юридичний крок – це сигнал і для агресора, що Україна не дозволить стерти свою історію», – зазначила заступниця голови Комітету Євгенія Кравчук.

Також Парламент підтримав у першому читанні законопроект про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про правопорушення, пов'язані з культурними цінностями (реєстр. № 12309). Цей проєкт дозволить запровадити міжнародно-правові стандарти у сфері охорони культурної спадщини й культурних цінностей та удосконалив механізми протидії правопорушенням, пов'язаним з культурною спадщиною.

Чому ратифікація Нікосійської Конвенції важлива для України?

Виклики:

– правопорушники удосконалюють свої методи, використовуючи в злочинній діяльності досягнення технічного прогресу, зокрема металошукачі для пошуку археологічних артефактів, а мережу інтернет – для збуту викопаного незаконно;

– культурна спадщина України щороку бідніє через таку діяльність: щонайменше 70 % археологічних об'єктів за останні кілька років зазнали сторонніх втручань;

– продаж-перепродаж археологічних предметів. Працюють інтернет-платформи, аукціони, що стали місцями панування «чорного ринку»;

– нові завдання виникли і у зв'язку з війною. Про Нікосійську конвенцію говорять в міжнародній спільноті, і якраз в контексті злочинів проти культурної спадщини України.

Рішення:

Нікосійська конвенція надає нам сучасні європейські стандарти. Тому необхідно максимально використати цю конвенцію, щоб підсилити українське законодавство.

Проєкт № 12309 поточное перелік об'єктів, які є культурними цінностями, а також створює передумови для посилення контролю за ввезенням і вивезенням культурних цінностей та системної протидії нелегальному обігу

культурних цінностей на всіх рівнях, починаючи від органів держави та музеїв і закінчуючи торговцями культурними цінностями.

Документ криміналізує низку протиправних діянь, пов'язаних зі знищенням культурної спадщини та крадіжкою культурних пам'яток, а саме:

- крадіжки та незаконне заволодіння культурними цінностями;
- незаконні розкопки;
- незаконне вивезення культурних цінностей;
- незаконний продаж культурних цінностей або знищення та пошкодження.

Тобто всі порушення, що зараз стосуються злочинів росії проти України та її культури.

Також передбачається моніторинг підозрілих продажів в мережі Інтернет. Це дасть змогу запобігти нелегальному обігу культурних цінностей, прикрити аукціони, де процвітає «чорна торгівля». Для України це шанс позбутися шлейфу країни, де процвітає незаконний видобуток предметів археології та панує «чорний ринок» культурних цінностей.

URL:https://kompkd.rada.gov.ua/news/main_news/76619.html

**V. МЕТОДИЧНІ ВИДАННЯ,
ПІДГОТОВЛЕНІ ФАХІВЦЯМИ НБУВ
(1995–2024)**

1. **Авторський ідентифікатор ORCID** : інструкція для наукових співробітників щодо реєстрації та використання авторського профілю / уклад. С. С. Гарагуля. Київ: НБУВ, 2020. 9 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003852>
2. **Архівна справа і діловодство в Національній академії наук України** : зб. законодавчих актів, норм. і метод. док. з архівної справи і діловодства / НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І.Вернадського. Ін-т архівознавства, Держ. ком. архівів України; авт.-упоряд. Л. А. Дубровіна [та ін.] ; голова редкол. О. С. Онищенко [та ін.]; Київ, 2002. 169 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0001915>
3. **Бібліографічна довідка в системі довідково-бібліографічного обслуговування** : практич. посіб. / Т. В. Добко, М. А. Чиж, О. М. Василенко; наук. ред. В. М. Горовий. Київ : НБУВ, 2004. 91 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/0001681>
4. **Бібліографічний опис електронних інформаційних ресурсів в системі автоматизації бібліотек «ІРБІС-64» у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського** : інструкція / К. В. Лобузін, Н. Ф. Самохіна, І. З. Пелюховська, С. С. Гарагуля. Київ : НБУВ, 2013. 10 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003078>
5. **Бібліотечні послуги: облік, статистика, ефективність** : наук.-метод. посіб. / уклад.: О. Г. Яковенко, А. В. Венідиктова ; відп. ред. О. М. Василенко. Київ: НБУВ, 2019. 132 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003876>
6. **Ведення бази даних «Скорочений варіант рубрикатора НБУВ для наукової бібліотеки» у робочому аркуші “RUBR” електронного каталогу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського** : інструкція / С. В. Галицька [та ін.]. Київ: НБУВ, 2020. 50 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003838>
7. **Забезпечення фізичного збереження документних фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського** : інструкція / уклад.:

Г. Новікова, А. Фролов, В. Чергінець, Б. Якушко. Київ, 1996. 16 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0001921>

8. Збереження бібліотечних і архівних фондів у несприятливих екологічних умовах : інстр.-метод. рек. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Центр консервації і реставрації ; Наук. ред. О. С. Онищенко, Автори: А. Г. Бровкін [та ін.] Київ, 2005. 33 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0001922>

9. Інструкція з ведення бази даних «Наукова періодика України» : інструкція / К. В. Лобузїна, Н. Ф. Самохіна, І. В. Лобузін, І. З. Пелюховська, С. С. Гарагуля. Київ : НБУВ, 2016. 16 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003095>

10. Інструкція з обліку фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / О. М. Василенко (відп. ред.), Т. І. Клочок, Л. А. Пестрецова, О. І. Посметна, Л. М. Яременко ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУВ, 2019. 64 с.
ВА 839312 *

11. Інструкція з організації обмінного фонду бібліотеки науково-дослідної установи НАН України. *Організація роботи бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України* : зб. док. Київ, 2000. Вип. 3. С. 46–53.
URL: <http://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/msd/00orbnu3.pdf>

12. Інструкція з організації прийому-передачі бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України: Затверджено рішенням Інформаційно-бібліотечної ради від 06 лютого 1997 р. *Організація роботи бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України* : зб. док. Київ, 2000. Вип. 1. С. 28–30.
Ж 70113

13. Інструкція про перевірку бібліотечного фонду бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України: *Організація роботи бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України* : зб. док. Київ, 2000. Вип. 1. С. 30–35.
Ж 70113

* Тут і далі подано шифри зберігання документів у фонді НБУВ.

14. **Інформаційне наповнення авторитетного файлу найменувань організацій:** наук.-метод. посіб. Київ: НБУВ, 2019. 96 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003585>

15. **Карткові каталоги в системі науково-інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського :** метод. посіб. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад.: Г. А. Кузьменко, Т. П. Медвідь ; відп. ред. Т. В. Добко. Київ : НБУВ, 2015. 47 с.
URL: http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/basicpage_files/201611_basicpage_files_mat/catalog_2015.pdf

16. **Каталогізація електронних ресурсів:** наук.-метод. посіб. / І. П. Антоненко, О. В. Баркова; Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. Київ: НБУВ, 2007. 115 с.
URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-4608-9/978-966-02-4608-9.pdf>

17. **Каталоги Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського:** путівник / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад. Ю. Фіх, Т. Добко, за участю Л. Коновал, О. Ткаченко ; наук. ред. Т. Павлуша; відп. ред. Т. Добко. Київ, 2017. 84 с.
ВА 818548

18. **Методика індексування інформаційних ресурсів /** НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; авт.-уклад. О. О. Сербін, Т. П. Медвідь, С. В. Галицька ; голов. ред. В. І. Попик. Київ, 2013. 87 с.

19. **Методичний посібник з авторського права і суміжних прав для архівістів :** метод. посіб. / ред. Л. М. Яременко ; уклад. Л. Ф. Приходько. Київ : НБУВ, 2022. 181 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004436>

20. **Методичні рекомендації для державної ресстрації книжкових пам'яток України:** кириличні рукописні книги та стародруки / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; уклад.: Н. П. Бондар, Л. А. Гнатенко, Л. А. Дубровіна, Н. М. Зубкова, О. А. Іванова ; передм. Л. А. Дубровіна, Г. І. Ковальчук. Київ: НБУВ, 2007. 135 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0001896>

21. **Наукова мережа Publons: профілі дослідника та установи** : інструкція для співробітників НАН України / С. С. Гарагуля. Київ: НБУВ, 2021. 9 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004043>
22. **Наукометричний профіль дослідника та установи у Google Scholar** : інструкція для співроб. НАН України / С. С. Гарагуля. Київ: НБУВ, 2021. 10 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004042>
23. **Опис аркушевих образотворчих документів** : метод. рек. / авт.: І. І. Цинковська, Г. М. Юхимець. Київ: НБУВ, 2000. 71 с.
URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0001957>
24. **Організація діловодства та архівного зберігання документів у Національній академії наук України** : зб. норм. та метод. док. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства; авт. та упоряд.: Л. М. Яременко (кер.); редкол.: В. І. Попик (гол. ред.) [та ін.]. Київ, 2017. 312 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002137>
25. **Організація роботи бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України**: зб. док. і матеріалів / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; Інформ.-бібл. рада НАН України; авт.: Н. Смаглова, Г. Солоіденко, Т. Кулаковська; відп. ред. А. А. Свобода. Київ Вип. 1. 1997. 30 с.
Вип. 2. 1999. 35 с.
Вип. 3. 2000. 70 с.
Вип. 4. 2006. 153 с.
Вип. 5. 2009. 130 с.
Ж 70113
26. **Перелік документів, що утворюються в діяльності НАН України та її установ, із зазначенням строків зберігання документів** / НАН України, Нац. Б-ка України ім. В.І.Вернадського. Ін-т архівознавства; уклад. Л. М. Яременко [та ін.] ; голов. ред. О. С. Онищенко. Київ, 2005. 278 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0001917>
27. **Підвищення ефективності діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу в умовах цифровізації** : наук.-метод. зб. / наук. ред.

О. Г. Яковенко ; відп. ред. О. М. Василенко ; ред. В. В. Добровольська, Т. М. Коваль, О. З. Клименко, О. Л. Сокур. Київ: НБУВ, 2022. 191 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004499>

28. Підготовка наукових періодичних видань для подання до міжнародних баз даних наукової інформації : інструкція / Н. Ф. Самохіна, Л. Г. Кудименко, О. М. Мартинюк. Київ : НБУВ, 2021. 15 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004168>

29. Положення про бібліотеку наукової установи НАН України. Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України у 2022 році. Київ, 2023. Вип. 28. С. 50–54.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004754>

30. Положення про Бібліотечний портал Національної академії наук України - LibNAS UA (Library Portal of National Academy of Sciences of Ukraine).
URL: <http://libnas.nbuv.gov.ua/uk/principles>

31. Положення про дари до фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2015 році. Київ, 2016. Вип. 21. С. 177–183.
Ж69994

32. Положення про інформаційний сервіс «Е – науково-методична служба».
Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2016 році. Київ, 2017. Вип. 22. С. 148–150.
Ж69994

33. Положення про книжкові пам'ятки, рідкісні та цінні фонди (колекції), що зберігаються в установах Національної академії наук України. Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2016 році. Київ, 2017. Вип. 22. С. 108–122.
Ж69994

34. Положення про мережу бібліотек наукових установ НАН України. Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2021 році. Київ, 2022. Вип. 27. С. 46–49.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004754>

35. **Положення про обмінні фонди Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.** *Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2017 році.* Київ, 2018. Вип. 23. С. 69–74.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004489>

36. **Положення про фонд основного зберігання Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського :** наук.-метод. видання / авт. уклад О. Г. Яковенко ; відп. ред. Т. М. Коваль ; ред. О. М. Василенко. Київ: НБУВ, 2021. 36 с.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004387>

37. **Положення про читальний зал бібліотекознавчої літератури Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.** *Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2021 році.* Київ, 2022. Вип. 27. С. 106–111.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004451>

38. **Правила користування книжковими пам'ятками, рідкісними та цінними рукописними та книжковими фондами, що зберігаються в установах Національної академії наук України.** *Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України в 2016 році.* Київ, 2017. Вип. 22. С. 123–147.

Ж69994

39. **Про порядок передачі пошкоджених мікрочастками документів на санітарно-гігієнічну обробку і дезінфекцію :** інструкція / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад. : Г. М. Новікова, А. Г. Суббота. Київ, 2000. 14 с.

Р 89633

40. **Регламент Репозитарію наукових текстів Національної академії наук України.** Вебсайт «Журнали НАН України» / уклад. С. С. Гарагуля. Затверджено наказом генерального директора НБУВ від 26.12.2024 р. № 73-осн.

URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/tr.pdf>

41. **Регламент роботи Бібліотечного порталу Національної академії наук України – LibNAS UA (Library Portal of National Academy of Sciences of Ukraine).**

URL: <http://libnas.nbuv.gov.ua/uk/regulations>

42. **Редагування бібліографічного запису у робочому аркуші “NJ” (номер журналу) періодичних і продовжуваних видань електронного каталогу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського :** інструкція / уклад. П. І. Шекера, Є. І. Сидиченко; рецензент К. В. Лобузїна ; Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. Київ, 2016.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002141>

43. **Робота бібліотек наукових установ Національної академії наук України у ___ році :** інформ.-аналіт. огляд / Т. Л. Кулаковська, О. Л. Сокур, Г. І. Солоїденко; відп. ред.: О. М. Василенко, Г. І. Солоїденко. Київ: НБУВ

Вип. 16. 2010. 215 с.

URL: http://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/iao_2010.pdf

Вип.17. 2011. 204 с.

URL: http://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/msd/bibl_rob12nev.pdf

Вип. 18. 2012. 287 с.

http://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/msd/bibl_rob13_18.pdf

Вип. 19. 2014. 220 с.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004122>

Вип. 23. 2018. 188 с.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004489>

Вип. 25. 2020. 256 с.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004039>

Вип. 26. 2021. 228 с.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004196>

Вип. 27. 2022. 247 с.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004451>

Вип. 28. 2023. 165 с.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004754>

Вип. 29. 2024. 231с.

URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0005002>

44. **Санітарно-гігієнічна обробка документів, каталогів та засобів їх зберігання в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського** : інстр.-метод. рек. / уклад. Г. М. Новікова ; наук. ред. А. Г. Бровкін, Київ, 1997. 19 с.
URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/E_LIB/PDF/00000034.pdf
45. **Світові наукові інформаційні ресурси у забезпеченні інформаційно-знаннєвих потреб користувачів наукової бібліотеки** : наук.-метод. вид. / Т. І. Арсеєнко, Г. І. Безпала, Л. М. Дем'янюк ; ред. О. М. Василенко. Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2016. 167 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003149>
46. **Створення багаторівневого бібліографічного опису на багаточастинні ресурси у електронному каталозі Національної бібліотеки НАН України імені В. І. Вернадського** : метод. посіб. / П. І. Шекера, П. І. Шекера, Є. І. Сидиченко, О. П. Ткаченко, Н. В. Деркач. Київ : НБУВ, 2022. 45 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004431>
47. **Створення бібліографічних записів на авторські одночастинні монографії** : метод. посіб. / П. І. Шекера, П. І. Шекера, Є. І. Сидиченко, О. П. Ткаченко, Н. В. Деркач, 2019. 37 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003586>
48. **Створення та впорядкування наукометричних профілів Author ID та Researcher ID** : інструкція для співробітників НАН України / уклад. С. С. Гарагуля. Київ: НБУВ, 2021. 10 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003858>
49. **Створення та впорядкування профілів наукових установ у Scopus та Web of Science** : інструкція для співроб. НАН України / уклад. С. С. Гарагуля. Київ : НБУВ, 2021. 11 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003857>
50. **Таблиця відповідності між науковими спеціальностями, спеціальностями, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, Рубрикаторм НБУВ і УДК** : наук.-метод. посіб. / С. В. Галицька, Є. Ю. Гуренко, Н. В. Орешина, Т. П. Устинова. Київ: НБУВ, 2021. 73 с.
URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004098>

51. **Таблиця відповідності між рубрикаторм НБУВ і УДК** : наук.-метод. посіб. / С. В. Галицька. Київ: НБУВ, 2024. 110 с. Розділ П8 Ветеринарна медицина / 636.09 Ветеринарія.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004882>

52. **Таблиця відповідності між рубрикаторм НБУВ і УДК** : наук.-метод. посіб. / С. В. Галицька. Київ: НБУВ, 2024. 74 с. Розділ П5/6 Тваринництво / 636/639 Тваринництво. Продукти тваринництва. Полювання. Мисливство. Рибне господарство.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004881>

53. **Таблиця відповідності між рубрикаторм НБУВ і УДК** : наук.-метод. посіб. / С. В. Галицька. Київ: НБУВ, 2023. 40 с. Розділ В6 Астрономія / 52 Астрономія. Астрофізика. Космічні дослідження. Геодезія.

URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004750>

54. **Таблиця відповідності між рубрикаторм НБУВ і УДК** : наук.-метод. посіб. / Є. Ю. Гуренко. Київ: НБУВ, 2023. 50 с. Розділ В1 Математика / 51 Математика.

URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004701>

55. **Таблиця відповідності між рубрикаторм НБУВ і УДК** : наук.-метод. посіб. / С. В. Галицька, О. М. Чигринець. Київ: НБУВ, 2023. 120 с. Розділ В3 Фізика / 53 Фізика.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004649>

56. **Таблиця відповідності між рубрикаторм НБУВ і УДК** : науково-методичний посібник / С. В. Галицька, О. М. Чигринець. Київ: НБУВ, 2023. 46 с. Розділ В2 Механіка / 531/534 Механіка.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004648>

57. **Укладання оглядових документів** : практ. посіб. / О. М. Яценко ; [наук. ред. П. І. Рогова] ; Нац. акад. пед. наук України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, 2011. 79 с.

URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/ukladannya_oglydovih_dokumentiv.pdf

58. **Централізоване бібліотечне опрацювання документів у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського** : технол. інструкція / О. М. Василенко ; відп. ред. Т. П. Павлуша ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУВ, 2015. 87 с.
ВА 787975

VI. ДОДАТКИ

Додаток 1

Основні показники роботи бібліотек наукових установ НАН України в 2024 році

N п/п	Назва показників	Од. обл.	Викон. у 2023 р.	Викон. у 2024 р.
1	2	3	4	5
I. Бібліотечно-інформаційне та довідково-бібліографічне обслуговування				
1.	Користувачі. Всього	користувач	16446	13506
	у т.ч. з інших установ	" - "	2143	1321
2.	За категоріями:			
	а) наукові співробітники	" - "	8294	8211
	б) спеціалісти	" - "	2958	2761
	в) аспіранти	" - "	889	847
	г) інші	" - "	1186	1365
3.	Відвідування. Всього	відвід.	50602	51263
4.	Книговидача. Всього	прим.	129730	122416
	у т.ч. іноземних документів	" - "	18719	19341
	на електронних носіях	" - "	407	432
5.	Виготовлено копій:	стор.	9716	13272
	- на базі установи	" - "	9696	13465
	- отримано з інших організацій	" - "	20	65
6.	МБА			
	кількість абонентів	абонент	376	396
	у т.ч. іногородніх	" - "	72	63
	видано документів	прим.	1327	1008
	у т.ч. іноземних	" - "	273	254
	отримано документів	" - "	1003	1012
7.				
	виставки нових надходжень	вист.	348	323
	представлено документів	прим.	6458	6594
	виставки за профілем діяльності установи:	вист.	222	217
	представлено документів	прим.	7778	8751
	електронні виставки	вист.	17	16
	презентація видань	захід	19	20
		абонент	688	707
	групове інформування	повід.	601	490
	індивідуальне інформування	абонент	670	962
		повід.	2509	1730
	дні інформації	захід	45	35

Продовження таблиці 1

N п/п	Назва показників	Од. обл.	Викон. у 2023 р.	Викон. у 2024 р.
1	2	3	4	5
8	Довідково-бібліографічна діяльність:			
	алфавітний каталог: розставлено карток за рік	картка	8742	8400
	систематичний каталог: розставлено карток за рік	картка	7889	7455
	бібліографічні картотечки, усього	картотека	444	440
	розставлено карток за рік	картка	17198	12181
	<i>редагування карток у каталогах і картотеках за рік, усього</i>	картка	4872	26376
	тематичні довідки письмові	довідка	122	104
	<i>індексування документів за УДК</i>	документ	5389	4678
	бібліографічні посібники:			
	бібліографічні покажчики	покажчик	14	16
	біобібліографічні покажчики	покажчик	2	1
	тематичні бібліографічні списки	список	65	45
	списки нових надходжень	список	111	88
	II. Комплектування бібліотечних фондів			
1	Надійшло документів. Усього	прим.	10428	8570
	у т. ч.: іноземних	" - "	1426	1057
	на електронних носіях	" - "	381	336
	За джерелами надходжень:			
	передплата	" - "	1697	1202
	купівля	" - "	72	62
	книгообмін	" - "	1582	965
	дари	" - "	6587	5412
	інше	" - "	490	405
2	Кількість документів, інформацію про які подано до депозитарію БУВ	назви	0	0
3	Вилучено документів. Усього	прим.	14707	6080
	у т. ч. іноземних	" - "	602	14
	III. Кадри			
1	Усього працює в бібліотеках:	праців.	164	153
	на посадах бібліотечних працівників	праців.	152	144
	у т. ч. в інших підрозділах	праців.	12	12

**Відомості про рух фондів бібліотек наукових установ
НАН України у 2024 р.**

№ п/п	Склад бібліотечних фондів	Од. обл.	Нараховується на 01.01.2024 р.	Надійшло	Вибуло	Нараховується на 01.01.2025 р.
1.	Книги, брошури. Всього	прим.	2716512	4001	3609	2716904
	у т. ч. іноземні видання	" - "	264738	437	13	265162
2.	Періодичні та продовжувані видання. Всього	" - "	4817442	3595	555	4820482
	у т. ч. іноземні видання	" - "	2034278	838	30	2035086
3	Нормативні виробничо-практичні видання. Всього	од. зб.	594103	986	1776	593313
	у т. ч. іноземні видання	" - "	103990	27	0	104017
4.	Документи на інших носіях Всього	" - "	91076	331	13641	77766
	у т. ч. іноземні видання	" - "	43797	14	0	44 009
	ВСЬОГО (1,2,3,4)	прим.	8219133	8913	19581	8208465
	у т. ч. іноземні видання	" - "	2446803	1316	43	2448076
5.	Газети. Всього	назв	101	24	30	95
	у т. ч. іноземні	" - "	1	0	0	1
6.	Резервний фонд	" - "	14193	945	155	14983
7.	Обмінний фонд	" - "	277450	5652	9796	273306
	ВСЬОГО	прим.	8501663	16073	29562	8488174
	у т. ч. іноземні видання	" - "	2446763	1334	43	2448054

Перелік бібліотек наукових установ НАН України
(алфавітний)

Бібліотека:

1. Головної астрономічної обсерваторії НАН України
2. Державного природознавчого музею НАН України
3. Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»
4. Державної установи «Інститут еволюційної екології НАН України»
5. Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
6. Державної установи «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України»
7. Інституту археології НАН України
8. Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії ім. В. П. Кухаря НАН України
9. Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України
10. Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України
11. Інституту відновлюваної енергетики НАН України
12. Інституту газу НАН України
13. Інституту географії НАН України
14. Інституту геології і геохімії горючих копалин НАН України
15. Інституту геологічних наук НАН України
16. Інституту геотехнічної механіки ім. М. С. Полякова НАН України
17. Інституту геофізики ім. С. І. Субботіна НАН України
18. Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М. П. Семененка НАН України
19. Інституту гідробіології НАН України
20. Інституту гідромеханіки НАН України
21. Інституту демографії та проблем якості життя ім. М. В. Птухи НАН України
22. Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України
23. Інституту експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького НАН України
24. Інституту електродинаміки НАН України
25. Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України
26. Інституту електронної фізики НАН України
27. Інституту енциклопедичних досліджень НАН України
28. Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В. І. Вернадського НАН України

29. Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України
30. Інституту імпульсних процесів і технологій НАН України
31. Інституту історії України НАН України
32. Інституту кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України
33. Інституту клітинної біології та генетичної інженерії НАН України
34. Інституту колоїдної хімії та хімії води ім. А. В. Думанського НАН України
35. Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України
36. Інституту математики НАН України
37. Інституту металофізики ім. Г. В. Курдюмова НАН України
38. Інституту механіки ім. С. П. Тимошенка НАН України
39. Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України
40. Інституту мікробіології і вірусології ім. Д. К. Заболотного НАН України
41. Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України
42. Інституту молекулярної біології і генетики НАН України
43. Інституту надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля НАН України
44. Інституту народознавства НАН України
45. Інституту органічної хімії НАН України
46. Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України
47. Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача НАН України
48. Інституту прикладної фізики НАН України
49. Інституту проблем кріобіології і кріомедицини НАН України
50. Інституту проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича НАН України
51. Інституту енергетичних машин і систем ім. А. М. Підгорного НАН України
52. Інституту проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України
53. Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г. Є. Пухова НАН України
54. Інституту проблем реєстрації інформації НАН України
55. Інституту радіофізики та електроніки ім. О. Я. Усикова НАН України
56. Інституту регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України
57. Інституту сорбції та проблем ендоекології НАН України

58. Інституту соціології НАН України
59. Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України
60. Інституту теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України
61. Інституту теплоенергетичних технологій НАН України
62. Інституту технічної механіки НАН України
63. Інституту технічної теплофізики НАН України
64. Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
65. Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України
66. Інституту української мови НАН України
67. Інституту фізики НАН України
68. Інституту фізики конденсованих систем НАН України
69. Інституту фізики напівпровідників ім. В. Є. Лашкарьова НАН України
70. Інституту фізичної хімії ім. Л. В. Писаржевського НАН України
71. Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України
72. Інституту фізіології рослин і генетики НАН України
73. Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України
74. Інституту хімії високомолекулярних сполук НАН України
75. Інституту хімії поверхні ім. О. О. Чуйка НАН України
76. Інституту чорної металургії ім. З. І. Некрасова НАН України
77. Інституту ядерних досліджень НАН України
78. Криворізького ботанічного саду НАН України
79. Інституту інформаційних технологій та систем НАН України
80. Науково-технологічного комплексу «Інститут монокристалів» НАН України
81. Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України
82. Національного історико-археологічного заповідника «Ольвія» НАН України
83. Національного науково-природничого музею НАН України
84. Одеського археологічного музею НАН України
85. Полтавської гравіметричної обсерваторії Інституту геофізики ім. С. І. Субботіна НАН України
86. Радіоастрономічного інституту НАН України
87. Фізико-механічного інституту ім. Г. В. Карпенка НАН України
88. Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України
89. Фізико-хімічного інституту ім. О. В. Богатського НАН України
90. Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б. І. Веркіна НАН України

Перелік бібліотек наукових установ НАН України
(територіальний)

м. Дніпро

1. Бібліотека Інституту геотехнічної механіки ім. М. С. Полякова НАН України
2. Бібліотека Інституту технічної механіки НАН України
3. Бібліотека Інституту чорної металургії ім. З. І. Некрасова НАН України

м. Київ

4. Бібліотека Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України
5. Бібліотека Головної астрономічної обсерваторії НАН України
6. Бібліотека Інституту археології НАН України
7. Бібліотека Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії ім. В. П. Кухаря НАН України
8. Бібліотека Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України
9. Бібліотека Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України
10. Бібліотека Інституту відновлюваної енергетики НАН України
11. Бібліотека Інституту газу НАН України
12. Бібліотека Інституту географії НАН України
13. Бібліотека Інституту геологічних наук НАН України
14. Бібліотека Інституту геофізики ім. С. І. Субботіна НАН України
15. Бібліотека Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М. П. Семененка НАН України
16. Бібліотека Інституту гідробіології НАН України
17. Бібліотека Інституту гідромеханіки НАН України
18. Бібліотека Інституту демографії та проблем якості життя ім. М. В. Птухи НАН України
19. Бібліотека Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України
20. Бібліотека Інституту еволюційної екології НАН України
21. Бібліотека Інституту економіки та прогнозування НАН України
22. Бібліотека Інституту експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького НАН України
23. Бібліотека Інституту електродинаміки НАН України
24. Бібліотека Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України
25. Бібліотека Інституту енциклопедичних досліджень НАН України

26. Бібліотека Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В. І. Вернадського НАН України
27. Бібліотека Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України
28. Бібліотека Інституту інформаційних технологій та систем НАН України
29. Бібліотека Інституту історії України НАН України
30. Бібліотека Інституту кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України
31. Бібліотека Інституту клітинної біології та генетичної інженерії НАН України
32. Бібліотека Інституту колоїдної хімії та хімії води ім. А. В. Думанського НАН України
33. Бібліотека Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України
34. Бібліотека Інституту математики НАН України
35. Бібліотека Інституту металофізики ім. Г. В. Курдюмова НАН України
36. Бібліотека Інституту механіки ім. С. П. Тимошенка НАН України
37. Бібліотека Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України
38. Бібліотека Інституту мікробіології і вірусології ім. Д. К. Заболотного НАН України
39. Бібліотека Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України
40. Бібліотека Інституту молекулярної біології і генетики НАН України
41. Бібліотека Інституту надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля НАН України
42. Бібліотека Інституту органічної хімії НАН України
43. Бібліотека Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України
44. Бібліотека Інституту проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича НАН України
45. Бібліотека Інституту проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України
46. Бібліотека Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г. Є. Пухова НАН України
47. Бібліотека Інституту проблем реєстрації інформації НАН України
48. Бібліотека Інституту сорбції та проблем ендоекології НАН України
49. Бібліотека Інституту соціології НАН України
50. Бібліотека Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України
51. Бібліотека Інституту теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України
52. Бібліотека Інституту теплоенергетичних технологій НАН України
53. Бібліотека Інституту технічної теплофізики НАН України

54. Бібліотека Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України
55. Бібліотека Інституту української мови НАН України
56. Бібліотека Інституту фізики НАН України
57. Бібліотека Інституту фізики напівпровідників ім. В. Є. Лашкарьова НАН України
58. Бібліотека Інституту фізичної хімії ім. Л. В. Писаржевського НАН України
59. Бібліотека Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України
60. Бібліотека Інституту фізіології рослин і генетики НАН України
61. Бібліотека Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України
62. Бібліотека Інституту хімії високомолекулярних сполук НАН України
63. Бібліотека Інституту хімії поверхні ім. О. О. Чуйка НАН України
64. Бібліотека Інституту ядерних досліджень НАН України
65. Бібліотека Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України
66. Бібліотека Національного науково-природничого музею НАН України
67. Бібліотека Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України

м. Кривий Ріг

68. Бібліотека Криворізького ботанічного саду НАН України

м. Львів

69. Бібліотека Державного природознавчого музею НАН України
70. Бібліотека Інституту геології і геохімії горючих копалин НАН України
71. Бібліотека Інституту народознавства НАН України
72. Бібліотека Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача НАН України
73. Бібліотека Інституту регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України
74. Бібліотека Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
75. Бібліотека Інституту фізики конденсованих систем НАН України
76. Бібліотека Фізико-механічного інституту ім. Г. В. Карпенка НАН України

м. Миколаїв

77. Бібліотека Інституту імпульсних процесів і технологій НАН України
78. Бібліотека Національного історико-археологічного заповідника «Ольвія»

м. Одеса

- 79. Бібліотека Інституту ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України
- 80. Бібліотека Одеського археологічного музею НАН України
- 81. Бібліотека Фізико-хімічного інституту ім. О. В. Богатського НАН України

м. Полтава

- 82. Бібліотека Полтавської гравіметричної обсерваторії Інституту геофізики ім. С. І. Субботіна НАН України

м. Суми

- 83. Бібліотека Інституту прикладної фізики НАН України

м. Ужгород

- 84. Бібліотека Інституту електронної фізики НАН України

м. Харків

- 85. Бібліотека Інституту проблем кріобіології і кріомедицини НАН України
- 86. Бібліотека Інституту енергетичних машин і систем ім. А. М. Підгорного НАН України
- 87. Бібліотека Інституту радіофізики та електроніки ім. О. Я. Усикова НАН України
- 88. Бібліотека Науково-технологічного комплексу «Інститут монокристалів» НАН України
- 89. Бібліотека Радіоастрономічного інституту НАН України
- 90. Бібліотека Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б. І. Веркіна НАН України

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АБІС	–	автоматизована бібліотечно-інформаційна система
ББК	–	Бібліотечно-бібліографічна класифікація
БД	–	база даних
ГАО	–	Головна астрономічна обсерваторія
ЕК	–	електроний каталог
ЗВО	–	заклад вищої освіти
ІБР	–	Інформаційно-бібліотечна рада
ЛННБ України ім. В. Стефаника	–	Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника
МБА	–	міжбібліотечний абонемент
МКСК України	–	Міністерство культури та стратегічних комунікацій України
МОН України	–	Міністерство освіти і науки України
НАН України	–	Національна академія наук України
НаУКМА	–	Національний університет «Кисво-Могілянська академія»
НБУВ	–	Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
НІАЗ «Ольвія»	–	Національний історико-археологічний заповідник «Ольвія»
НТШ	–	Наукове товариство імені Шевченка
УДК	–	Універсальна десяткова класифікація
ФТІНТ	–	Фізико-технічний інститут низьких температур
ХДНБ ім. В. Г. Короленка	–	Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка

Науково-інформаційне видання

**РОБОТА БІБЛІОТЕК НАУКОВИХ УСТАНОВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ В 2024 РОЦІ**

Випуск 30

*Василенко Ольга Миколаївна
Солоїденко Галина Іванівна*

Редактор:
О. П. Косюк

Комп'ютерна верстка та дизайн:
Л. І. Загородня

Підп. до друку 1.08.2025 р. Формат 70x100
Папір офс. Умов. друк. арк. 11,42 Обл.-вид. арк. 11,75
Наклад 60 прим. Зам. № 8

Видавець і виготівник у Національній бібліотеці України
імені В. І. Вернадського
03039, Київ, просп. Голосіївський, 3

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 1390 від 11.06.2003 р.

Для нотаток